

Fiskális folyamatok átrendeződése a világgazdaság fontosabb országában, az EU-ban és Magyarországon

Készítették:

Matheika Zoltán

Vakhal Péter

Palócz Éva

A munkacsoportot vezette: Palócz Éva

Budapest, 2016. szeptember 26.

Készült ....KVT/41-1/2016. szerződés alapján

.....

Dr. Palócz Éva Mária
vezérigazgató

KOPINT-TÁRKI
Konjunktúrakutatási Intézet Zrt.
1112 Budapest, Budaörsi út. 45.
1518 Budapest, Pf. 71.
Telefon: 309-2695
Fax: 309-2647
E-mail: info@kopint-tarki.hu
www.kopint-tarki.hu

A tanulmányban használt, máshol nem magyarózott rövidítések jegyzéke

AT	Ausztria
BE	Belgium
BG	Bulgária
CY	Ciprus
CZ	Csehország
DE	Németország
DK	Dánia
EE	Észtország
EL	Görögország
ES	Spanyolország
FI	Finnország
FR	Franciaország
HR	Horvátország
HU	Magyarország
IE	Írország
IT	Olaszország
LT	Litvánia
LU	Luxemburg
LV	Lettország
MT	Málta
NL	Hollandia
PL	Lengyelország
PT	Portugália
RO	Románia
SE	Svédország
SI	Szlovénia
SK	Szlovákia
UK	Egyesült Királyság

ECB, EKB	Európai Központi Bank
EU	Európai Unió
GDP	Bruttó Nemzeti Össztermék
IMF	Nemzetközi Valutaalap
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

Az államháztartási kiadások funkcionális csoportosítása

(Classification of Functions of Government - COFOG):

01 ÁLTALÁNOS KÖZSZOLGÁLTATÁSOK

- 01.1 Végrehajtó és törvényhozó szervek, pénzügyi és költségvetési ügyek, külügyek
- 01.2 Gazdasági segítségnyújtás más országok részére
- 01.3 Általános szolgáltatások
- 01.4 Alap kutatás
- 01.5 Az általános közszolgáltatásokhoz kapcsolódó kutatás- fejlesztés
- 01.6 Máshová nem sorolható általános közszolgáltatások
- 01.7 Az államadóssággal kapcsolatos tranzakciók
- 01.8 A kormányzat alszektoraik közötti általános jellegű, funkcióhoz nem köthető transzferek

02 VÉDELEM

03 KÖZREND ÉS KÖZBIZTONSÁG

04 GAZDASÁGI ÜGYEK

- 04.1 Általános gazdasági-, kereskedelmi- és munkaügyek
- 04.2 Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat és vadgazdálkodás
- 04.3 Fűtőanyag és energia
- 04.4 Bányászat, feldolgozóipar és építőipar
- 04.5 Szállítás
- 04.6 Távközlés
- 04.7 Egyéb iparágak
- 04.8 Gazdasági ügyekkel kapcsolatos kutatás-fejlesztés
- 04.9 Máshová nem sorolható gazdasági ügyek

05 KÖRNYEZETVÉDELEM

06 LAKÁSÜGYEK ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ÜGYEK

07 EGÉSZSÉGÜGY

- 07.1 Gyógyászati termékek, készülékek és felszerelések
- 07.2 Járóbeteg-ellátás
- 07.3 Fekvőbeteg-ellátás
- 07.4 Közegészségügyi szolgáltatások
- 07.5 Az egészségüggyel kapcsolatos kutatás-fejlesztés
- 07.6 Máshová nem sorolható egészségügyi ellátás

08 SZABADIDŐ, KULTÚRA ÉS VALLÁSÜGYEK

- 08.1 Szabadidővel és sporttal kapcsolatos szolgáltatások
- 08.2 Kulturális szolgáltatások
- 08.3 Műsorszórás és kiadói szolgáltatás
- 08.4 Vallásügyek és egyéb közösségi szolgáltatások
- 08.5 A szabadidővel, kultúrával és vallásügyekkel kapcsolatos kutatás-fejlesztés
- 08.6 Máshová nem sorolható szabadidő, kultúra és vallásügyek

09 OKTATÁS

- 09.1 Iskola-előkészítő és alapfokú oktatás
- 09.2 Középfokú oktatás
- 09.3 Középfok feletti, nem felsőfokú oktatás
- 09.4 Felsőfokú oktatás
- 09.5 Oktatási szinthez nem kapcsolódó oktatás
- 09.6 Oktatáshoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások
- 09.7 Oktatással kapcsolatos kutatás-fejlesztés
- 09.8 Máshová nem sorolható oktatás

10 SZOCIÁLIS VÉDELEM

- 10.1 Betegség és rokkantság
- 10.2 Időskori ellátás
- 10.3 Hátramaradottak (özvegyek, árvák) ellátása
- 10.4 Család és gyermekek
- 10.5 Munkanélküliség
- 10.6 Szociális jellegű lakásügyek
- 10.7 Máshová nem sorolható társadalmi kirekesztés
- 10.8 Szociális védelemmel kapcsolatos kutatás-fejlesztés
- 10.9 Máshová nem sorolható szociális védelem

Tartalom

1.	Vezetői összefoglaló.....	1
2.	Az államháztartási kiadások rátájának változása az elmúlt 2 évben, és annak összetevői az EU-országokban.....	4
2.1.	Államháztartási egyenlegek.....	4
2.2.	Államháztartási kiadások országonként.....	6
2.3.	A GDP és a kiadások változásának a hatása a GDP-arányos állami kiadások változására.....	8
3.	Az EU28 államháztartási kiadások szerkezeti változásai, különös tekintettel az elmúlt 2 évre.....	11
3.1.	Az államháztartási kiadások szerkezete és változásai az EU28-ban.....	11
3.2.	Az államháztartási folyamatok értékelése a gazdasági növekedés tükrében.....	17
4.	Stabilitási és Konvergencia Programok elemző áttekintése.....	30
5.	Az EU-alapokból folyósított támogatások makrogazdasági szerepének és szerkezetének nemzetközi összehasonlítása.....	38
5.1.	Az alapadatok: eltérések az MNB és az EU által közölt információk között.....	38
5.2.	A bruttó és nettó transzferek makrogazdasági jelentősége nemzetközi összehasonlításban.....	40
5.3.	A bruttó transzferek szerkezeti összehasonlítása.....	43
5.4.	A transzferek rövid távú (kereslet-oldali) növekedési hatásának becslése és nemzetközi összehasonlítása.....	45
5.5.	Az EU-transzferek növekedési hatásának becslése és a külső egyensúlyra gyakorolt hatása MNB-adatok alapján.....	48
6.	Következtetések.....	50
	Mellékletek.....	52
I.a.	Melléklet: A GDP arányos államháztartási kiadások százalékpontos változása 2008-2013 és 2014-2015 között (százalékpont).....	52
I.b.	Melléklet: A GDP változásának százalékpontos hatása a GDP-arányos államháztartási kiadások változására 2008-2013 és 2014-2015 között (százalékpont).....	53
I.c.	Melléklet: A „kiadási hatás” százalékpontban a GDP arányos államháztartási kiadások változásában 2008-2013 és 2014-2015 között.....	54
II.	Melléklet: A GDP arányos államháztartási kiadások funkció szerinti bontásban évenként.....	55
III.	Melléklet: A panel ismertetése.....	63
IV.	Melléklet: A számítások eredményei Ausztráliára, az USA-ra és Japánra.....	77

Ábrajegyzék

2.1. ábra: Államháztartási deficit az EU-országokban a GDP százalékában 2009, 2013, 2015	4
2.2. ábra: Államháztartási kiadások, bevételek és deficit az EU-ban a GDP %-ában	5
2.3. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások az egyes EU-országokban (%)	6
2.4. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások Kelet-Közép-Európában (%).....	7
2.5. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására az EU28-ban, 2007-15 között.....	9
2.6. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására a visegrádi országokban és az EU28-ban, 2013 és 2015 között	9
2.7. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására Magyarországon 2007 és 2015 között	10
2.8. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására Szlovákiában, 2007 és 2015 között.....	10
3.1. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások főbb tételeinek változása 2007-hez képest 2008 és 2014 között az EU-28-ban (százalékpont)	11
3.2. ábra: Az általános közszolgáltatások (COFOG01) funkcióra fordított kiadások a GDP %-ában 2012 és 2014 között.....	12
3.3. ábra: A gazdasági ügyek (COFOG04) funkcióra fordított kiadások a GDP %-ában 2012 és 2014 között.....	13
3.4. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások főbb tételeinek halmozott változása 2007-hez képest 2009-ben és 2014-ben a kelet-európai tagállamokban (százalékpont).....	14
3.5. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások főbb tételeinek változása a visegrádi országokban és Magyarországon 2012-ig és azt követően (százalékpont).....	15
3.6. ábra: A magyar államháztartások kiadásainak szerkezeti eltérése az EU-átlaghoz képest (százalékpont).....	15
3.7. ábra: A GDP volumenváltozása, valamint az újraelosztási hányad az EU tagállamokban 2002 és 2014 között	21
3.8. ábra: Az újraelosztási hányad és a GDP volumenváltozása a relatív fejlettség viszonylatában az EU28 tagállamaiban 2002 és 2014 között.....	25
4.1. ábra: Tervezett és tényleges növekedési pálya az Európai Unióban (EU-27).....	30
4.2. ábra: Az államháztartási hiány alakulása az EU-27 átlagában.....	32
4.3. ábra: Az államháztartási kiadások aránya a GDP százalékában az EU-27 átlagában.....	34
4.4. ábra: Az államháztartás egyenlegének alakulása az Európai Unió egyes régióiban.....	35
5.1. ábra: A GDP-arányos bruttó (bal oldal) és nettó (jobb oldal) EU-transzferek alakulása a visegrádi országokban 2006 és 2015 között	41
5.2. ábra: A bruttó transzferekben eltért, relatív GDP-vel korrigált részesedések alakulása a visegrádi országokban 2006 és 2015 között (két periódusú mozgó átlag).....	41
5.3/a. ábra: A bruttó és nettó EU-transzferek éves szintje és a nettó tőkeállomány változása a visegrádi országokban (Mrd euró, 2010. évi áron)	42
5.3/b. ábra: A változatlan áron mért bruttó EU-transzfereknek a változatlan áron mért nettó tőkeállomány változásához mért aránya a visegrádi országokban	43
5.4. ábra: A transzferek egyes típusainak relatív jelentősége (bal oldal) és annak változása 2013 és 2015 között a visegrádi országokban (jobb oldal).....	45
5.5. ábra: A GDP növekedése a visegrádi országokban (felül, 2010=100); eltérés a ténylegestől az EU-transzferek 2010. évi szintű rögzítését feltételezve (százalékpontban; alul, bal oldal) és az eltérés a tényleges növekedés százalékában 2014-ben és 2015-ben (alul, jobb oldal).....	47
5.6. ábra: Magyarország tényleges GDP-növekedése és becsült növekedése két hipotetikus szcenárió alapján (MNB-adatokra építve)	48
5.7. ábra: A GDP-arányos nettó finanszírozási képesség alakulása és a nettó EU-transzferek, illetve egyéb tényezők hatása 2006 és 2015 között.....	49
5.8. ábra: A GDP-arányos nettó finanszírozási képesség tényleges és hipotetikus alakulása két feltételezett szcenárió esetén 2006 és 2015 között.....	49

Táblajegyzék

3.1. táblázat: A gazdasági növekedés és az egyes állami kiadási tételek rátájának összefüggése: panelregresszió eredménye az OECD 1995-2007 és az EU 2002-2014. évi adatai alapján.....	19
3.2. táblázat: A kiadási funkciók és a növekedés becült összefüggése	23
3.3. táblázat: A kiadási funkciók és a növekedés becült összefüggése, fejlettségi szinttel kontrollálva	26
4.1. táblázat: A GDP növekedésének alakulása: tervezett és tényleges pálya (GDP százalék, előző évhez viszonyított adat)	31
4.2. táblázat: Az egyes EU tagországok államháztartási egyenlegének alakulása: tervezett és tényleges pálya (a GDP százalékában).....	33
4.3. táblázat: Az egyes EU tagországok államháztartási kiadásainak alakulása: tervezett és tényleges pálya (adatok a GDP százalékában)	36
5.1/a táblázat: A Magyarországra irányuló GDP-arányos bruttó és nettó EU-transzferek alakulása 2006 és 2015 között az MNB, illetve az EU Bizottság által közölt adatok alapján	39
5.1/b. táblázat: Az EU-transzerek GDP-arányos átlagos szintje	40
5.1/c táblázat: változatlan, 2010. évi áron mért növekedési ütemek (transzferek a GDP-deflátorral deflálva)	40
5.2. táblázat: A négy visegrádi ország részesedése az összes EU-transzferből, az egyes transzfer-típusokból (1-4. oszlop) és az egyes transzfer-típusok országonkénti relatív jelentősége („specializáció”: 5-8. oszlop) 2013-2015-ben.....	44
5.3. táblázat: A GDP tényleges növekedése 2010 és 2015 között a nettó transzferben részesülő EU-tagországokban (felső blokk), illetve illusztratív számítások: (a) az ettől való hipotetikus eltérés az EU transzferek 2010. évi szinten való befagyasztása esetén (bal alsó blokk), (b) 2011-től nulla transzfert feltételezve (jobb alsó blokk).....	46

1. Vezetői összefoglaló

A tanulmány célja azoknak a fiskális folyamatoknak az áttekintése, amelyek az elmúlt 2 évben jellemezték az Európai Unió gazdaságait, azon belül is kiemelten a közép-kelet-európai országokat és Magyarországot.

2009-ben, a válság legsúlyosabb évében jelentősen megemelkedett az EU-országok (és a többi OECD-ország) államháztartási kiadási rátája a GDP-arányában, amit részben a GDP erőteljes összehúzódása, részben pedig az állami kiadások tényleges emelkedése váltott ki. Az utóbbit a munkanélküliségi ráta emelkedése következtében szociális védelmi kiadások megemelkedése, illetve a gazdaságok ösztönzését célzó fiskális stimuluscsomagok költségei váltották ki.

A fentiek következtében a GDP-arányos állami kiadások az EU átlagában 2007-2009 között több mint 5 százalékponttal, a GDP mintegy 45%-áról 50% fölé emelkedtek. Ezt követően ugyan a kiadási hányad csökkenésnek indult, 2013-ra 49% alá, a rákövetkező 2 év folyamán pedig 47,4%-ra süllyedt, ám még mindig érdemben, közel 3%-ponttal meghaladja a válságot megelőző 2007-es szintet. Míg 2011-13-ban – a széles körű fiskális konszolidációs erőfeszítések nyomán – a kiadások értéke is kismértékben esett, addig azt követően a ráta csökkenését már csak a hányados értékének emelkedése – vagyis a szerény mértékű gazdasági növekedés – hajtja az EU28 átlagában.

Funkcionális szerkezet szerinti bontásban a kiadási hányad csökkenése többnyire azokon a területeken volt számottevő, amelyek az összkiadásoknak a válság alatt és közvetlenül utána bekövetkezett megemelkedésében csak másodlagosan játszottak szerepet. Ezzel szemben a nyugdíjszerű kifizetések, az egyéb szociális jellegű kiadások, illetőleg az egészségügyi kiadások GDP-arányos szintje – mindhárom kategóriában legalább 1%-pontos volt a válság időszakában a kiadási hányad emelkedése – csak kismértékben csökkent 2014-ig bezárólag – a nyugdíjak esetében pedig éppenséggel tovább nőtt – vagyis az itt végbement emelkedés meglehetősen tartósnak tűnik.

Miközben a kiadási hányad lassú csökkenése széles körű volt az utolsó két évben – az EU-tagállamok mintegy kétharmadára kiterjedt – a maradék egyharmad túlnyomó részét kelet-európai új tagállamok tették ki. Így nem csoda, hogy a kelet-európai országcsoportban, illetve azon belül különösen a visegrádi országokban, a kiadási hányad érdemi csökkenés helyett inkább stagnált 2014-15-ben. A visegrádi országok esetében ez annak volt betudható, hogy a magyar és a szlovák kiadási hányad növekedésnek indult ezekben az években, az aránylag jó ütemű GDP-növekedés ellenére is.

Ehhez az is hozzátartozik ugyanakkor, hogy a kelet-európai országokban a válság nyomán bekövetkezett kiadás-növekedés átlagban szerényebb volt – habár összetételében hasonló – mint az EU egészében. Így 2015-re a kiadási hányad csak kevesebb, mint 0,5%-ponttal volt magasabb, mint 2007-ben (szemben az EU28 közel 3%-pontos többletével). Megjegyzendő viszont, hogy miközben a GDP-arányos szint közelít a válság előttihez az új tagállamokban, az összetétel nem: egyes tételek (nyugdíj, egészségügy) szintje tartósan magasabbnak ígérkezik, hasonlóan az unió egészéhez, míg más tételek (a visegrádi országok átlagában az

államigazgatási kiadások (COFOG 01), valamint a nem nyugdíjjellegű szociális kiadások) GDP-hányada a válság alatti szintre csúszott vissza¹.

A fentiek érvényesek Magyarországra is. Érdeemes ugyanakkor hozzátenni, hogy mind az általános közszolgáltatások (COFOG 1), mind pedig az egyéb szociális kiadások GDP-arányos csökkenése lényegesen nagyobb volt, mint a visegrádi országok átlagában – annak ellenére, hogy az előbbinél az utóbbi két évben már emelkedést mértek. Magyarországon továbbá a 2013-2014-es periódusban jelentős emelkedés ment végbe a gazdasági jellegű kiadások (COFOG 04) GDP-hez viszonyított arányában, és az emelkedés jó eséllyel 2015-ben is folytatódott, tekintettel az uniós finanszírozású projektek végső hajrájára.

A tényleges növekedési és fiskális kimeneteleket a tagállamok 2012-es konvergencia-programjaival összevetve kitűnik, hogy – az Európai Bizottsággal karöltve – a kormányok túlzottan optimistán ítélték meg egyrészt a legközelebbi növekedési kilátásokat, másrészt ezzel összefüggésben a lehetséges fiskális pályát. A 2013-2014-es növekedés felülbecslése részben adódott a külső konjunkturális feltételek túlzottan derülátó értékeléséből (pl. kevésbé számoltak a BRICS-országok erős befékezésével). Másrészt az is közrejátszott, hogy a fiskális megszorító programok növekedés-visszafogó hatása több országban (mindenekelőtt a nehéz helyzetbe került dél-európai országok némelyikében) komolyabb és tartósabb volt, mint azt a konjunktúra-élénkítő hatású fiskális megszorítás (expansionary austerity) elmélete által erősen befolyásolt európai döntéshozók várták. Keynesiánus álláspont szerint erre ráerősített Németország ezzel egyidejűleg folytatott extrém módon szigorú gazdaságpolitikája, amellyel megnehezítette a perifériális országok alkalmazkodási folyamatait.

Ennek megfelelően, noha az államháztartási egyensúly javult az elmúlt években, e javulás üteme is elmaradt az eredetileg elképzelttől. Ugyanez elmondható a GDP-arányos kiadásokról is: habár uniós átlagban megszakítás nélkül süllyedt a kiadási hányad 2012 után, a süllyedés üteme várakozáson aluli volt. Speciális eset Görögország, ahol a kiadások erőteljes visszafogása ellenére a GDP-arányos kiadások nőttek 2012 és 2015 között, a gazdaság beomlása miatt.

Ennek következtében jelenleg bizonyos fokú elmozdulás látszik a fiskális politikával kapcsolatos gondolkodásban: Számos gazdaságpolitikus szerint a jelenlegi alacsony kamatkörnyezet egyedülálló lehetőséget teremt olyan, költségvetési forrásból finanszírozott beruházások megvalósítására, amelyek a világgazdaság hosszú távú növekedését érdemben segíthetnék.

Az EU-tagállamoknak a 2002-2014-es időszak során elért növekedési teljesítményére, illetőleg a fiskális kiadási szerkezetére vonatkozó adatainak statisztikai vizsgálata azt sugallja, hogy pozitív kapcsolat áll fenn a gazdasági célú kiadások és a gazdasági növekedés között, továbbá negatív kapcsolat áll fenn – legalábbis a kevésbé fejlett tagállamok esetében – az összkidadások GDP-hez viszonyított aránya és a növekedési ütem között. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a gazdasági ügyekre fordított kiadások (pl. állami beruházások) feltehetőleg ott és olyankor ösztönzik elsősorban a növekedést, ahol és amikor a magánberuházások dinamizmusa alábbhagy. Negatív kapcsolat mutatkozik továbbá a szociális célú kiadások és a növekedési képesség között, ennek azonban nem feltétlenül van „policy”-jellegű következménye: jelentős mértékben annak a tükröződése lehet, hogy a társadalom előregedése (növekvő

---

¹ Az államháztartási kiadások funkciók szerinti csoportosításának listáját (Classification of Functions of Government – COFOG) lásd a tanulmány elején.

nyugdíjkiadások) negatívan hat a növekedési potenciálra, fiskális politikai döntésektől függetlenül.

A Stabilitási és Konvergencia Programokban 2012-ben tervezett pálya a kiadások arányának jóval gyorsabb ütemű csökkentését irányozta elő, mint ami a valóságban bekövetkezett. Ez összefüggött azzal, hogy a válságból való kilábalást gyorsabb folyamatnak képzelték, de azzal is, hogy egyes országokban olyan szerkezeti problémák alakultak ki, vagy kerültek napvilágra, amelyek a kiadások visszafogásának mérsékeltebb ütemét kényszerítették ki. Az EU Bizottság anyagai ma már rendre a növekedésbarát költségvetési tervek és az olyan közbevetések fontosságát hangsúlyozzák, amelyek a gazdasági élénkülést leginkább elősegítik.

Az EU-forrásokból származó transzferek makrogazdasági jelentőségére, rövid távú hatásaira, s ezek nemzetközi összehasonlítására irányuló elemzésünk kimutatta, hogy e transzferek jelentősége és hatása Magyarországon lényegesen nagyobb volt, mint az összehasonlításba bevont országok körében. 2010 és 2015 között a magyar gazdaság – európai súlyához mérten – kivételesen nagy, és növekvő arányban részesült az EU-alapokból eredő támogatásokban, továbbá e támogatásoknak a GDP-hez, illetve a nettó tőkeállomány bővüléséhez viszonyított aránya is meghaladta a többi visegrádi országban megfigyelt mértéket. Az EU-transzferek rövid távú (kereslet-oldali) növekedési hatására vonatkozó illusztratív becsléseink azt jelzik, hogy 2010 és 2015 között e támogatások sokkal fontosabb szerepet játszottak a gazdasági növekedés szempontjából Magyarországon, mint a nettó transzferben részesülő EU-tagországok túlnyomó többségében. Magyarország jelentős külső fizetési többlete is a nettó EU-transzfereknek köszönhető: e transzferek nélkül a 2015. évi GDP-arányos többlet nem 9, hanem 2,5% körül lenne.

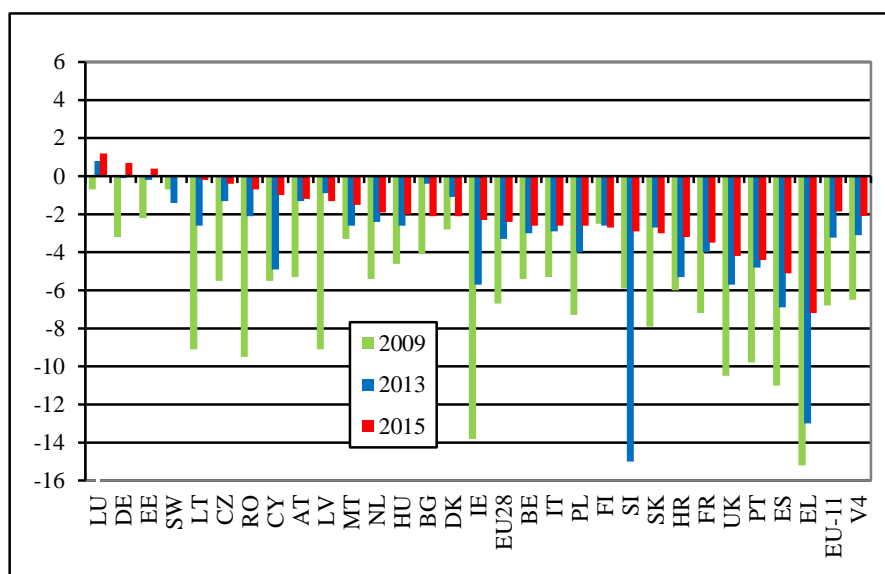
2. Az államháztartási kiadások rátájának változása az elmúlt 2 évben, és annak összetevői az EU-országokban

2.1. Államháztartási egyenlegek

A 2000-es évek közepén, egészen a válságig, az EU-országok többségét határozottan csökkenő államháztartási hiányok jellemezték egyrészt a kifejezetten magas gazdasági növekedés, másrészt pedig a Stabilitási és Növekedési Paktum fiskális egyensúlyi előírásai miatt.

A fentiek következtében 2007-ben az EU27 átlagos államháztartási hiánya az összesített GDP mindössze 0,9%-át tette ki. A világgazdasági pénzügyi és gazdasági válság eszkalálódásakor azonban a reálgazdasági visszaesés – és ennek nyomán az Európai Bizottság 2008. novemberi ajánlása, amely a tagállamok többségében az automatikus stabilizátor szabad érvényesülését, sőt fiskális stimulus-csomagok alkalmazását szorgalmazta – az államháztartási deficitek megugrását hozta magával. 2009-ben már csak Dánia, Finnország, Észtország, Svédország és Luxemburg költségvetési egyenlege tudott a „maastrichti” referenciaérték alatt maradni, az EU-országok összesített államháztartási egyenlege a GDP arányában 5,8 százalékponttal romlott: a költségvetési hiány a GDP 0,9%-áról 6,7%-ra nőtt. Ehhez több országban a bankrendszer konszolidálásához kapcsolódó többletkiadások is jelentősen hozzájárultak.

2.1. ábra: Államháztartási deficit az EU-országokban a GDP százalékában 2009, 2013, 2015

Forrás: Eurostat, Economy and Finance, Government Finance Statistics database. Letöltve:2016. 08.30.

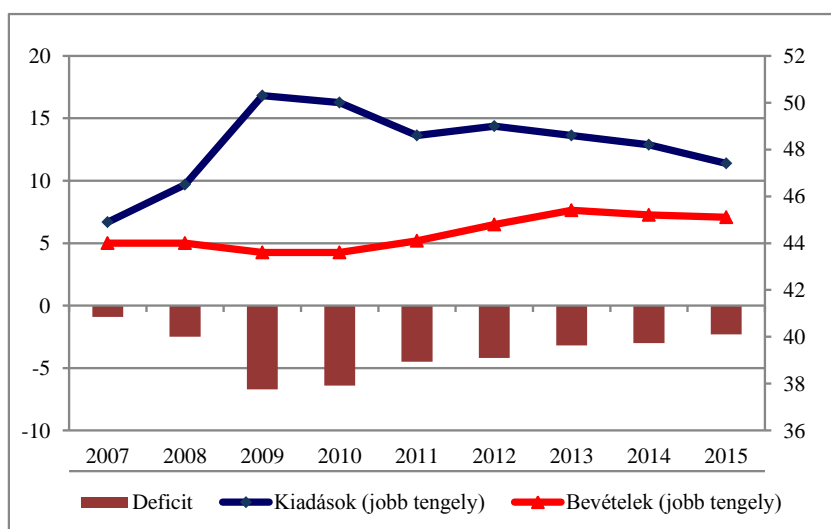
Az államháztartási hiányok növekedését elsősorban a kiadások rátájának az emelkedése, és csak kisebb részben a bevételek csökkenése okozta. A GDP-arányos államháztartási kiadások 2009-ben már 5,4 százalékponttal voltak magasabbak, mint 2007-ben. 2009-et követően viszont a GDP-arányos kiadások az EU28 egészét tekintve csökkenő tendenciát mutattak, méghozzá 2012 óta töretlenül. A csökkenés azonban meglehetősen lassú volt, részben a válságból való nagyon nyögvenyelős kilábalás miatt. A stimulus-csomagokat követő fiskális

konzolidációs erőfeszítések hatása felemás volt. Összességében az állami kiadások GDP-hez viszonyított aránya még 2015-ben is 2,5 százalékponttal meghaladta a 2007-ben mért szintet (2.2. ábra).

Részben a kiadási hányad mérséklődése nyomán a 2009. évi 6,7%-os rekord-deficit után az EU-szintű GDP-arányos államháztartási hiány 2015-re 2,4%-ra mérséklődött, és a szezonálisan kiigazított deficitre vonatkozó Eurostat-becslés szerint a csökkenés – az EU átlagában – az idei év első negyedében is folytatódott. Az egyes országok fiskális teljesítménye nagyon eltér, de már 2013-ban is a tagállamok többségénél (2015-re pedig a túlnyomó többségénél) a hiány a maastrichti határérték alá csúszott. A 2009-15 között 4,3 százalékpontos hiánylefaragáshoz 2,9 százalékponttal a GDP-arányos kiadások csökkenése, 1,5 százalékponttal pedig a bevételi hányad növelése járult hozzá.² A fiskális konszolidációs törekvések eredményeképpen az állami bevételek mértéke több mint 1 százalékponttal megemelkedett 2009 és 2015 között, a GDP közel 44-áról mintegy 45%-ra (2.2. ábra).

Ugyanakkor ez az emelkedés nem a szóban forgó időszak egésze, hanem specifikusan a 2011-2013-as periódus során következett be. Az utolsó két év esetében (és a jelek szerint az idén is) a GDP-arányos deficit mérséklődése már csak a kiadások arányának zavartalanul folytatódó csökkenésének tudható be: a bevételek aránya 2013 óta már nem emelkedik, hanem minimális mértékben csökken. Ez a makrogazdasági egyensúly szempontjából nem feltétlenül rossz, azt mutatja, hogy a gazdasági növekedés időszakában az állami újraelosztás mértéke valamelyest mérséklődik.

2.2 ábra: Államháztartási kiadások, bevételek és deficit az EU-ban a GDP %-ában

Forrás: Lásd 2.1. ábra

2 A kumulált deficitcsökkenés mértéke, valamint a bevétel-növekedés és kiadáscsökkenés összesített mértéke közti egytized százalékpontos eltérés a kerekítésekből adódik.

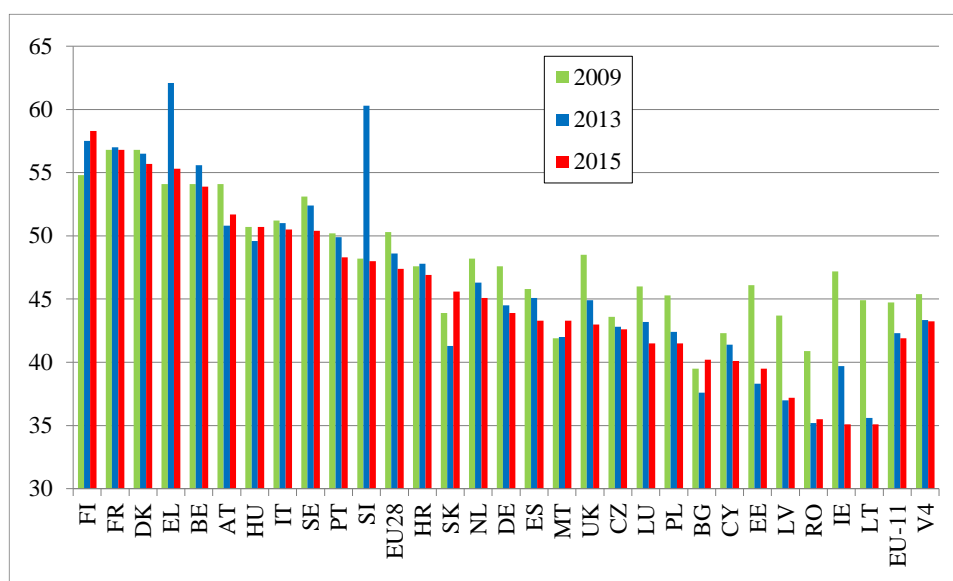
2.2. Államháztartási kiadások országoként

2007 és 2013 között majdnem minden EU-tagállamban kisebb-nagyobb mértékben emelkedett a kiadási ráta (Lengyelország, Románia, Magyarország és Bulgária kivételével), de ez az kumulált emelkedés többnyire 2009-2010-ig tartó emelkedést, majd ezt követően mérsékelten ereszkedő trendet takart. Ahogy az EU átlagában, úgy a tagállamok többségében a 2014-2015-ös időszakra jobbra ennek az ereszkedő trendnek a folytatódása volt jellemző.

Ugyanakkor, míg 2007-ben mindössze Franciaország, és egészen kicsiny mértékben Magyarország állami kiadásai haladták meg a GDP 50%-át, addig 2009-ban már 11 országban mértek 50% feletti szintet, ami 2013-ra ugyan 9-re mérséklődött, de közben néhány érintett országban a kiadási hányad 60% körüli szintre vagy épp a fölé emelkedett. (Megjegyzendő, hogy Szlovénia esetében a 2013-as extrém megugrás teljesen egyszeri jellegű, a bankrendszer konszolidációjával függ össze.)

2015-re a szélsőségesen magas értékek jórészt eltűntek, de az összkép nem változott látványosan, habár az EU-szintű átlagos kiadási szint valamelyest tovább süllyedt. A már említett Szlovéniát leszámítva két problémás ország, Írország és Görögország esetében sikerült erőteljesen leszorítani a kiadási rátát, de közben kilenc másik országban – *többségük kelet-európai új tagállam* – a ráta nőtt az elmúlt két év során (2.3. ábra).

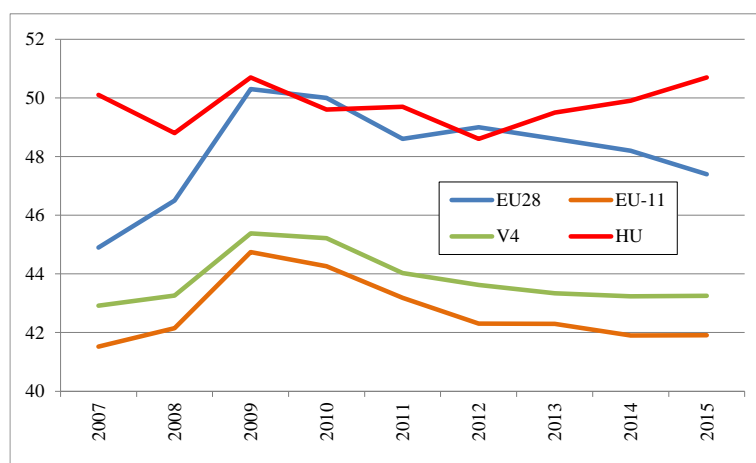
2.3. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások az egyes EU-országokban (%)

Forrás: lásd 2.1. ábra

Így aztán a legutóbbi két évben, szemben a kiadási hányad EU28-ban mért 1,2%-pontos halmozott csökkenésével, az EU11-ben (kelet-európai új tagállamok) a csökkenés csak 0,4%-pontos volt – az is főleg Szlovéniának betudhatóan – míg a visegrádi országokban a ráta lényegében stagnált 2014-2015-ben, ezen belül 2015-ben kismértékben emelkedett. Ugyanakkor a kiadási hányad átlagos *szintje* továbbra is lényegesen alacsonyabb Kelet-Európában, mint az EU15-ben, mivel a válság alatt-után történt emelkedés itt átlagban jóval alacsonyabb volt.

2.4. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások Kelet-Közép-Európában (%)

Forrás: lásd 2.1. ábra

A kelet-európai EU-régió egészét, és azon belül a visegrádi országokat tekintve azt látjuk, hogy a kiadások megugrásának időszakában a kiadási hányad átlagosan alacsonyabb szintről kisebb mértékű növekedést produkált, mint az unió egészében. Habár ez a kép részben félrevezető, és az egyes országok pályája erősen széttartó volt, az átlagosan kisebb emelkedés részben betudható az átlagban kisebb recessziós sokknak (mindenekelőtt a recessziót elkerülő és jelentős súlyt képviselő Lengyelországnak hála), részben annak, hogy egyes országok (Magyarország, Románia) a válság alatt is prociklikus (megszorító) fiskális politikára kényszerültek. Ezt követően egy darabig a kiadási hányad mérséklődésének üteme átlagban nem tért el lényegesen Kelet-Európában az EU-átlaghoz képest, de 2012-től kezdve a mérséklődés jóformán leállt, nem úgy, mint az EU28 egészében. Az utolsó két év folyamán több régiós országban nőttek a GDP-arányos kiadások, és ez az emelkedés a 2015. évben mért megugrásnak tudható be Magyarországon és Szlovákiában, valamint Észtországban és Romániában.

Míg a magyar kiadási hányad időbeli alakulása az utolsó néhány évet leszámítva nem lóg ki látványosan a kelet-európai mezőnyből – az EU-átlagnál kisebb emelkedés 2009-ben, utána érdemi mérséklődés – a kiadási hányad *szintje* Magyarországon kimagasló. A magyar ráta 2007-ben és (kisebb mértékben) 2015-ben is magasabb volt az uniós átlagnál, ami jóformán egyedülálló a térségben (az utolsó években Szlovénia is csatlakozott). Ezzel együtt a „kelet-európai” típusú időbeli lefutás miatt EU28 és a magyar államháztartás kiadási rátája közti különbség kisebb volt 2015-ben, mint 2007-ben. Míg 2007-ben a magyar állami kiadások rátája a második legmagasabb volt az EU-ban (Franciaország mögött), addig 2015-ben Magyarország a hetedik a rangsorban, mivel a magasan fejlett országok egy részének (és Görögországnak) a kiadási rátája még ebben az évben is meghaladta a magyar kiadási rátát, amely pedig magasabb volt, mint a megelőző öt év bármelyikében. Másfelől – az uniós és a magyar kiadási hányadnak az utóbbi pár évben ellentétes irányú mozgása miatt – 2015-ben a különbség újból meghaladta a 3%-pontot, miközben 2010 és a kiadáscsökkentő intézkedések által fémjelzett 2012 között a magyarországi hányad durván az EU-átlagnak megfelelő szinten ingadozott. Mint látni fogjuk a továbbiakban, a kiadási hányad tavalyi magyarországi emelkedésben a legnagyobb szerepet a közgazdasági jellegű kiadások (az uniós és regionális átlagnál eleve magasabb) rátájának megugrása játszotta, ami jórészt az uniós (mindenekelőtt a közlekedéssel összefüggő) projektekhez kapcsolódó kiadásoknak az eredménye.

2.3. A GDP és a kiadások változásának a hatása a GDP-arányos állami kiadások változására

Annak megállapításához, hogy az újraelosztási rátában végbement változásokhoz milyen arányban járult hozzá a költségvetési kiadások, illetve a ráta nevezőjében szereplő GDP alakulása, egy hagyományos dekomponálási eljárást alkalmazunk, amely a két tényező hatásának a megkülönböztetésére alkalmas.

$$K_{ij} = K_E + K_{GDP} \quad (1)$$

ahol

K_{ij} a GDP arányos kormányzati kiadások változásának a százalékpontban kifejezett mutatója i és j évek között, ahol i a bázis időszakot, j a tárgyidőszakot jelzi,

K_E a kiadások változásának a hatását mutatja, a GDP-változás hatásának a kiszűrésével: kiadási hatás;

K_{GDP} pedig a GDP változásának a hatását mutatja a GDP-arányos kiadások változására (GDP-hatás). Az additív összefüggés az alábbi esetekben áll fenn a Laspeyres-féle formában:

$$\sum \frac{E_j}{GDP_j} - \sum \frac{E_i}{GDP_i} = K_{ij} \quad (2)$$

$$\sum \frac{E_j}{GDP_i} - \sum \frac{E_i}{GDP_i} = K_E \quad (3)$$

$$\sum \frac{E_j}{GDP_j} - \sum \frac{E_j}{GDP_i} = K_{GDP} \quad (4)$$

ahol

$E_{i,j}$ a kormányzati kiadások folyó áras értéke,

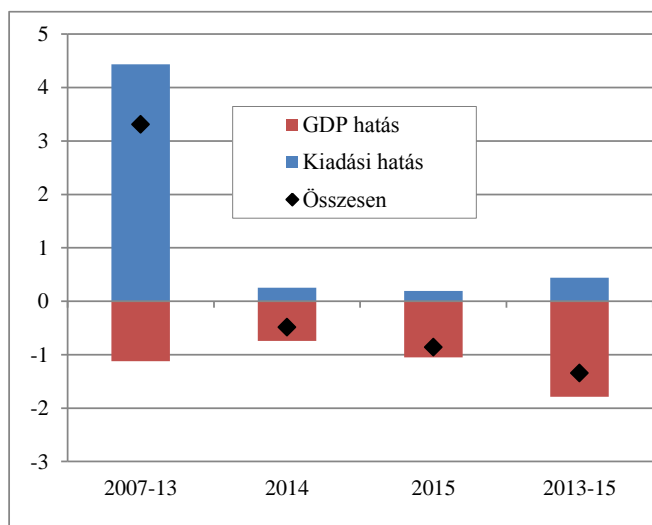
$GDP_{i,j}$ a GDP nominális értéke i bázis, illetve j tárgyidőszakban.

A (3) és a (4) egyenlet arra ad választ, hogy a két időszak közötti változás mekkora mértékben tudható be a kiadások emelkedésének (3), illetve a GDP nominális változásának (4). A (3) egyenlet esetében azt tudhatjuk meg, hogy mi lett volna, ha j időszakban a GDP ugyanakkora maradt volna, mint i időszakban volt, azaz hogyan alakult volna a GDP arányos kiadások szintje a GDP változásától *függetlenül*. A (4) egyenlet pedig azzal a feltételezéssel él, hogy a kiadások nominális értéke nem változott volna. Pozitív érték azt mutatja, hogy az adott komponens növelte az újraelosztás GDP-arányos mértékét, negatív érték pedig azt, hogy az adott komponens mérséklő hatást fejtett ki. Az értékeket folyó áron számítjuk.

A 2009. évi visszaesés után EU-szinten a GDP mindvégig nőtt, vagyis ettől kezdve a GDP változása negatív (mérséklő) hatással volt az EU-országok költségvetési kiadási rátájára, a kiadási hatás viszont az folyamatosan pozitív volt a 2007-es bázisévhez képest, vagyis a kiadásoknak a válság nyomán – az automatikus stabilizátor és a gazdaságélénkítő intézkedések révén – végbement megugrását a rákövetkező megszorítások távolról sem ellensúlyozták. 2014-2015-ben a kiadások szintje csak nagyon mérsékelten emelkedett tovább a 2013-as bázishoz képest, így annak hatását még a GDP szerény bővülése is ellensúlyozni tudta. 2010-hez és 2012-hez hasonlóan 2014-ben és tavaly is a negatív GDP-hatás túlsúlya miatt tudott tovább mérséklődni EU-szinten a kiadási hányad.

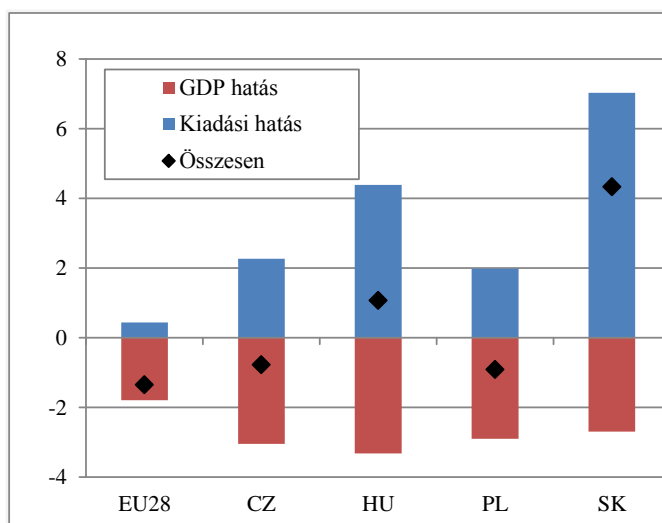

2.5. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására az EU28-ban, 2007-15 között

Forrás: lásd 2.1. ábra, saját számítások

2.6. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására a visegrádi országokban és az EU28-ban, 2013 és 2015 között

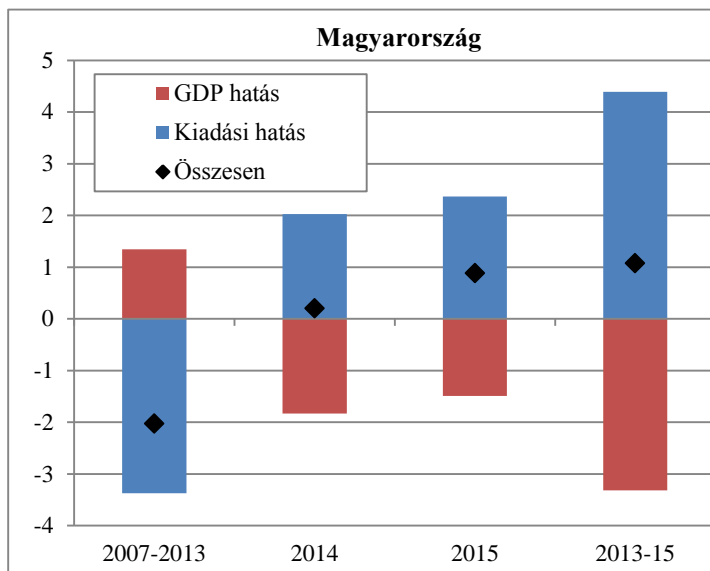

Forrás: lásd 2.1. ábra, saját számítások

Korábban láttuk, hogy a visegrádi országok átlagos kiadási hányada 2013 után már nem csökkent, hanem stagnált. Ennek okát mutatja a 2.6. ábra. Csehországban és Lengyelországban a GDP-arányos kiadások nagyjából az uniós átlagnak megfelelően alakultak a szóban forgó két évben, habár egyrészt élénkebb gazdasági növekedés, másrészt a kiadások erőteljesebb emelkedése mellett. Magyarországon és Szlovákiában viszont a kiadások komolyabb mértékű megugrására került sor, aminek hatása – főként Szlovákiában – egyértelműen túlszárnyalta a kiadási hányadra a gazdasági növekedésből fakadó mérséklő hatást. Mind Magyarország, mind pedig Szlovákia esetében túlnyomórészt a 2015-ös évre esett a kiadási hányad emelkedése. Magyarországon ez részben a GDP-növekedés 2014-hez viszonyított lassulásának is betudható, Szlovákia esetében viszont egyértelműen a kiadások lökészerű növekedése volt a kiváltó ok. Habár Szlovákia esetében a GDP-arányos kiadások emelkedése látványosabb volt 2014-2015-ben, mint Magyarországon, az eleve meglehetősen

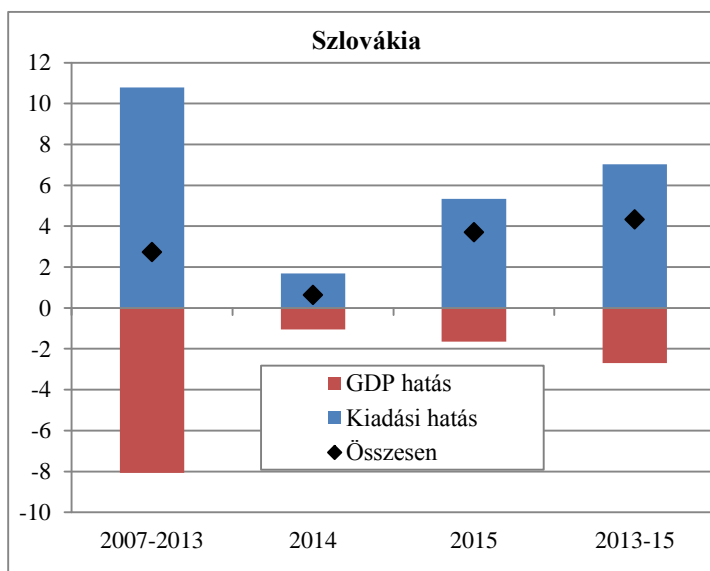
alacsony (2013-ben alig több mint 41%-os) kiadási hányad miatt e megugrás nem ad okot különösebb aggodalomra.

2.7. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására Magyarországon 2007 és 2015 között

Forrás: lásd 1. ábra, saját számítások

2.8. ábra: Az államháztartási kiadások és a GDP változásának a hatása a GDP-arányos kiadások változására Szlovákiában, 2007 és 2015 között

Forrás: lásd 2.1. ábra, saját számítások

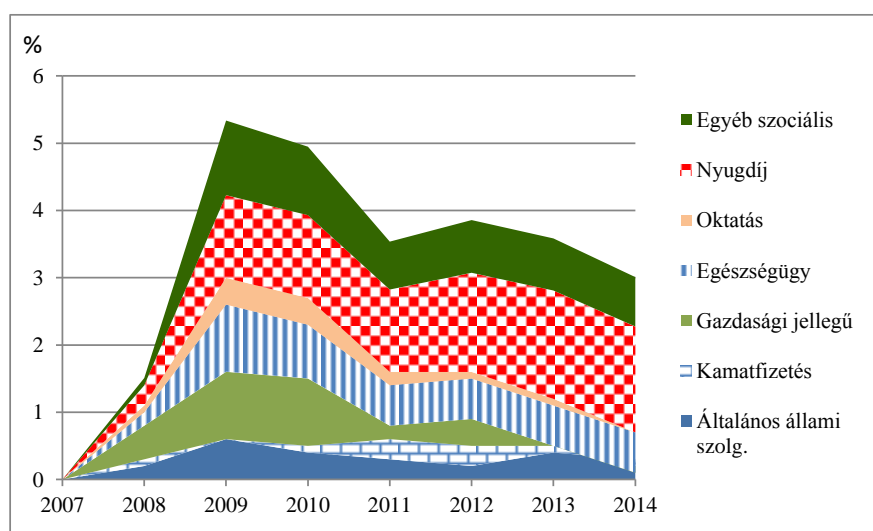
3. Az EU28 államháztartási kiadások szerkezeti változásai, különös tekintettel az elmúlt 2 évre

3.1. Az államháztartási kiadások szerkezete és változásai az EU28-ban

Mint a 2.1. fejezetben bemutattuk, az EU28-ban, a válság hatására jelentős mértékben megemelkedett az államháztartási kiadások GDP-arányos rátája, amely 2010 után ugyan csökkenésnek indult, de 2014-ben még mindig bő 3 százalékponttal haladta meg a válság előtti utolsó évi szintet.

A 3.1. ábra a GDP-arányos államháztartási kiadások összetételének változását mutatja 2007-es bázison. Mint az ábra jelzi, az EU28 összesített államháztartási kiadási rátája elsősorban a gazdasági, az egészségügyi, a nyugdíj és az egyéb szociális védelmi kiadások következtében emelkedett meg. Ezek közül a *gazdasági* jellegű kiadások felduzzadása (2008-2010-ben) ideiglenesnek bizonyult, jelentős mértékben a bankkonszolidációs kiadásoknak volt betudható; 2014-re e kiadások GDP-hez viszonyított aránya minimálisan alacsonyabb volt, mint 2007-ben.

3.1. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások főbb tételeinek változása 2007-hez képest 2008 és 2014 között az EU-28-ban (százalékpont)

Forrás: Eurostat database, Economy and Finance, Government Statistics, General Government Expenditures by Function (COFOG) Letöltve: 2016. 08.30.

Megjegyzés: Az ábrán az általános állami szolgáltatás a COFOG 01, 02, 03 tételeit tartalmazza, kivéve a kamatfizetést (amely a 01 része), ezt a tételt az ábra külön tünteti fel. A gazdasági jellegű kiadások magukban foglalják a gazdasági (04), környezetvédelmi (05) és lakásépítési (06) kiadásokat, az egészségügy pedig a rekreációs és vallási kiadásokat (07 és 08), a szociális védelmi kiadásokat (10) pedig megbontottuk (öregségi és özvegyi) nyugdíjra és egyéb szociális kiadásra.

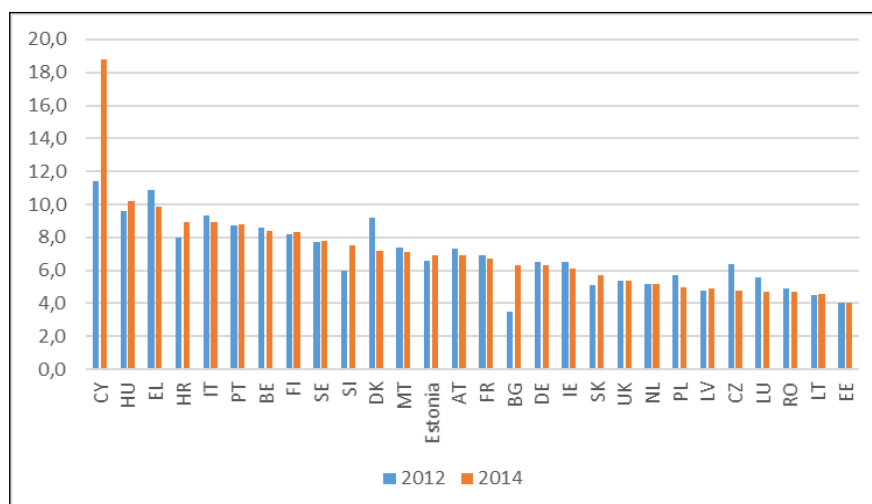
Az *egészségügyi* és az *egyéb szociális* kiadások terén végbement relatív növekedés azonban tartósabbnak bizonyult a gazdasági kiadások megugrásánál: ezek GDP-hez viszonyított aránya a 2010-től végbement mérséklődés ellenére is 0,6-0,7%-ponttal magasabb volt még 2014-ben is, mint 2007-ben. Az egyéb szociális kiadások emelkedése több összetevő (táppénz és rokkantsági segély, szociális jellegű lakhatási támogatás, máshova nem sorolt szociális kirekesztés és munkanélküliek ellátása) kisebb emelkedésének összesített eredménye. Habár uniós átlagban ezek változása nem volt jelentős, a munkanélküliek támogatása Írországban például több mint 1%-ponttal emelkedett a vizsgált időszak során.

De a *nyugdíjkifizetések* mindezen túltesznek: ez utóbbiak GDP-arányos szintje nemcsak hogy a legnagyobb mértékben ugrott meg 2008-2009-ben, de ezt követően tovább emelkedett, és 2014-ben 1,6%-ponttal haladta meg a 2007. évi szintet.

Összességében a szociális védelem egészének (*COFOG10*) GDP-arányos szintje átlagosan 2,4 százalékponttal volt magasabb 2014-ben az EU-ban, mint 7 évvel korábban. Csupán egyetlen tagállamban, Magyarországon csökkent 1,7 százalékponttal a szociális védelem funkció, míg az ellenkező véglet Finnország, 6,3 százalékpontos emelkedéssel. A jóval kisebb halmozott növekedést produkáló egészségügyi kiadások (*COFOG07*) esetében is Finnország jár az élen 1,7 %ponttal, míg leginkább Görögország csökkentett, összesen 1,3 %ponttal.

A legutóbbi két év már nem hozott drámai változást a kiadások szerkezetében, különösen a válság éveivel összehasonlítva, mikor egyebek mellett a bankmentő programok állami finanszírozása teljesen felborította a költségvetés kiadási oldalát. 2013-ban még említésre méltó csökkenést mértek uniós átlagban a *gazdasági jellegű kiadások* terén (amelyek relatív szintje már 2012-ben is jóval alacsonyabb volt, mint a válság idején, de 2013-ban lenullázódott). Ezen felül a 2011-2012-ben szerény mértékben megemelkedő GDP-arányos kamatkidadások 2013-2014-ben visszasüllyedtek a korábbi (2,5% körüli) szintre. Egészében véve a 2014-es év uniós átlagban eseménytelen volt. De egyes országok vonatkozásában komoly elmozdulásokat mértek. Így a gazdasági kiadások relatív szintje drasztikusan (11, illetve 9 százalékponttal) visszaesett Görögországban és Szlovéniában (átmeneti megugrást követően), viszont jelentősen megemelkedett Portugáliában. Kevésbé drasztikus, de érezhető (1%-ponthoz közelítő) csökkenést mértek a szociális védelmi kiadásoknál Írországban (főleg az egyéb szociális kiadásoknál), valamint Magyarországon, Szlovéniában és Portugáliában (részben a nyugdíj-, részben az egyéb kiadásoknál), miközben hasonló léptékű emelkedésre került sor Horvátországban. Ezenfelül Bulgáriában, Spanyolországban és Cipruson is érdemi átrendeződésre került sor.

3.2. ábra: Az általános közszolgáltatások (*COFOG01*) funkcióra fordított kiadások (kamatfizetéssel együtt) a GDP %-ában 2012 és 2014 között

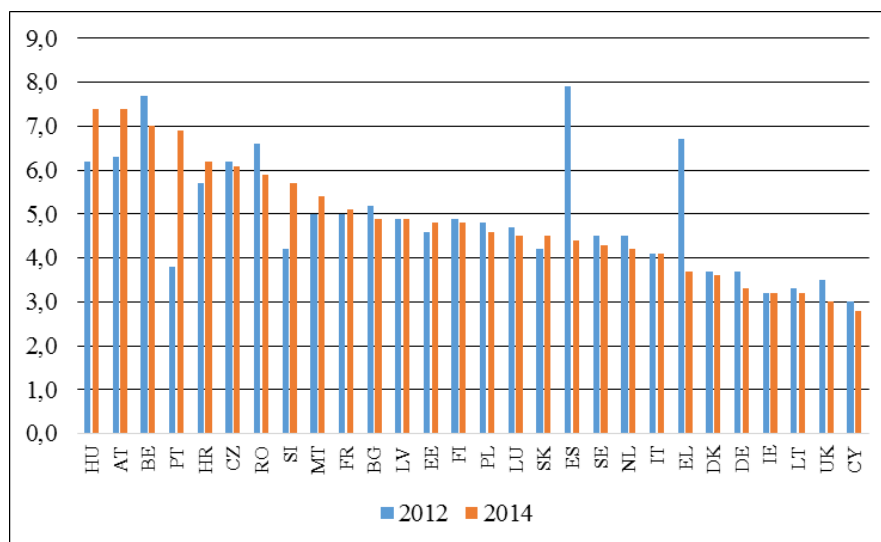

Forrás: lásd 3.1. ábra

A fentieket szemlélteti az általános közszolgáltatások (*COFOG01*) és a gazdasági ügyek (*COFOG04*) kiadásainak 2012 és 2014 között végbement változásait mutató alábbi két ábra. Míg az első kategóriában uniós átlagban nagyjából szinten maradt a GDP-arányos ráta, a

másodikban pedig bizonyos fokú csökkenést mértek, addig az *egyes tagállamok* szintjén esetenként drasztikus változások figyelhetők meg (3.2. és 3.3. ábra).

3.3. ábra: A gazdasági ügyek (COFOG04) funkcióra fordított kiadások a GDP %-ában 2012 és 2014 között

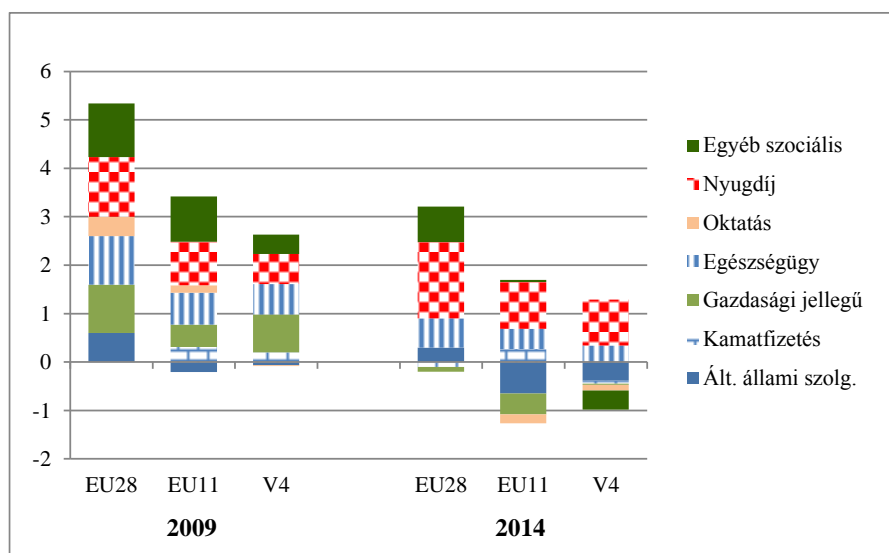
Forrás: lásd 3.1. ábra

Az uniós átlagot illetően megállapítottuk, hogy a válság a kiadások négy területén eredményezett jelentősebb emelkedést, és e négyből háromnál (nyugdíj, egyéb szociális kiadások és egészségügy) bizonyult kisebb-nagyobb mértékben tartósnak az emelkedés. A *kelet-európai új tagállamok (EU11)* és a *visegrádi országok (V4)* esetében az uniós átlagtól való különbség a válság közvetlen hatását illetően – ha a regionális átlagot tekintjük – inkább mennyiségi, mint minőségi. Ugyanazon a négy funkcionális területen nőtt meg a kiadások GDP-hez viszonyított aránya érdemben 2007-ről 2009-re, ám a megugrás mértéke mindkét szűkebb ország-csoportban mind a négy területen kisebb volt, mint az unió egészében. Az EU11 egészének átlagában a gazdasági jellegű kiadások emelkedése maradt el jelentősen az EU-átlagtól, míg a nyugdíjak és különösen az egyéb szociális kiadások esetében a visegrádi országok csoportjánál volt különösképpen mérsékelt a százalékos arány emelkedése. Hangsúlyozni kell viszony, hogy mindez nem általános tendencia a kelet-európai országok körében, hanem széttartó pályák eredője. Így például a gazdasági jellegű kiadások GDP-résarányának növekedése főleg azért maradt el az uniós átlagtól 2007-2009-ben, mert négy országban (Bulgária, Litvánia, Magyarország, Románia) *negatív* volt e kiadási csoport relatív szintjének változása a válság nyomán, miközben más országokban (pl. a két másik balti államban) az uniós átlagnál nagyobb volt a kiadásnövekedés.

Mindenesetre a kelet-európai ország-csoportnak az EU28 átlagától való különbözősége a vizsgált időszak egészét tekintve fennmaradt. Míg az EU átlagában 2014-re három területen volt érdemben magasabb a GDP-arányos költés, mint 2007-ben (nyugdíj, egyéb szociális kiadások és egészségügy), addig a kelet-európai új tagállamokban ez csak a nyugdíj-kifizetésekről és (kisebb mértékben) a széles értelemben vett egészségügyi kiadásokról volt elmondható. Az egyéb szociális kiadások GDP-arányos szintje a V11 átlagában visszasüllyedt a 2007-es szintre (ami eleve jóval alacsonyabb volt az uniós átlagnál), a visegrádi országok esetében pedig a bázisévi szint alá süllyedt. (Ez utóbbihoz legnagyobb részben Magyarország járult hozzá, mindenekelőtt a szegényeknek és kirekesztetteknek nyújtott juttatások visszafogása révén.) A kamatfizetés nélkül vett általános állami szolgáltatások GDP-hányada

az EU28 átlagában kismértékben ugyan, de emelkedett a 2007-es bázishoz képest, ezzel szemben a kelet-európai tagállamok átlagában csökkent. A gazdasági jellegű kiadások kezdeti növekedése 2014-re lenullázódott, és ez igaz a visegrádi országok átlagára is (Magyarország, mint látni fogjuk, külön eset), de a nem-visegrádi országok esetében relatív csökkenésre került sor, mindenekelőtt a Romániában végbement folytatólagosan süllyedő kiadási hányad miatt (3.4. ábra).

3.4. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások főbb tételeinek halmozott változása 2007-hez képest 2009-ben és 2014-ben a kelet-európai tagállamokban (%pont)

Forrás: lásd 3.1. ábra

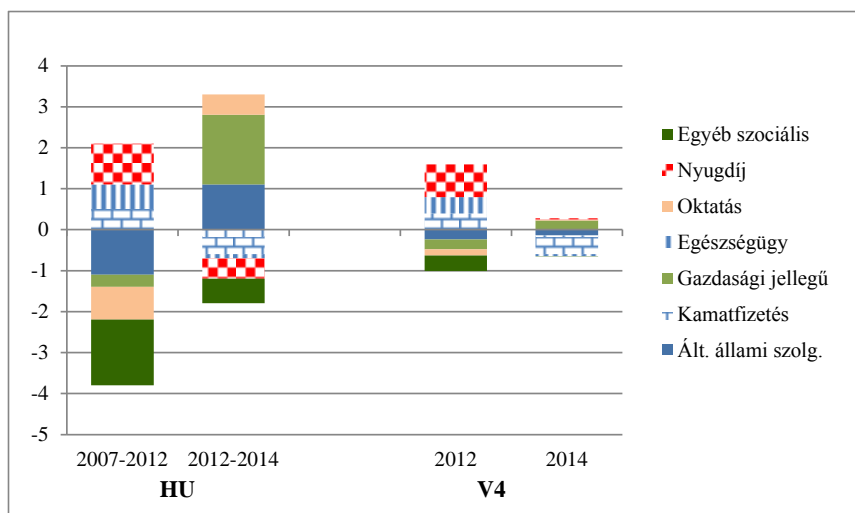
A 3.5. ábra a kiadási területek *Magyarországi* változását veti össze a visegrádi országok átlagával 2012-ig, illetőleg az azt követő két évben. Magyarországon – eltérően V4 átlagától – még átmenetileg sem került sor a GDP-arányos kiadások megugrására 2007-et követően, és 2012-ben is kissé alacsonyabb volt a ráta, mint a bázisévben. Az ábrából látható, hogy ez döntően az egyéb szociális kiadások, illetőleg a (kamatfizetés nélkül vett) általános állami szolgáltatások kiadásainak számottevő esésének tudható be. Az előbbiről már szóltunk, az utóbbi kapcsán pedig meg kell jegyezni, hogy az általános közszolgáltatások GDP-arányos szintje Magyarországon eleve lényegesen magasabb volt a V4 és az EU28 átlagos szintjénél, és a 2012-ig végbement csökkenés csak szűkítette, de távolról sem zárta össze az e téren mutatkozó különbséget. Ráadásul 2012 után az olló ismét kinyílt, az általános állami szolgáltatásokra fordított kiadások GDP-hányada két év leforgása alatt visszaemelkedett a 2007-es szintre – a visegrádi országok átlagában semmi hasonlóról nem beszélhetünk.

További érdekesség, hogy a jelek szerint az előző uniós tervezési ciklus lezárulásához kapcsolódó költségek Magyarországon különösen látványos lett: 2012-ről 2014-re erőteljesen emelkedett a gazdasági jellegű kiadások GDP-arányos szintje, nagyrészt az uniós finanszírozású közlekedésfejlesztési projekteknek köszönhetően. A többi visegrádi országban nem került sor hasonló megugrásra.

Miután a 3.5. ábrán a gazdasági jellegű kiadásokba belefoglaltuk a *környezetvédelmi* kiadásokat is (COFOG05), érdemes megjegyezni, hogy ez utóbbi tétel is érdemben emelkedett a legutóbbi két év során, a 2014-ben mért 1,2%-pontos magyar arány a negyedik legmagasabb érték az EU-ban.

Végül megjegyzendő, hogy míg 2007 és 2012 között érdemi forráskivonás történt Magyarországon az oktatásból, az ezt követő két évben ennek egy része visszapótlódott.

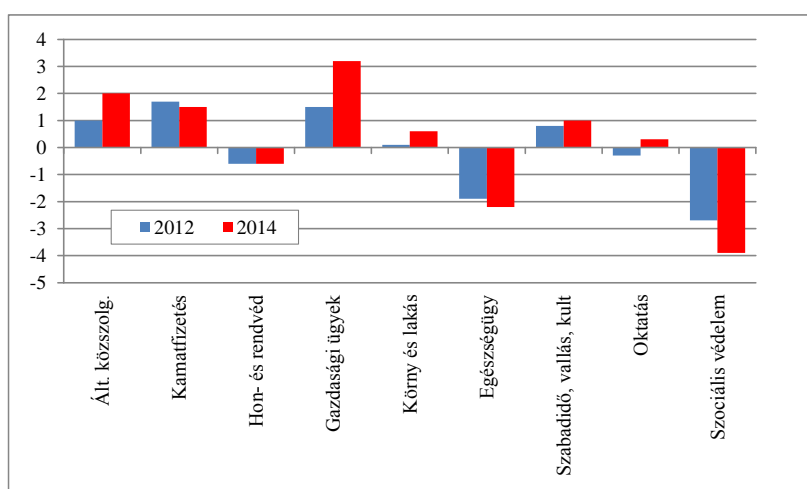
3.5. ábra: A GDP-arányos államháztartási kiadások főbb tételeinek változása a visegrádi országokban és Magyarországon 2012-ig és azt követően (százalékpont)

Forrás: lásd 3.1. ábra

2012-ben a magyar állami kiadások már csak 0,4 százalékponttal voltak magasabbak, mint az EU-átlag, miközben a kiadások szerkezete erősen eltért az EU-átlagtól. Az ezt követő két évben egyrészt újra szélesebbre nyílt a kiadások relatív szintje közti olló, miután az uniós átlagszint tovább csökkent, a magyar szint pedig (döntően 2015-ben) ismét emelkedett. Másrészt a szerkezeti különbségek többnyire még *pregnásabbakká váltak*. Az általános közszolgáltatások relatív szintje közti különbség, amely 2012-re 1%-pontosra szűkült össze, ezt követően ismét nőni kezdett.

3.6. ábra: A magyar államháztartások kiadásainak szerkezeti eltérése az EU-átlaghoz képest (százalékpont)

Forrás: lásd 3.1. ábra

Megjegyzés: A 9-11. ábrán alkalmazott kategória-összevonásokat ezen az ábrán mellőztük, hasonlóan a szociális védelmi kiadások kettébontásához. Ugyanakkor a kamatfizetést ezen az ábrán is külön tételként ábrázoltuk, így az általános közszolgáltatások tétel a kamatfizetést nem tartalmazza.

Ugyanez a helyzet, csak még markánsabban, az uniós pénzekről hajtott gazdasági jellegű kiadások esetében. Számottevő és kismértékben növekvő az eltérés a sport, vallás és rekreációs célokra fordított kiadási rátánál (3.6. ábra).

Másfelől az egészségügyi kiadások hányadában mutatkozó elmaradás minimálisan tovább nőtt 2012 után. Továbbá, a szociális védelmi kiadások, amelyek 2007 után emelkedtek az EU28 átlagában és relatíve zsugorodtak Magyarországon, aminek következtében 2012-re a magyarországi költség arányában jelentősen elmaradt az uniós átlagtól, 2014-ben ismét lefelé mozdultak el Magyarországon. (Ezúttal a nyugdíjkiadások, a táppénz- és rokkantsági kiadások, valamint a közvetlen családtámogatások relatív csökkenése miatt.)

Így aztán az uniós átlaghoz képest a legfrissebb elérhető adatok alapján Magyarországon továbbra is viszonylag magasak az állam „önmagára” fordított kiadásai, tetemesek (bár a vállalati szektor erős dualitásának fényében csak korlátozottan eredményesek) a gazdaságfejlesztési kiadások, viszont (az elmúlt egy évtized negatív fejleményeinek eredményeképpen) immár alulfinanszírozott a szociális ellátórendszer és (régebb óta) az egészségügy. A 2014. évi emelkedés miatt a korábbiaktól eltérően ebben az évben a magyarországi oktatási kiadások rátája magasabb volt, mint az EU28 átlagában – kérdés, hogy ez igaz volt-e 2015-re is.

Szociális védelmi célokra a magyar állam 3,9 százalékponttal kevesebbet költ a GDP-arányában, mint az EU-átlag, az egészségügyre pedig 2,2 százalékponttal. Hozzá kell tenni, hogy korántsem kifejezetten magyar jelenségről van szó. Ha a Visegrádi Négyek (V4) hasonló kiadásait vesszük szemügyre, akkor a magyar állam szociális védelemre költött 15,6%-os GDP-arányos kiadásai nem kirívóan alacsonyak Csehország 13,2, és Lengyelország 16,1%-os rátájához képest – bár Szlovákiához képest 2009 óta jelentős az elmaradás. Ugyanakkor a trend csak Magyarország esetében volt egyértelműen csökkenő 2009-től kezdve, és ez 2013-2014-re is érvényes.

A szinteket tekintve némileg hasonló a helyzet az *egészségügy* vonatkozásában: az 5,2%-os GDP-arányos magyar ráta elmarad az EU28 (7,2%) és Csehország (7,7%) megfelelő mutatójával, ám a magyar állami költség arányában jócskán meghaladja a lengyelországi (4,6%) állami egészségügyi költést.³ E téren az elmúlt néhány év nem hozott érdemi változást.

Ami az *oktatásügyet* illeti, a 2014. évi magyar 5,2%-os kiadási ráta nagyjából összhangban van az EU-átlaggal (4,9%) és a visegrádi mezőnyel is (4,1-5,3%), de megjegyzendő, hogy ez a 2014. évi kiadásnövelésnek tudható be, amely legelsősorban a közép fokú oktatást érintette. A részletesebb adatokból megállapítható, hogy az utóbbi években az iskola előtti és alapfokú oktatásra fordított kiadási ráta marad el érezhetően a visegrádi, és még inkább az EU-átlagtól (2014-ben 1,1%, szemben az 1,5%-os EU-átlaggal). A válságot követően az alapfokú oktatásra fordított állami kiadások GDP-hányada erőteljesen visszaesett Magyarországon, de a 2013-as mélypont (0,9%) után stabilizálódni látszik.

---

3 Az elmúlt egy év folyamán az Eurostat drasztikusan módosította a szlovákiai oktatási kiadásokkal kapcsolatos számokat, évekre visszamenőleg, leszállította kb. 5%-ról az irreálisan alacsony 2% körüli szintre, így Szlovákiát e helyütt figyelmen kívül hagyjuk.

3.2. Az államháztartási folyamatok értékelése a gazdasági növekedés tükrében

A gazdasági növekedés és a funkció szerinti államháztartási kiadások közötti összefüggések vizsgálata egyidős a COFOG statisztikával. Az eddigi eredmények azonban egyáltalán nem nevezhetőek konzisztensnek, az eltérő régiók elemzése merőben eltérő eredményeket hozott. Ezért csak kis részben okolható a COFOG statisztika minősége (hiányos vagy rosszul könyvelt tételek), nagyobb részben az eltérő gazdasági és társadalmi szerkezetbeli és fejlettségbeli különbségek tehetők felelőssé.

Az Európai Unió tagállamain végzett panelökonometriai vizsgálatok eredményei is különböznek. *Ferreria et al.* (2012)⁴ részletesen elemezték a kiadási szerkezetek és növekedés kapcsolatát az 1995-2007-es adatokon és nem találtak statisztikailag szignifikáns összefüggést. Következtetésük szerint a közkiadásoknak nem létezik olyan univerzálisan optimális modellje, amely az országok számára a legjobb makrogazdasági teljesítményt eredményezné.

Pitlik és Schratzenstaller (2011)⁵ empirikus tanulmányukban, amelyekben az Európai Unió, valamint néhány OECD tagállam adatait vizsgálták, azt találták, hogy magasabb újraelosztási hányad mellett a kormányok általánosan kevesebbet költenek az olyan funkciókra, mint az infrastruktúrafejlesztés (COFOG 04), egészségügy és oktatás. Kutatási következtetéseikben azonban ők is megjegyzik, hogy ez a negatív kapcsolat aránylag gyenge, mivel a minta rendkívül heterogén.

A fentiekől némileg eltérő megközelítést alkalmazott *Afonso és Alegre* (2008)⁶, mivel vizsgálatuk középpontjába nem csupán az egy főre jutó GDP volumenváltozását tették, hanem a teljes tényezőtermelékenységet és a munkatermelékenységet is. Tanulmányukban az EU15 tagállamainak 1970-2006 közötti időszakot felölelő COFOG rendszerű adatait elemezték, és statisztikailag szignifikáns negatív kapcsolatot állapítottak meg a gazdasági növekedés és az egészségügyi funkció (COFOG 07) valamint a szociális védelmi kiadások (COFOG 10) között, továbbá pozitív összefüggést sikerült kimutatniuk az oktatási funkció (COFOG 09) és a GDP volumenváltozása között, bár meg szükséges jegyezni, hogy ezek az illeszkedések nem kifejezetten erősek.

A fent említett vizsgálatok szándékosan mellőzték a válság éveit a kutatásból, mivel a paneladatok belső struktúrája – részben az anticiklikus fiskális politika miatt – ebben az időszakban megtörik, ez a változás pedig mozgóátlagolás útján sem ellensúlyozható. Ugyanakkor jelen tanulmány írásakor (2009 után 7 évvel) a válság negligálása már nem tartható.

Az egyik legfrissebb, a témával kapcsolatos kutatást *Ryu* (2015)⁷ jegyzi. Tanulmányának három fő megállapítása a következő:

---

⁴ Ferreiro, J., del Valle, M. G., Gómez, C. (2012): Composition of public expenditures and macroeconomic performance in the European Union. *European Journal of Economics and Economic Policies: Intervention*, (1), 109-128.

⁵ Pitlik, H., Schratzenstaller, M. (2011): Growth implications of structure and size of public sectors (No. 404). WIFO.

⁶ Afono, A., Alegre, J., G. (2008): Economic growth and budgetary componenst. A panel assesment for the EU. Working Paper Series (No. 848). EKB.

⁷ Ryu, D. (2015): Fiscal Spending And Economic Growth. *Journal of Economic Development*, 40(4), 91-105.

1. Ahhoz, hogy az állami kiadások emelkedése gazdasági növekedést eredményezzen, az szükséges, hogy a termelékenység bővülése meghaladja az államháztartási kiadások redisztribúciójának költségeit.
2. Az egyensúlyi növekedési ütem („*steady state growth*”) fokozása során – amelyet úgy érünk el, hogy a nem produktív⁸ funkciókból a produktív funkciókhoz csoportosítjuk az államháztartási kiadásokat – biztosítani kell, hogy a funkciók e két csoportjára fordított kiadások közötti arány kisebb legyen, mint a csoportok termelékenységi aránya.
3. A kiadási funkciók közötti átcsoportosítás egyensúlyi növekedési ütemre gyakorolt hatásának nagysága a funkciók sztenderdizált termelékenységbéli arányaitól függ.

Fontos kiemelni még *Ryu* (2006)⁹ tanulmányát, amelyben támadja azt az, egyébként általánosan elfogadott nézetet, hogy az állam infrastruktúra beruházásai korlátlanul növelnék az egyensúlyi növekedési rátát. Véleménye szerint a kapcsolat korántsem lineáris, hanem sokkal inkább konkáv kvadrátikus¹⁰. Más szavakkal: az infrastrukturális beruházások növekedésének van egy globális szélsőértéke (küszöbértéke), amely után már kontraproduktívvá válik és csökkenteni kezdi az egyensúlyi növekedési ütemet.

Ryu (2015) panelregressziós módszerrel vizsgálta az OECD országok kiadási főcsoportjainak hatását a növekedésre. Fix hatású („fixed-effect”) modellt alkalmazott, amelyben a funkciók mellett magyarázó változó volt még a teljes újraelosztási hányad, valamint kontrollváltozóként a magánberuházásokat, valamint egy EU tagság dummyt szerepeltetett.

A következőkben *Ryu* (2015) alapmodelljét alkalmazzuk, de az OECD tagállamok helyett az EU tagállamok mintáján végezzük el a vizsgálatot, majd az eredményeket összehasonlítjuk. Külön elemezzük az elmúlt két évben végbement változásokat. *Ryu* (2015) nem törekedett az országok közötti különbségek magyarázatára, mi kísérletet teszünk olyan magyarázó változók bevonására, amelyek csökkentik a nem megmagyarázott varianciát.

3.2.1. Empirikus elemzés

Modellünket a 2002 és 2014 közötti időszak adataira építjük, mivel ebben a bontásban elérhető a legtöbb adat¹¹. A minta momentumainak számszerű ismertetése valamint a boxplot ábrák a III. mellékletben találhatóak. Az általunk alkalmazott első modell a következő:

$$Y_{i,t} = c + \beta_1 TOT_{i,t} + \beta_2 PI_{i,t} + \sum_k^{28} \beta_{3,k} COFOG_{f,i,t} + \alpha_i + \epsilon_t$$

ahol,

$Y_{i,t}$ = A GDP volumenváltozása i országban t időpontban.

c = konstans.

$TOT_{i,t}$ = Az újraelosztási hányad i országban t időpontban.

⁸ *Ryu* (2015) nem produktívnak tekinti a szociális védelmet (COFOG10), a szabadidő, kultúra és vallásügyeket (COFOG08), valamint az államadóssággal kapcsolatos tranzakciókat (COFOG01.7). Értelmezésében a többi funkció produktívnak tekinthető.

⁹ *Ryu*, D. (2006): The Optimal Level of Regional SOC Stock in Korea. *Korean Journal of Public Finance*, 11(1), 155-188.

¹⁰ $f(x) = ax^2 + bx + c$, ahol $a < 0$

¹¹ Görögországra csupán 2006-tól van COFOG adat, így panelünk kiegyenlítetlen, ám ez a modellt érdemben nem befolyásolja.

$PI_{i,t}$ = A magánberuházások volumenváltozása i országban t időpontban.

$COFOG_{f,i,t}$ = Az f funkció szerinti GDP arányos kormányzati kiadás i országban t időpontban.

Egyszerre csak egy funkció hatását vizsgáljuk.

β_x = A magyarázó változókhoz tartozó regressziós koefficiens.

α_i = Az i országhoz tartozó fix hatás (idő invariáns).

ε_t = Hibatag t időpontban.

A fenti modell elsősorban arra szolgál, hogy az eredményeket össze lehessen hasonlítani Ryu (2015) eredményeivel. Megjegyezzük azonban, hogy Ryu (2015) mintája 1995-től 2007-ig terjed, tehát az összehasonlítás csupán informális jellegű lehet. Módszertanilag korrekt összehasonlítást már csak azért sem tudunk készíteni, mert ilyen hosszú időszorra az EU-s adatok nem elérhetőek. Az összehasonlító teszteket éppen ezért mellőzük, csupán a koefficienseket és a szignifikancia szinteket közöljük Ryu (2015) munkájából, abban bízva, hogy az eredmények így is szolgálnak némi információval.

Szintén az összehasonlíthatóságot szolgálja a teljes újraelosztási hányad, valamint a magánberuházások, mint magyarázó változók szerepeltetése. Megjegyezzük, hogy Ryu (2015) egy EU-tagság dummy változót is szerepeltetett eredeti modelljében, aminek a mi esetünkben nincs relevanciája. Az alkalmazott modell fix hatású panelregresszió, mivel feltételezésünk szerint mind a növekedésnek, mind a kiadások szintjének vannak ország-specifikus és időinvariáns tényezői, amit a szerepeltetett magyarázó változók nem tudnak megfogni. A fix hatású modell tehát mindenféleképpen jobb választás, mint a véletlen hatású modell, amely nem számolna az ország-specifikus faktorokkal. Minden esetben robusztus sztenderd hibával számolunk. Az eredményeket az 3.1. táblázat foglalja össze.

3.1. táblázat: A gazdasági növekedés és az egyes állami kiadási tételek rátájának összefüggése: panelregresszió eredménye az OECD 1995-2007 és az EU 2002-2014. évi adatai alapján

Változó	OECD 1995-2007 ^{a)}	EU 2002-2014 ^{b)}
COFOG01	0,248***	-0,109
COFOG02	0,788***	1,105*
COFOG03	0,370	1,249
COFOG04	-0,009	0,505***
COFOG05	-0,375	0,117
COFOG06	0,022	0,842
COFOG07	-0,333***	-0,736*
COFOG08	0,269	-0,268
COFOG09	-0,104	-0,929
COFOG10	-0,205	-0,662***

a) 10%-on szignifikáns eredmény, ** 5%-on szignifikáns eredmény, *** 1 %-on szignifikáns eredmény (Forrás: Ryu (2015))

b) Forrás: Kopint-Tárki

A két kutatás eredménye között jelentős eltérések tapasztalhatóak és csupán két közös pontot találunk. A védelmi kiadások (COFOG02) mindkét mintában átlagosan pozitív kapcsolatban vannak a növekedéssel, ráadásul az EU-ban a tételhez tartozó koefficiens nagysága igen nagy. Az egészségügyi ráfordítások (COFOG07) pedig negatív összefüggésben vannak a GDP volumenváltozásával, és itt is magasabb az EU-s együttható. Ez utóbbi feltehetően köthető a társadalom előregedéséhez (amely már a két mintaidőszak közötti 20 éves különbségben is

jelentős lehet), amely egyrészt növeli az egészségügyi kiadásokat, másrészt csökkenti a munkaerő-kínálatot, ami korlátozza a termelés bővülését.

Három markáns különbség figyelhető meg. Egyrészt az OECD országok mintáján az *általános közszolgáltatások* (COFOG01) igen szignifikáns változó, míg az EU tagállamok populációja esetén ez nem igaz. Ez részben azzal magyarázható, hogy az OECD tagállamok reálfejlettsége magasabb, mint az EU reálfejlettsége, így a közkiadások is nagyobbak, továbbá nem szabad elfeledkezni olyan tételekről, mint például a gazdasági segítségnyújtás más országok részére (COFOG 01.2), amely tipikusan a fejlett OECD tagállamokban jellemző. Továbbá meg kell említeni az államadóssággal kapcsolatos tranzakciókat (COFOG 01.7) is, amely magas lehet a nem EU tag OECD tagállamokban (különösen Japán és USA).

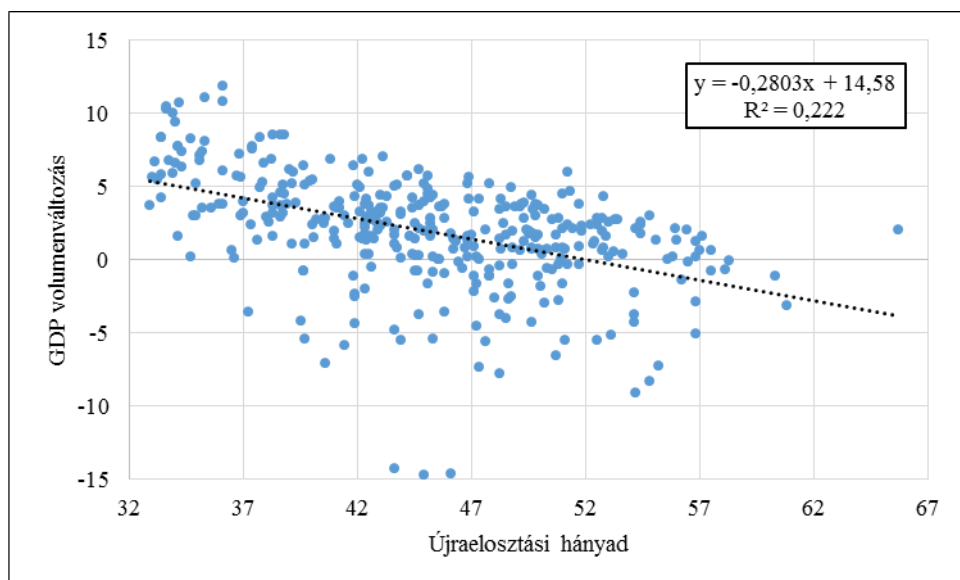
A *gazdasági* ügyek (COFOG04) kiadási tétel nem volt szignifikáns az OECD tagállamok esetén, azonban az EU tagállamok viszonylatában már igen. Ez a produktívna tekinthető kiadási tétel pozitív kapcsolatban van a növekedéssel. Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy az OECD esetén feltehetően azért nem volt jelentős ez a funkció, mert a növekedés forrása egyáltalán nem az állami beruházások voltak a konjunkturális időszakban. Ezzel szemben az EU-ban, különösen a válság idején, jóval nagyobb súly nehezedett az állami beruházásokra, a kelet-európai tagállamokban pedig azóta is kitüntetett szerepe van a kormányzati infrastrukturális fejlesztéseknek (jellemzően EU forrásból társfinanszírozva).

Igencsak jelentős különbség még a kutatás eredménye között a *szociális* védelem (COFOG10) funkció, amely szignifikánsan negatív kapcsolatban van a növekedéssel. Ez részben a válság, részben pedig a társadalmi előregedés (ahogy erre már az egészségügy kapcsán is utaltunk) következménye.

A következőkben a 2. táblázatban található eredményeket értelmezzük. A modell a legtöbb esetben közepesen jól illeszkedik. A magánberuházások (*PI*) minden esetben szignifikánsak és pozitív kapcsolatban állnak a növekedéssel. A teljes újraelosztási hányad (*TOT*) csupán egy esetben nem szignifikáns, mikor a szociális védelmet (*COFOG10*) is szerepeltetjük a modellben. Fontos eredmény, hogy az újraelosztási hányad együtthatója negatív, vagyis átlagosan minél magasabbak a GDP arányos államháztartási kiadások, annál alacsonyabb a növekedés. Ezt szemlélteti a 3.7. ábra, amely a paneladatokat jeleníti meg az előbb említett két dimenzióban:

A trendvonalra való illeszkedés közepesen gyenge, ám az adatok „iránya”, vagyis a trendvonal meredeksége egyértelmű, így az összefüggés is kellően erős ahhoz a negatív kapcsolat hipotézisét megerősítsük¹². Érdemes szemügyre venni a két változó kontúr ábráját is, ami a GDP volumenváltozásának valamint az újraelosztási hányad együttes eloszlásának sűrűség diagramja (III. mellékletben található) és ami még inkább kihangsúlyozza a negatív kapcsolatot. A tagállamok többsége számára a 1,5%-3%-os növekedési ütem 40-50 százalékos újraelosztási hányad mellett volt elérhető. Ennél magasabb volumenváltozás a GDP-ben jellemzően alacsonyabb GDP arányos államháztartási kiadási ráta mellett fordult elő a vizsgált időszakban. A 60% vagy annál magasabb újraelosztási hányad már csak egészen ritkán járt együtt legalább 3%-os növekedési ütemmel. 40%-nál alacsonyabb hányadnál pedig egészen kirívónak számított a recesszió.

¹² A globális F-statisztika értéke 102,18 ($p=2,68 \cdot 10^{-21}$), vagyis az újraelosztási hányad együtthatója szinte biztosan negatív.

hányad az EU

Forrás: Eurostat és saját számítások

Ebből természetesen nem következik, hogy az újraelosztási ráta befolyásolná a növekedést, mivel az állam csupán egy szereplője a gazdaságnak, az adatokból azonban egyértelműen az rajzolódik ki, hogy hosszú távon érdemesebb lehet a centralizációs hányadot csökkenteni és több teret adni a vállalatoknak, illetve a háztartásoknak.

A magánberuházások változón (PI) keresztül kontrolláljuk a növekedést a vállalatokra és a háztartásokra, így szűrve ki ezek hatását a növekedésben. A szignifikánsak pozitív kapcsolat megfelel az előzetes várakozásoknak, racionális vállalatot és háztartást feltételezve, amely csak pozitív megtérülés mellett ruház be (azaz beruházásuk csak produktív lehet).

A negyedik modell szintén fontos összefüggést tár fel. A gazdasági ügyek (COFOG04) együttthatója szignifikánsan pozitív. Ceteris paribus amennyiben ebben a funkcióban 1 százalékponttal (GDP arányosan) növekednek az állami kiadások, úgy az átlagosan a GDP 0,5 százalékos emelkedésével jár együtt. Ki kell emelni azonban, hogy a negyedik modellben a teljes újraelosztási hányad (TOT) együttthatója messze a legmagasabb, az összes többi modell közül, értéke szignifikánsan negatív. Amennyiben tehát a gazdasági ügyekre (COFOG04) fordított kiadások emelkednek – és más funkcióban nem történik változás – úgy a teljes újraelosztási hányad is emelkedik, ami pedig szinte teljesen erodálja a növekedéssel való összefüggés hatását, hiszen ebben az esetben a teljes hatás (0,505-0,442) ebben az esetben csupán 0,062! Praktikusan tehát az állami beruházások csak akkor járnak együtt jelentős növekedéssel, ha más – kevésbé produktív – kiadási tételekben is történik változás. Ez infrastrukturális beruházások esetében, amelynek jellemzően nagy munkaerőigénye van, együtt járhat például a szociális kiadások csökkenésével.

A következőkben egy olyan modellt állítunk össze, amely csak statisztikailag szignifikáns változót tartalmaz¹³. Az eredményeket a következő táblázat foglalja össze:

¹³ Wald eliminációt alkalmazva.

Változó	Koefficiens ^{a)}
Konstans	18,112*** (3,711)
TOT	-0,528*** (0,107)
PI	0,192*** (0,027)
COFOG01	0,363* (0,207)
COFOG02	1,362** (0,553)
COFOG04	0,628*** (0,173)
R ²	0,71
F-próba ^{b)}	43,31***
Welch F ^{c)}	2,1***

a)* 10%-on szignifikáns eredmény, ** 5%-on szignifikáns eredmény, *** 1 %-on szignifikáns eredmény

b) H₀: $\forall \beta = 0$

c) H₀: $\alpha_1 = \alpha_2 = \dots = \alpha_{28}$

Az együttthatók nagysága az egyszerűsített modellhez képest nem változott. Nem lett szignifikáns azonban az egészségügy (COFOG07) kiadási tétel, ugyanakkor bekerült a modellbe az általános közszolgáltatások (COFOG01) funkció, ami korábban nem minősült szignifikánsnak, bár a fenti modellben is csupán 10%-on az. Itt feltehetőleg egy kölcsönhatásról lehet szó, amely abból fakad, hogy a más kiadási tételekben bekövetkezett változás az elsöben is módosításokat eredményez, mivel ehhez a funkcióhoz tartozik minden végrehajtási és felügyeleti intézmény is.¹⁴ Ezt a kölcsönhatást azonban ökonometriai módszerekkel (interakciós tagok bevezetésével) nem sikerült igazolnunk, ami megerősíti a korábbi eredményeket, miszerint az első funkció nem számít produktívnek és így nem, vagy csupán nagyon elenyésző mértékben tud hatást gyakorolni a növekedésre. Még akkor is így van ez, ha a többi (02-es és 04-es) funkció következtében ebben a csoportban is van növekedés a ráfordításokban – ez önmagában nem eredményez növekedési hatást.

¹⁴ Tipikusan jó példa erre az EU-s források felhasználását irányító hatóság. Egy társfinanszírozott beruházás alapvetően a gazdasági funkcióban történik, ám a hatóság az első funkcióba tartozik.

3.2. táblázat: A kiadási funkciók és a növekedés becsült összefüggése

Változó	Modell ¹⁵									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Konstans	13,3*** (3,985)	11,689*** (4,22)	11,81*** (4,218)	19,017*** (3,344)	13,178*** (4,229)	12,378*** (4,337)	14,178*** (3,55)	13,295*** (4,118)	16,1*** (4,071)	13,959*** (3,352)
TOT	-0,243** (0,105)	-0,256*** (0,092)	-0,277*** (0,106)	-0,442*** (0,082)	-0,255*** (0,091)	-0,255*** (0,095)	-0,182 (0,113)	-0,252*** (0,094)	-0,212** (0,1)	-0,034 (0,115)
PI	0,209*** (0,026)	0,208*** (0,026)	0,209*** (0,026)	0,196*** (0,026)	0,208*** (0,026)	0,21*** (0,027)	0,208*** (0,026)	0,207*** (0,025)	0,206*** (0,024)	0,196*** (0,026)
COFOG01	-0,109 (0,221)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
COFOG02	-	1,105* (0,579)	-	-	-	-	-	-	-	-
COFOG03	-	-	1,249 (1,497)	-	-	-	-	-	-	-
COFOG04	-	-	-	0,505*** (0,153)	-	-	-	-	-	-
COFOG05	-	-	-	-	-0,117 (1,07)	-	-	-	-	-
COFOG06	-	-	-	-	-	0,842 (0,518)	-	-	-	-
COFOG07	-	-	-	-	-	-	-0,736* (0,4)	-	-	-
COFOG08	-	-	-	-	-	-	-	-0,268 (1,013)	-	-
COFOG09	-	-	-	-	-	-	-	-	-0,929 (0,762)	-
COFOG10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-0,662*** (0,203)
R ²	0,680	0,684	0,681	0,7	0,679	0,681	0,686	0,679	0,684	0,7
F-próba ¹⁶	41,812***	40,105***	50,16***	59,9***	55,514***	44,421***	59,199***	42,104***	46,311***	72,912***
Welch F ¹⁷	2,06***	2,24***	2,18***	2,3***	2,2***	2,26***	1,89**	2,2***	2,2***	2,09***

¹⁵ * 10%-on szignifikáns eredmény, ** 5%-on szignifikáns eredmény, *** 1 %-on szignifikáns eredmény

¹⁶ H₀: $\forall \beta = 0$

¹⁷ H₀: $\alpha_1 = \alpha_2 = \dots = \alpha_{28}$

3.2.2. A modell kibővítése

A következőkben egy új változó bevezetésével bővítjük ki eddig alkalmazott modellünket. A fix hatási modell esetünkben abból a feltételezésből indul ki, hogy az országoknak létezik olyan időinvariáns specifikuma, amelyet nem tudunk megfigyelni. Ilyen lehet a fejlettségbeli különbség GCap, ami egyben magában foglalja az új és régi tagállamok közötti különbséget is (vagyis nem szükséges egy új és régi tagállamokat megkülönböztető dummy változót szerepeltetni a modellben). Ezáltal ezt a tényezőt is kontroll alatt tudjuk tartani. Modellünk alakja tehát a következő:

$$Y_{i,t} = c + \beta_1 TOT_{i,t} + \beta_2 PI_{i,t} + \beta_3 PPS_{i,t} + \sum_k^{28} \beta_{4,k} COFOG_{f,i,t} + \alpha_i + \epsilon_t$$

ahol,

$Y_{i,t}$ = A GDP volumenváltozása i országban t időpontban.

c = konstans.

$TOT_{i,t}$ = Az újraelosztási hányad i országban t időpontban.

$PI_{i,t}$ = A magánberuházások volumenváltozása i országban t időpontban.

PPS_{it} = i ország PPS alapú reálfejlettsége (az EU28 százalékában) t időpontban.

$COFOG_{f,i,t}$ = Az f funkció szerinti GDP arányos kormányzati kiadás i országban t időpontban.

Egyszerre csak egy funkció hatását vizsgáljuk.

β_x = A magyarázó változókhoz tartozó regressziós koefficiens.

α_i = Az i országhoz tartozó fix hatás (idő invariáns).

ϵ_t = Hibtag t időpontban.

A GDP volumenváltozás (Y), a teljes GDP arányos újraelosztási hányad (TOT) valamint a reálfejlettség (GCap) együttes eloszlását vizsgálva érdekes kép rajzolódik ki. A korábbi – csak a növekedés és a centralizációs hányad – vizsgálatánál azt a megállapítást tettük, hogy magas újraelosztási rátánál az átlagosnál nagyobb növekedés elérésének valószínűsége csekély. Amennyiben azonban a reálfejlettséggel árnyaljuk a képet, úgy az kissé átrajzolódik. A korábbi összefüggés – miszerint az átlagosnál nagyobb növekedés inkább alacsonyabb újraelosztási hányadnál valószínű – továbbra is fennáll. Azonban ez elsősorban azokra a tagállamokra jellemző, amelyek az EU28 átlagánál kevésbé fejlettek, ahogy ezt a 3.8. ábra is mutatja:

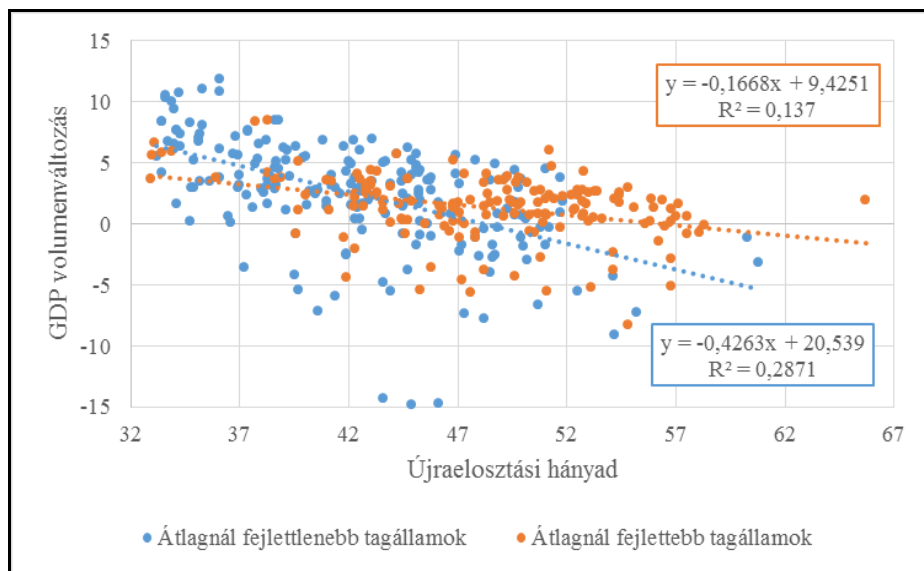
Az egyenletekből kirajzolódik, hogy a magasabb újraelosztási hányad sokkal erősebben „akadályozza” a növekedést a relatíve fejletlenebb tagállamokban (kék), mint a fejlettebbekben (narancssárga).

A relatív fejlettség változóval (GCap) kibővített modell eredményeit a 3.3. táblázat tartalmazza. Az eredmények némileg eltérnek a korábbi változattól. A védelemi (COFOG02), valamint az egészségügyi (COFOG07) kiadások már nincsenek statisztikailag szignifikáns kapcsolatban a növekedéssel, ha a relatív fejlettséget is szerepeltettük a modellben. Ez arra utal, hogy a fejlettség, valamint az előbb megnevezett kiadási tételek között a korreláció nem

nulla,¹⁸ ami igaz is, mivel PPS és COFOG02 között a korreláció $-0,366$ ($p=0$), GCap és COFOG07 között pedig $0,351$ ($p=0$). Ennek interpretációja, hogy az egészségügyi és a védelmi kiadások inkább az ország fejlettségétől függenek, mintsem a tagállam növekedési képességétől.

3.8. ábra: Az újraelosztási hányad és a GDP volumenváltozása a relatív fejlettség viszonylatában az EU28 tagállamaiban 2002 és 2014 között

Forrás: Eurostat, saját számítás

Továbbra is szignifikáns az általános gazdasági (COFOG04), valamint a szociális védelmi (COFOG10) kiadások, az együtthatók értéke nem változott érdemben. A relatív fejlettség (GCap) minden esetben szignifikánsan negatív kapcsolatban van a növekedéssel, vagyis minél fejlettebb egy tagállam átlagosan annál kisebb növekedést ért el, bár ez a fejlettségi hatási nem nevezhető nagyoknak. Az egyes tagállamok közötti különbségek továbbra is statisztikailag jelentősek, bár a variancia 70%-át mindegyik modell meg tudja magyarázni.

A következőkben értékeljük az *elmúlt két évben* végbement változásokat. Az eljárás a következő: Egy korlátozott (2002-től 2012-ig tartó) mintán futtatjuk a regressziót, majd a béta együtthatókat teszteljük a korlátozatlan mintán (2002-2014) végzett elemzés eredményeivel. Helytakarékossági okokból csak két esetet vizsgálunk meg, a gazdasági kiadások (COFOG04) és a szociális védelem (COFOG10) funkciókat, ugyanis a teljes mintát tekintve csupán ebben a két esetben volt statisztikailag szignifikáns a kiadási tétel, mint magyarázó változó. Az összehasonlítás próbája a t-próba.

¹⁸ Vagy az új változó és a függő változó közötti korreláció nem nulla. Ezt azonban 5%-os szinten elvetjük, mivel $\text{corr}(\text{PPS}, \text{GDP}) = -0,109$ ($p=0,0381$).

3.3. táblázat: A kiadási funkciók és a növekedés becslült összefüggése, fejlettségi szinttel kontrollálva

Változó	Modell ¹⁹									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Konstans	19,461*** (5,597)	17,021** (6,476)	17,742*** (5,579)	26,086*** (4,325)	19,132*** (5,941)	18,221*** (6,06)	19,314*** (5,431)	19,117*** (5,92)	22,503*** (6,044)	20,444*** (4,6)
TOT	-0,264** (0,109)	-0,275*** (0,098)	-0,294** (0,108)	-0,476*** (0,083)	-0,279*** (0,098)	-0,277*** (0,1)	-0,209 (0,126)	-0,281** (0,103)	-0,233** (0,102)	-0,054 (0,12)
PI	0,207*** (0,027)	0,206*** (0,026)	0,206*** (0,026)	0,193*** (0,026)	0,206*** (0,026)	0,208*** (0,028)	0,206*** (0,026)	0,206*** (0,026)	0,203*** (0,024)	0,193*** (0,027)
PPS	-0,053** (0,021)	-0,043* (0,023)	-0,049** (0,02)	-0,059*** (0,018)	-0,052** (0,023)	-0,05** (0,021)	-0,045* (0,024)	-0,052** (0,023)	-0,054** (0,023)	-0,056*** (0,02)
COFOG01	-0,133 (0,21)									
COFOG02		0,863 (0,628)								
COFOG03			1,016 (1,465)							
COFOG04				0,525*** (0,153)						
COFOG05					0,111 (1,004)					
COFOG06						0,752 (0,527)				
COFOG07							-0,663 (0,43)			
COFOG08								0,171 (1,03)		
COFOG09									-0,977 (0,779)	
COFOG10										-0,677*** (0,205)
R ²	0,685	0,687	0,686	0,708	0,685	0,687	0,69	0,685	0,69	0,707
F-próba ²⁰	34,857***	36,511***	36,513***	49,106***	50,676***	40,058***	48,973***	34,265***	40,593***	60,962***
Welch F ²¹	1,98***	2,19***	2,00***	2,3***	2,19***	2,22***	1,9***	2,16***	2,11***	1,97***

¹⁹ * 10%-on szignifikáns eredmény, ** 5%-on szignifikáns eredmény, *** 1 %-on szignifikáns eredmény

²⁰ H₀: $\forall \beta = 0$

²¹ H₀: $\alpha_1 = \alpha_2 = \dots = \alpha_{28}$

A korlátozott mintán futatott modell eredményei eltérnek a korlátozatlan modell eredményeitől. Mindezt a következő táblázat foglalja össze:

Változó	Modell I (2002-2014)	Modell II (2002-2012)	t-próba ²²
COFOG04	0,525*** (0,153)	0,716*** (0,200)	t=16,558 (p=0,000)
COFOG10	-0,677*** (0,205)	-0,875*** (0,264)	t=-11,641 (p=0,000)

Fontos megjegyeznünk, hogy a változásnak nem kell feltétlenül a kiadási funkcióban történnie, hiszen 4 magyarázó változónk volt, amiből a COFOG csupán egy, ráadásul a függő változóban (GDP volumenváltozás) is történhetett törés a kiadási funkciótól függetlenül.

A táblázatban szereplő változásokért az alábbi esetek a „felelősek”:

COFOG04 esetében:

- Írország: A GDP 2014-ben 8,5%-kal növekedett.
- Ciprus: A reálfejlettség 2012 és 2014 között 10 százalékponttal csökkent.
- Szlovénia: A bankmentő csomagok következtében a COFOG04 csoportban a kiadások 2013-ban 10 százalékponttal emelkedtek.
- Finnország: A reálfejlettség 5 százalékponttal csökkent.

COFOG10 esetében:

- Írország: lásd fentebb, valamint a szociális kiadások 2 százalékponttal csökkentek.
- Olaszország: A reálfejlettség 2012 és 2014 között 5 százalékponttal csökkent.
- Ciprus: lásd fentebb.
- Portugália: A teljes újraelosztási hányad 3 százalékponttal emelkedett.
- Finnország: lásd fentebb, valamint a szociális kiadások 2 százalékponttal emelkedtek.

2012 és 2014 között tehát komoly változások történtek az Európai Unióban, amelyek tompították a gazdasági kiadások (*COFOG04*) valamint a szociális védelem (*COFOG10*) és a GDP volumenváltozása közötti kölcsönhatást. Ez többek között arra is felhívja a figyelmet, hogy a számított eredmények kevésbé robusztusak, igen érzékenyek a magyarázó változóknak bekövetkezett változásokra, kiugró értékekre. A robusztus regressziós módszertanok segítségével végzett vizsgálatok azonban valamivel rosszabb eredményt adtak, mint a hagyományos OLS regresszió²³, így a korábbi eredmények megtartása mellett döntöttünk.

²² H₀: β (modell I) = β (modell II)

²³ Helyhiány miatt nem közöljük a LAD, valamint Quantile Regression módszerrel készült modelleket, ám megjegyezzük, hogy minden modell hibájának négyzetösszege jóval nagyobb volt, mint az OLS módszerrel készült regresszióké.

3.2.3. Kitekintés néhány OECD tagállamra

A következőkben megvizsgáljuk, hogy a funkciók szerinti kiadási tételek milyen hatást gyakorolnak a növekedésre Ausztráliában, Japánban és az Amerikai Egyesült Államokban. Miután a vizsgált országok nem képeznek homogén régiót, így a korábbi panelregressziós módszertan helyett az egyszerűbb, lineáris regressziót alkalmazzuk. Kihagyjuk továbbá a PPS elnevezésű reálfejlettséget mérő változót is a vizsgálatból, mivel az önálló (csak egy országos) regressziók esetében nincs létjogosultsága. Az eredményeket a IV. melléklet tartalmazza (a változók leíró statisztikájának ismertetésétől helytakarékosági okokból lemondunk).

A kiválasztott OECD tagállamok mintáján elkészített vizsgálat teljesen más eredményeket hozott, mint az EU tagállamok mintáján elvégzett panelvizsgálat. Az eredményekből egyértelműen az olvasható ki, hogy a fiskális politika a 3 vizsgált országban korántsem játszik akkora szerepet a növekedésben, mint az Európai Unió tagállamaiban. A háttérben azonban valószínűsíthetően mindhárom OECD tagállam esetén más áll.

Ausztrália esetében egy olyan COFOG funkciót sem találtunk, amely statisztikailag szignifikáns összefüggésbe hozható a növekedéssel, sőt a teljes államháztartási kiadások (TOTAL) változó sincs semmilyen kapcsolatban a GDP volumenváltozásával. A magánberuházások is csupán néhány esetben voltak (már-már hibahatáron) szignifikánsak. Mindezek módszertani oka, hogy az újraelosztási hányad lényegében változatlan a vizsgált időhorizonton (a belső átrendeződés sem túl jelentős), míg a növekedés meglehetősen volatilis. Erre utal az is, hogy a GDP arányos államháztartási kiadások relatív szórása²⁴ mindösszesen csupán 2,9%, miközben a GDP volumenváltozása 25%. Ehhez jön, hogy a magánberuházások is igen hektikusan alakultak, relatív szórásuk 64%. Ez önmagában természetesen nem lenne gond, azonban a növekedés varianciáját nem tudjuk megragadni a vizsgált változókkal, mivel a varianciák teljesen eltérőek. Ausztráliában tehát feltehetően egyáltalán nem játszik szerepet a növekedésben az államháztartási kiadások szintje, sőt a magánberuházások sem. Ez utóbbi átlagosan a GDP 27%-át tette ki a vizsgált időszakban, míg a magánfogyasztás átlagosan 73%-át jelenti a nemzeti összterméknek.

A *Japánra* futatott regressziós eredmények teljesen eltérnek az ausztrál példától. Bár a funkció szerinti kiadási tételek itt sem minden esetben hozhatók statisztikailag szignifikáns összefüggésbe a növekedéssel, a magánberuházások azonban igen (annak ellenére, hogy a beruházások a japán GDP átlagosan 22%-át teszik ki, sőt ez a szint is csökken, míg a magánfogyasztás az utóbbi években már a GDP 80%-át is eléri). Összesen 3 funkciót tudunk a GDP volumenváltozásával összefüggésbe hozni, ez pedig az általános közszolgáltatások (COFOG01), a védelem (COFOG02) valamint a közrend és közbiztonság (COFOG03). A második és a harmadik funkció azért is érdekes, mert Japán köztudottan nem tart fenn támadásra képes hadsereget. Ezen funkciók koefficiensei negatívak, ez azonban sokkal inkább utal arra, hogy ezeken a területeken az állami finanszírozás rugalmassága lefelé merev. Japán a világgazdasági válság éveitől eltekintve nem csökkentette védelmi kiadásait, sőt a GDP nominális csökkenésekor is emelte azokat. A negatív kapcsolat tehát ennek köszönhető. A védelmi kiadások súlya azonban olyan csekély, hogy a GDP-re gyakorolt hatásról tulajdonképpen alig beszélhetünk.

Szintén érdekes eredmény, hogy nem találtunk lineáris összefüggést a szociális védelmi kiadások (COFOG10) valamint a GDP között, annak ellenére, hogy a japán társadalom

²⁴ relatív szórás = szórás*100/átlag

előregedésének gazdaságra gyakorolt negatív hatása közismert. A mögött, hogy a növekedést ez látszólag rövid távon nem befolyásolja, több oka is meghúzódhat. Az egyik, hogy a társadalom előregedése egy állandó meredekségű folyamat, amelyben nincsenek komoly töréspontok, mindezzel pedig együtt nőnek a szociális kiadások is (2006 és 2014 között nominálisan 22%-kal, miközben a nominális GDP csökkent). A másik, hogy a japán növekedés olyannyira volatilis (a relatív szórás 451%!), hogy a varianciáját egy aránylag stabil folyamattal nem lehet megragadni.

Következésképp, csupán a legnagyobb kiadási funkciók módosításával, reformjával aligha érhető el jelentős eredmény rövid távon a japán növekedésben, ellentétben az európai országokkal. Japán gazdasági problémái strukturális reálgazdasági problémák és nem a központi költségvetéssel kapcsolatosak.

Az Amerikai Egyesült Államok vizsgálata is merőben eltérő eredményekkel zárult, mint az európai országokkal, mind Ausztráliával és Japánnal való összehasonlításban. Bár a funkciók közül csupán néhány hozható statisztikailag szignifikáns kapcsolatba a növekedéssel, a magánberuházások minden esetben jól mozognak együtt a növekedéssel és a teljes újraelosztási hányad is jó magyarázóerővel bír. A magánberuházások és a GDP közötti korreláció önmagában 94%-os a vizsgált időszakban, ami a gazdaság szerkezetéből valamint a vállalatok rendkívül gyors reakciójából ered. A teljes újraelosztási hányad szignifikáns negatív kapcsolatban van a növekedéssel, vagyis az USA esetében is elmondhatjuk azt a megállapításunkat, hogy a növekedés szempontjából az alacsonyabb újraelosztási hányad a kedvezőbb.

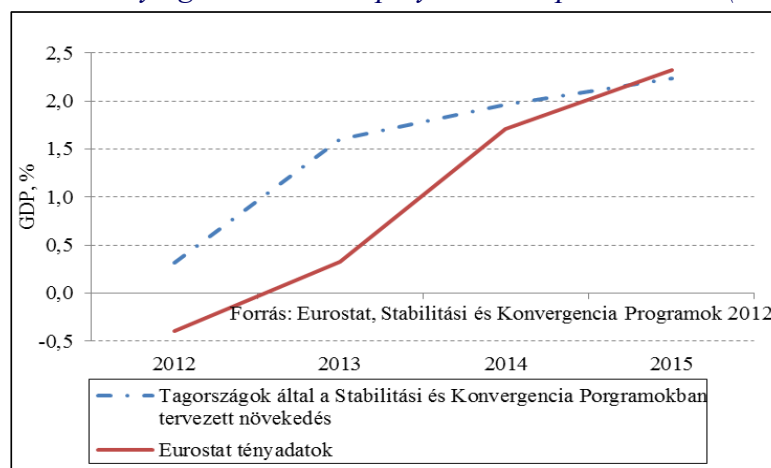
A gazdasági ügyek (*COFOG04*) funkciókra költött kiadások átlagos hatása a GDP-re statisztikailag nem szignifikáns, bár ezen kiadások átlagos szintje alig haladja meg a 3,5%-ot, ami jelentősen elmarad az európai 5%-os átlagtól. Általánosságban elmondható, hogy a kiadások prociklikus trendet követnek és igen rugalmasak, és a növekedés jóval kevésbé támaszkodik az állami szektorra, mint Európában. Bár az EU-ban is minden esetben statisztikailag szignifikáns összefüggést tudtunk kimutatni a magánberuházások és a növekedés között, emellett azt tapasztaltuk, hogy az állami kiadási funkciók is jelentősen hozzájárulnak a GDP volumenváltozásához.

4. Stabilitási és Konvergencia Programok elemző áttekintése

A Stabilitási és Konvergencia Programok kijelölik az egyes gazdaságok középtávú gazdasági és fiskális folyamatait. A jelen fejezet keretében a 2012-ben készült Stabilitási és Konvergencia Programok alapján vizsgáljuk az EU-országokban a 2015-ig tervezett középtávú makrogazdasági pályáknak és az államháztartási pozícióknak a tényleges adatokkal való azonosságát, illetve különbségeit. A Stabilitási és Konvergencia Programok a középtávú költségvetési célokat a növekedésre, a foglalkoztatásra, az inflációra és más fontos gazdasági változókra vonatkozó gazdasági feltételezésekre építve vázolják fel, megfogalmazva azokat a kockázatokat is, amelyek veszélyeztethetik e középtávú célok elérését.

Összevetésünkben kitűnik, hogy a terv- és tényadatok általában különböznek, a kiinduló gazdasági helyzet, a külső környezet aktuális jellemzői sokban meghatározzák, hogy a szakpolitikusok milyen középtávú scenáriót képzelnek el. Így a terv- és a tényadatok különbözőségeit sokban magyarázza, hogy az egyes országok mennyire reálisan értékelték a külső a környezet várható alakulását, illetve, hogy milyen nem várt belső sokkok következtek be. 2012-ben a külső peremfeltételek alapvetően különböztek a 2015. évi helyzettől. Akkor még 100 dollár feletti, emelkedő olajár és 2 százalékos feletti inflációs várakozás volt jellemző. Az alacsony nyersanyagárak jelentette növekedési kockázatokkal, a defláció veszélyével, a negatív kamatok reálgazdaságra gyakorolt következményeivel még senki sem számolt.

4.1. ábra: Tervezett és tényleges növekedési pálya az Európai Unióban (EU-27)

Ahogy a 4.1. táblázat adatai is jelzik, a válságot követő lassú kilábalási időszakban a tagországok nagy része sokkal kedvezőbb növekedési pályát jelzett előre, mint ami a valóságban bekövetkezett. Ez nem meglepő, hiszen 2012. évi tavaszi előrejelzésében a Bizottság is arra számított, hogy 2013-ra egy – noha lassú – de stabil fellendülés megindul; míg az egyes tagországok közötti növekedési különbségek jelentősek maradnak. Az egyes tagállamok által megadott adatokból még optimistább kép rajzolódik ki, mint a Bizottság előrejelzéséből. A tényadatok jelzik, hogy a valóságban a kilábalás – elsősorban a gyenge beruházási teljesítmény következtében – végül lassúbb ütemű volt a vártnál, és csak 2015-re érte el a korábban tervezett értéket. A 27 EU-tagország összesített GDP-jének szintje – változatlan árakon számítva – csupán 2014-re érte el a válság előtti (2008. évi) szintet. A beruházási helyzetkép még kedvezőtlenebb: az EU-27 országaira együttesen számítva a bruttó felhalmozás értéke még 2015-ben sem érte el a válság előtti szintet.

Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy míg 2013-14. évekre vonatkozóan a növekedési várakozások a tényadatokhoz képest általában túl lettek becsülve, a 2015-re vonatkozó előrejelzések már sokkal inkább harmonizálnak a tényadatokkal. Ez azzal is magyarázható, hogy 2015-re a külpiazi feltételek is valamelyest javultak és a fejlett országok többségében – elsősorban a belső kereslet, s ezen belül is a magánfogyasztás élénkülése következtében - a növekedés is gyorsulni kezdett, megközelítve azt a pályát, amelyre korábban számítottak. Egyes országokban (mint Németország, Hollandia, Luxemburg, Írország, Spanyolország, Svédország, Lengyelország, Cseh köztársaság) a 2015. évi GDP ráta meghaladta a 2012. évi Stabilitási és Konvergencia Programokban tervezett ütemet. Különösen Írország emelkedik ki a sorból, ahol az extrém magas 2015. évi növekedés a GDP számbavételénél bekövetkezett módszertani változásokra vezethető vissza: 2014. és 2015-re visszamenőleg figyelembe vették a multinacionális cégek által az országba (elsősorban adóügyi megfontolásokból) telepített vagyoni eszközöket, tőke javakat is.

4.1. táblázat: A GDP növekedésének alakulása: tervezett és tényleges pálya (GDP százalék, előző évhez viszonyított adat)

	2012. évi Stabilitási és Konvergencia programok				Tényadatok			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Németország	0,7	1,6	1,5	1,5	0,5	0,5	1,6	1,7
Franciaország	0,7	1,8	1,0	2,0	0,2	0,6	0,6	1,3
Olaszország	-1,2	0,5	1,0	1,2	-2,8	-1,7	-0,3	0,8
Hollandia	-0,75	1,25	1,5	1,5	-1,1	-0,2	1,4	2,0
Belgium	0,1	1,3	1,7	1,8	0,2	0,0	1,3	1,4
Luxemburg	1,0	2,1	3,3	4,1	-0,8	4,3	4,1	4,8
Írország	-0,2	1,4	2,3	2,3	-1,1	1,1	8,5	26,3
Görögország*	0,8	2,1	2,1	na	-7,3	-3,2	0,7	-0,2
Spanyolország	-1,7	0,2	1,4	1,8	-2,6	-1,7	1,4	3,2
Portugália	-3,0	0,6	2,0	2,4	-4,0	-1,1	0,9	1,5
Ausztria	0,4	1,4	2,0	2,2	0,7	0,1	0,6	1,0
Finnország	0,8	1,5	2,1	1,9	-1,4	-0,8	-0,7	0,2
Észtország	1,7	3,0	3,4	3,5	5,2	1,6	2,9	1,1
Szlovákia	1,1	2,7	3,6	3,7	1,5	1,4	2,5	3,6
Szlovénia	-0,9	1,2	2,2	2,2	-2,7	-1,1	3,0	2,9
Ciprus	-0,5	0,5	1,0	1,5	-2,4	-5,9	-2,5	1,6
Málta	1,5	2,0	2,0	2,1	2,9	4,3	3,5	6,4
Lettország	5,5	2,0	3,7	4,0	4,0	3,0	2,4	2,7
Litvánia	2,5	3,7	3,4	4,3	3,8	3,5	3,0	1,6
Egyesült Királyság	0,8	2,0	2,7	3,0	1,3	1,9	3,1	2,2
Dánia	1,2	1,5	1,8	2,2	-0,1	-0,2	1,3	1,0
Svédország	0,4	3,3	3,7	3,6	-0,3	1,2	2,3	4,2
Magyarország	0,1	1,6	2,5	2,5	-1,7	1,9	3,7	2,9
Csehország	0,2	1,3	2,2	2,8	-0,8	-0,5	2,7	4,5
Lengyelország	2,5	2,9	3,2	3,8	1,6	1,3	3,3	3,6
Románia	1,7	3,1	3,6	3,9	0,6	3,5	3,0	3,8
Bulgária	1,4	2,5	3,5	4,0	0,2	1,3	1,5	3,0

Forrás: EUROSTAT és http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/2012/index_hu.htm

*tervadatok a 2011. évi konvergencia programból származnak

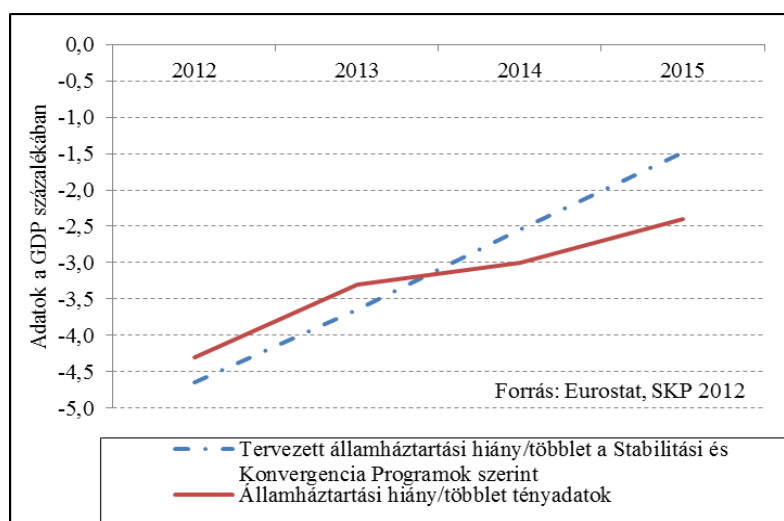
Az EU-27 országokban az *államháztartási egyensúly* 2012 és 2015 között egyértelmű javulásnak indult. (4.2. táblázat.) Ezt a 2012. évi Stabilitási és Konvergencia programok is így jelezték előre, de ahogy az alábbi ábra is jelzi, a javulás mértékét sokkal meredekebb pályán képzelték el, mint ahogy az ténylegesen alakult. Ez részben magyarázható azzal, hogy a különböző nemzeti Stabilitási és Konvergencia programok 2012-ben kedvezőbb konjunkturális környezetet feltételeztek, mint ami bekövetkezett. De összefügg azzal is, hogy egyes országok esetében (Franciaország, Olaszország, Görögország, Spanyolország, Belgium, Portugália, Finnország, Egyesült Királyság stb.) az államháztartás egyenlegének javulása – speciális gazdaságpolitikai beavatkozások, eltérések a baseline scenárióhoz képest, kedvezőtlen külső hatások következtében – jóval kedvezőtlenebb ütemű volt, mint ahogyan azt korábban előre jelezték.

Így például Görögországban a súlyos megszorítások a gazdasági teljesítmény olyan mértékű zsugorodását idézték elő, hogy az államháztartási egyensúly javítása, az államadósság csökkentése érdekében tett intézkedések részben hatástalanok maradtak.

A korábban rendkívül dinamikus bővülő Finnország esetében jelentős szerkezeti problémák merültek fel: a globális válság következményeit nem sikerült kiheverni, és 2012-ben recesszióba csúszott a gazdaság, amiből azóta sem sikerült igazán kilábalnia. A szükséges szerkezeti reformok olyanok, amelyek számos más országra is érvényesek lehetnek: a gazdasági teljesítménnyel összevetve túlzott jóléti kiadások, a munkaerőköltségek túl magas szintje, egy most már korszerűtlennek számító exportszerkezet mind olyan tényezők, amelyek tartósan fékezik a növekedést.

Az államháztartás egyensúlyának fenntarthatósága szempontjából már középtávon is egyre nagyobb problémát jelent az öregedő társadalom: a 65 év feletti arányának folyamatos növekedése, a várható élettartam hosszabbodása és ennek következtében a 80 év feletti arányának emelkedése, a függőségi ráta drámai mértékű növekedése²⁵.

4.2. ábra: Az államháztartási hiány alakulása az EU-27 átlagában

²⁵ European Commission: The 2015 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the EU28 Member States (2013-2060), EUROPEAN ECONOMY 3|2015, ISSN 1725-3217 (online)

4.2. táblázat: Az egyes EU tagországok államháztartási egyenlegének alakulása: tervezett és tényleges pálya (a GDP százalékában)

	2012. évi Stabilitási és Konvergencia programok				Tényadatok			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Németország	-3,0	-2,9	-1,9	-0,9	-0,1	-0,1	0,3	0,7
Franciaország	-4,4	-3,0	-2,0	-1,0	-4,8	-4,0	-4,0	-3,5
Olaszország	-1,7	-0,5	-0,1	0,0	-2,9	-2,9	-3,0	-2,6
Hollandia	-2,9	-2,5	-2,4	-1,8	-3,9	-2,4	-2,4	-1,8
Belgium	-2,8	-2,15	-1,1	0,0	-4,2	-3,0	-3,1	-2,6
Luxemburg	-1,5	-1,2	-0,9	-1,8	0,3	0,8	1,7	1,2
Írország	-8,3	-7,5	-4,8	-2,8	-8,0	-5,7	-3,8	-2,3
Görögország	-6,7	-4,6	-2,1	-0,8	-8,8	-13	-3,6	-7,2
Spanyolország	-5,3	-3,0	-2,2	-1,1	-10,4	-6,9	-5,9	-5,1
Portugália	-4,5	-3,0	-1,8	-1,0	-5,7	-4,8	-7,2	-4,4
Ausztria	-3,0	-2,1	-1,5	-0,6	-2,2	-1,3	-2,7	-1,2
Finnország	-1,1	-0,5	-0,1	0,0	-2,2	-2,6	-3,2	-2,7
Észtország	-2,6	-0,7	0,1	0,5	-0,3	-0,2	0,8	0,4
Szlovákia	-4,6	-2,9	-2,3	-1,7	-4,3	-2,7	-2,7	-3,0
Szlovénia	-3,5	-2,5	-1,5	-0,4	-4,1	-15,0	-5,0	-2,9
Ciprus	-2,6	-0,6	0,0	0,0	-5,8	-4,9	-8,9	-1,0
Málta	-2,2	-1,7	-1,1	-0,3	-3,5	-2,6	-2,0	-1,5
Lettország	-2,1	-1,4	-0,8	-0,3	-0,8	-0,9	-1,6	-1,3
Litvánia	-3,0	-2,0	-1,0	0,0	-3,1	-2,6	-0,7	-0,2
Egyesült Királyság	-5,8	-5,9	-4,3	-2,8	-8,3	-5,6	-5,6	-4,4
Dánia	-4,0	-1,8	-1,8	-1,7	-3,5	-1,1	1,5	-2,1
Svédország	-0,1	0,5	1,7	3,0	-0,9	-1,4	-1,6	0,0
Magyarország	-2,5	-2,2	-1,9	-1,5	-2,3	-2,6	-2,3	-2,0
Csehország	-3,0	-2,9	-1,9	-0,9	-3,9	-1,3	-1,9	-0,4
Lengyelország	-2,9	-2,2	-1,6	-0,9	-3,7	-4,0	-3,3	-2,6
Románia	-2,3	-1,5	-1,2	-0,9	-3,7	-2,1	-0,9	-0,7
Bulgária	-1,6	-1,3	-0,5	0,0	-0,3	-0,4	-5,4	-2,1

Forrás: EUROSTAT és http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/2012/index_hu.htm

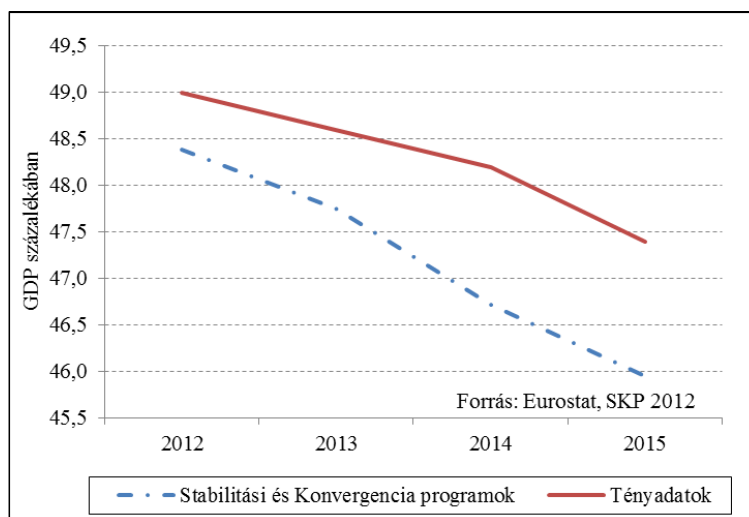
Az államháztartás kiadásai a GDP százalékában 2012-2015 között tovább csökkentek. (4.3. táblázat.) Egyes országokban a kiadások nominális szintje is csökkent a szóban forgó időszakban (Cseh Köztársaság, Görögország, Spanyolország, Ciprus). Mint ismert a válságot követően 2009-2010-ben az államháztartási kiadások GDP-hez viszonyított aránya az EU-27 átlagában a korábbi 45-46 százalékról 50 százalékra emelkedett, ami a válságból való kilábalást elősegítő konjunktúraélenkítő programoknak volt köszönhető. A növekedés aránya országonként rendkívül nagy különbségeket mutatott. Így például Írországban – az ingatlan lufi kipukkadását követő bankkonszolidáció hatására – 2010-ben az államháztartási kiadások GDP-hez viszonyított aránya 65,7 százalékra emelkedett a korábbi 34-35 százalékról. Azóta folyamatosan csökken, és jelenleg ismét 35 százalék körül mozog.

Görögországban ugyan rendkívül kemény állami megszorító intézkedésekre került sor, és az államháztartás kiadásainak szintje 2015-ben 25 százalékkal volt alacsonyabb, mint 2009-ben, de a GDP folyamatos zsugorodása következtében a kiadások GDP-hez viszonyított aránya továbbra is 50 százalék felett maradt. Finnországban a recesszió következtében az államháztartási kiadások GDP-hez viszonyított aránya 58 százalékra emelkedett a válság előtti 46-48 százalékról: a kiadások szintje 2008 és 2015 között 21 százalékkal nőtt, ami a jelenlegi

szerkezeti problémák közepette súlyos fenntarthatósági gondokat vet fel. *Dániában* és *Svédországban* a jóléti kiadások magas szintje miatt a GDP-arányos államháztartási kiadások hagyományosan magasak, 50-55 százalék körül, és ez továbbra is jellemző. Ez utóbbi két országot a válság is csak kismértékben tépázta meg, és a normalizálódás hamar bekövetkezett.

Az államháztartás terhére finanszírozott konjunktúraélénkítő, illetve bankkonszolidációs programok kifizetését követően, továbbá a konjunkturális élénkülés hatására az államháztartás kiadásainak GDP-hez viszonyított aránya mindenütt valamelyest csökkent, és a legtöbb ország esetében a normalizálódás megindult vagy bekövetkezett.

4.3. ábra: Az államháztartási kiadások aránya a GDP százalékában az EU-27 átlagában

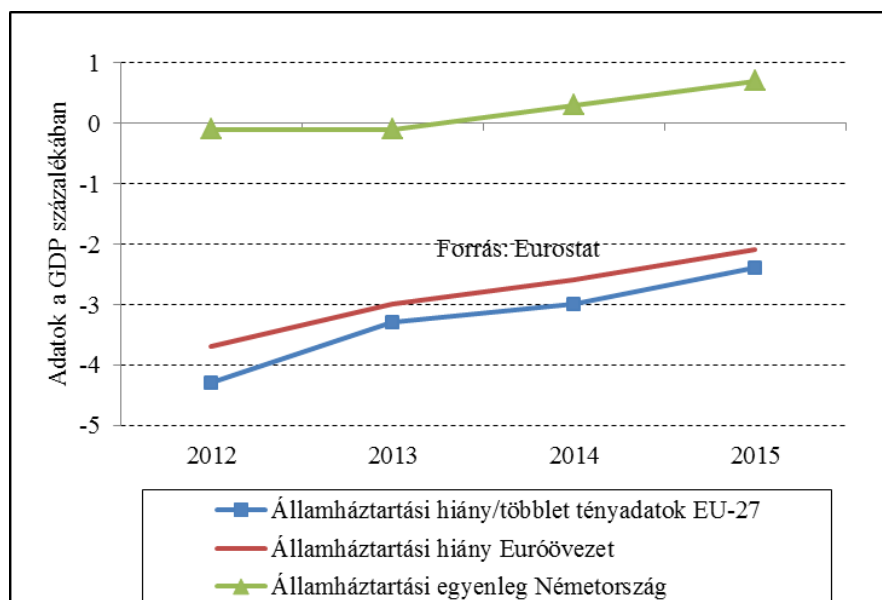
A Stabilitási és Konvergencia Programokban 2012-ben betervezett pálya a kiadások arányának jóval gyorsabb ütemű csökkentését irányozta elő, mint ami a valóságban bekövetkezett. Ahogy már korábban említettük, ez összefüggött azzal, hogy a válságból való kilábalást gyorsabb folyamatnak képzelték, de összefügg azzal is, hogy egyes országokban olyan szerkezeti problémák alakultak ki, vagy kerültek napvilágra, amelyek a kiadások visszafogásának mérsékeltebb ütemét kényszerítették ki. A fiskális politika vonatkozásában hosszútávon a fenntarthatóság biztosítása a legfontosabb kihívás, míg rövidtávon a makrogazdasági stabilitás biztosítása a fő követelmény. Míg az előbbi célja az államadósság kezelhető keretek között tartása, addig az utóbbi a gazdasági növekedést kívánja a potenciális növekedési rátával összhangba hozni és az úgynevezett output gap-et minimalizálni.²⁶ A meghivatkozott Bizottsági anyag is kihangsúlyozza a növekedésbarát költségvetési tervek fontosságát, illetve az olyan közberuházások fontosságát, amelyek a gazdasági élénkülést leginkább elősegítik.

Általában elmondható, hogy az utóbbi években a fiskális politika inkább semleges volt, és a korábbi időszakok radikális költségvetési szigorításai – egyes országok kivételével – háttérbe szorultak. Napjainkban azonban számos jel utal arra, hogy egyfajta paradigmaváltás zajlik a világban mind a gazdaságpolitika, mind a fiskális politika vonatkozásában. A 2010-es évek elején egyedül jónak tartott költségvetési szigor politikája visszavonulóban van. A gazdaság-

²⁶ European Commission: Commission Staff Working Document, Report on the Euro Area, Accompanying the document Recommendation for a Council Recommendation on the economic policy of the euro area COM (2015) 692 final, Brussels, 26.11. 2015.

politikai tapasztalatok alapján egyre nyilvánvalóbb, hogy a túlzott megszorítások sok esetben nagyobb kárt okoztak a nemzetgazdaságoknak, mint amennyi hátrányt az eladósodási folyamatok önmagukban jelentettek, különösen ott, ahol az eladósodás a gazdaságélénkítés céljait szolgálta. Számos gazdaságpolitikus azon a véleményen van, hogy a jelenlegi alacsony kamatkörnyezet egyedülálló lehetőséget teremt olyan, költségvetési forrásból finanszírozott beruházások megvalósítására, amelyek a világgazdaság hosszú távú növekedését érdemben segíthetnék. Paul Krugman véleménye szerint²⁷ Németország extrém szigorú fiskális politikája (2014 óta a német államháztartás többletet mutat, szemben a 2012. évi Stabilitási és Konvergencia Programmal, amely még enyhe deficitet irányzott elő, és a GDP-arányos költségvetési kiadások is nagyobb mértékben csökkentek, mint eredetileg azt tervezték) és annak az egész euróövezetre való ráerőltetése megnehezíti a perifériális országok alkalmazkodási folyamatait, s így végső soron az euróövezet egészének növekedését fékezi. Az alacsony kamatkörnyezet Németországot a többi országnál is kiváltságosabb helyzetbe hozta, hiszen az ország negatív kamatok mellett jut finanszírozási forráshoz. Mindez lehetővé tenné egy expanzívabb fiskális politika megengedését, ami a többi országot is magával húzhatná.

4.4. ábra: Az államháztartás egyenlegének alakulása az Európai Unió egyes régióiban

Az óvatos fiskális lazítás fontolgatása már az Európai Bizottság szintjén is érzékelhető. Idén májusban a Bizottság engedélyezte Franciaországnak, hogy még két évet kapjon az államháztartási hiány 3 százalék alá szorítására. Hasonlóképpen kesztyűs kézzel bánnak az olaszokkal is, ahol az adósságállomány jóval a Maastrichti határérték felett mozog. Se Spanyolország, se Portugália nem szenvedett pénzügyi szankciókat azért, mert tartósan 3 százalék feletti államháztartási hiányt produkáltak. Tehát egyre több jel utal arra, hogy maga a Bizottság is kezdi lazábban értelmezni a Stabilitási és Növekedési Egyezmény (SNE) szabályrendszerét. Az úgynevezett Juncker csomag kereteinek megnövelésére vonatkozó javaslat az

²⁷ Lásd Portfolio.hu, 2016.09.01.

Európai Stratégiai Beruházási Alap²⁸ kapacitásainak duplázására szintén magával hozhatja az államháztartás kiadási oldalának emelkedését.

4.3. táblázat: Az egyes EU tagországok államháztartási kiadásainak alakulása: tervezett és tényleges pálya (adatok a GDP százalékában)

	2012. évi				Tényadatok			
	Stabilitási és Konvergencia programok				2012	2013	2014	2015
Németország	46,0	45,5	44,5	44,5	44,5	44,5	44,3	43,9
Franciaország	55,8	55,1	54,1	53,4	56,8	57,0	57,3	56,8
Olaszország	50,4	49,6	49,1	48,7	50,8	51,0	51,2	50,5
Hollandia	50,0	49,8	49,5	48,9	47,1	46,3	46,2	45,1
Belgium	54,0	53,5	52,7	52,0	55,8	55,6	55,1	53,9
Luxemburg	43,3	43,3	42,9	42,3	44,6	43,2	42,4	41,5
Írország	44,1	43,5	40,8	38,8	41,8	39,7	38,6	35,1
Görögország*	49,1	47,6	45,6	43,8	55,3	62,1	50,7	55,3
Spanyolország	41,6	39,9	38,8	37,7	48,0	45,1	44,5	43,3
Portugália	47,5	45,9	44,6	43,8	48,5	49,9	51,7	48,3
Ausztria	51,7	51,0	50,3	49,3	51,1	50,8	52,6	51,7
Finnország	54,4	54,4	54,2	54,2	56,2	57,5	58,1	58,3
Észtország	42,7	39,1	36,8	35,3	39,1	38,3	38,0	39,5
Szlovákia	37,9	37,1	35,9	34,8	40,5	41,3	41,9	45,6
Szlovénia	48,2	46,7	45,3	44,1	48,6	60,3	49,9	48,0
Ciprus	42,0	40,3	39,4	39,9	41,9	41,4	48,7	40,1
Málta	45,3	44,1	42,7	41,4	42,4	42,0	43,2	43,3
Lettország	39,5	36,5	34,9	33,1	37,2	37,0	37,5	37,2
Litvánia	36,8	33,4	31,3	30,1	36,1	35,6	34,8	35,1
Egyesült Királyság	43,0	43,3	41,8	40,2	46,5	44,9	43,8	43,0
Dánia	57,4	55,4	54,5	53,7	58,3	56,5	56,0	55,7
Svédország	51,7	50,7	49,1	47,8	51,7	52,4	51,7	50,4
Magyarország*	44,1	42,5	41,3	40,3	48,6	49,6	49,8	50,7
Csehország	43,2	43,1	42,2	41,1	44,7	42,8	42,8	42,6
Lengyelország	42,6	41,0	39,5	38,6	42,6	42,4	42,2	41,5
Románia	36,1	35,9	35,3	34,9	37,1	35,2	34,3	35,5
Bulgária	37,9	37,0	34,5	33,1	34,7	37,6	42,1	40,2

Forrás: EUROSTAT és http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/2012/index_hu.htm

*tervadatok a 2011. évi konvergencia programból származnak.

Az előrejelzések szerint az elkövetkező időszakban (2016-18) a fiskális politika az euróövezet országaiban enyhén *expanzív*vá válik. Az államháztartási egyenlegek további javulása nem várható, s a Bizottság várakozásai szerint a strukturális deficit az országok többségében emelkedésnek indul. Egyre több jel utal arra, hogy azokban az országokban, ahol az államháztartás fenntarthatósága biztosítottnak látszik, ott a konjunkturális élénkülést támogató fiskális expanzió a jövőben nagyobb teret kap. Az alacsony kamatkörnyezet következtében a kamatkidadások továbbra sem terhelik a költségvetés kiadási oldalát, még azokban az országokban is kezelhető mértékűek maradnak, ahol az államadósság magas. A helyzet akkor változhat, ha a

²⁸ Az EFSI 315 milliárd eurós beavatkozási kapacitást tűzött ki a beruházások terén 2015-2017 között, de már pár hónapja kitölték a megvalósítást 2018-ig, így tehát most ehhez képest javasolnak egy 500 milliárd euróra emelt beavatkozási kapacitást. Lásd Jean-Claude Juncker 2016.09.14-i évértékelő beszédét: State of the Union Address 2016: Towards a better Europe - a Europe that protects, empowers and defends, SPEECH/16/3043

jövőben valamikor megindul a kamatok emelkedése, ami megrágítja majd az egyes nemzeti államháztartások finanszírozását és egy újabb fiskális restriktív hullámot kényszeríthet ki. Ez különösen azokban az országokban vezethet feszültségekhez, ahol a GDP-arányos államadósság 85-180 százalék között mozog (Görögország, Olaszország, Franciaország, Spanyolország, Szlovénia).

5. Az EU-alapokból folyósított támogatások makrogazdasági szerepének és szerkezetének nemzetközi összehasonlítása

Ebben a fejezetben nemzetközi összehasonlításban mutatjuk be az Európai Unió (EU) alapjaiból folyósított transzferek makrogazdasági jelentőségét és azok szerkezetét. Célunk a magyarországi sajátosságok tisztázása, és az összehasonlításba elsősorban a többi visegrádi ország (a továbbiakban V3: Csehország, Lengyelország és Szlovákia) mutatóit vontuk be, de egyes összefüggésekben az EU más közép-és kelet európai (KKEU) országainak, illetve a dél-európai EU-tagországok adatait is ismertetjük. Az összehasonlított országok közös jellemzője, hogy mindegyikük fejlettségi szintje elmarad az EU átlagától, és valamennyi ország az EU-alapok nettó kedvezményezettje, vagyis az ország javára teljesített kifizetések meghaladják az EU-költségvetéshez való hozzájárulás mértékét.

Az EU-transzferekkel – általában, az egyoldalú juttatásokkal és segélyekkel – foglalkozó irodalomban eltérő vélemények fogalmazódtak meg azzal kapcsolatban, hogy az ilyen természetű transzferek segítik-e a kedvezményezett országok *hosszabb távú* gazdasági fejlődését. A szakmai konszenzus szerint ez részben a juttatások szerkezetén, részben a fogadó ország intézményi környezetén múlik. Ezzel egyetértve, hangsúlyozzuk, hogy ebben a fejezetben nem hosszú távú hatásokkal, hanem a transzferek relatív mértékével, egyes jellemzőivel és – illusztratív számításokon alapuló – rövid távú, kereslet-oldali hatásaival foglalkozunk.

A Magyarországra irányuló EU-transzerekről a közelmúltban megjelent egy, az az MNB szakértői által készített elemzés, amely alaposan feldolgozta a témakör számos hazai vonatkozását, de csak röviden foglalkozott nemzetközi összehasonlításokkal.²⁹ Ez a fejezet viszont alapvetően nemzetközi összehasonlításokra összpontosít, és egy fontos ponton korrigálja a hivatkozott írásban közölt arányszámokat: az EU-transzfereteket nem a bruttó beruházással (amely az amortizációt is tartalmazza), hanem a nettó tőkeállomány változásával veti egybe.

A fejezet további részének felépítése a következő. Az első lépésben áttekintjük a Magyarországra irányuló bruttó és nettó transzferokról az MNB, illetve az EU által közölt adatokat, amiből kiderül, hogy az MNB adatai magasabb szinteket és dinamikát mutatnak az EU által közöltekénél. Miután tisztázuk az eltérések hátterét, nemzetközi összehasonlításban mutatjuk be a bruttó és nettó EU-transzferet alakulását (EU-adatokra támaszkodva), háromféle relatív mutató alapján. A harmadik szakasz a bruttó transzferet szerkezetét hasonlítja össze, a negyedik pedig a gazdasági növekedésre gyakorolt rövid távú (keresleti) hatásokról közöl illusztratív számításokat. Az ötödik szakaszban az MNB adatai alapján becsüljük meg a transzferet hazai keresleti hatását, kitérve jelentőségükre a külső egyensúly szempontjából. Végül összegezzük az elemzés eredményeit, amelyek szerint Magyarország kivételesen nagy arányban részesedett az EU-transzferetből, s ezek elköltése kivételesen erős kereslet-oldali hatást gyakorolhatott a gazdaság rövid távú növekedésére a 2010 és 2015 közötti időszakban.

5.1. Az alapadatok: eltérések az MNB és az EU által közölt információk között

Az EU-alapokból Magyarországra irányuló bruttó és nettó transzferet összegéről kétféle forrás alapján tájékozódhatunk. Az egyik az Európai Bizottságnak az EU költségvetésére vonatkozó adatbázisa: a nemzetközi összehasonlításokban erre fogunk támaszkodni.³⁰ A

²⁹ Boldizsár Anna – Kékesi Zsuzsa – Koroknai Péter – Sisak Balázs: A magyarországi EU-transzferet áttekintése – két költségvetési időszak határán. Hitelintézet Szemle, 15. évf. 2. szám, 2016. június, 59–87. o.

³⁰ http://ec.europa.eu/budget/figures/interactive/index_en.cfm

másik forrás Magyarország fizetési mérleg statisztikája, amely részletes adatokat közöl az *eredményszemléletű* bruttó/nettó beáramlásról, valamint az EU-transzfereknek a fizetési mérleg pénzügyi mérlegére gyakorolt hatásáról.

Mielőtt a részletekre térnénk, a 2007 és 2013 közötti költségvetési ciklushoz kapcsolódó, 2007 és 2015 között regisztrált transferek kumulált nagyságrendjéről érdemes képet alkotni. A transferek bruttó összege mintegy 39,5-42,5, nettó értéke pedig 31-33 Mrd eurót tett ki (a sávok alsó határa az EU-adatoknak, a felső az MNB adatainak felel meg). Az arányok érzékeltetéséhez: az időszak átlagában a hazai GDP-szintje megközelítően 100 Mrd euró volt, így ezek a számok azt is jelzik, hogy a kumulált transferek egy átlagos évi GDP hány százalékának feleltek meg.

Az 5.1/a táblázat a GDP arányában mutatja a kétféle forrásból származó éves adatokat 2006 és 2015 között. Látható, hogy egyes években kisebb-nagyobb eltérések mutatkoznak, a legnagyobb különbség azonban 2015-ben alakult ki: az MNB-adatok a GDP arányában 2%-ponttal magasabbak az EU által közölteknél. Az is látható azonban, hogy az eltérések általában megfelelnek a táblázat második blokkja harmadik tételének: az MNB pénzügyi mérlegében elszámolt nettó követelésnek. Ez egyértelműen jelzi, hogy az eltérések legfontosabb oka az, hogy amíg az EU pénzforgalmi szemléletben (az effektív kifizetéseket és a befolyt bevételeket figyelembe véve) veszi számba a tranzakciókat, addig az MNB eredményszemléletben számol el, vagyis az adott időszak tranzakcióit számolja el, függetlenül attól, hogy a hogy a hozzájuk kapcsolódó pénzmozgás mikor teljesül.

5.1/a táblázat: A Magyarországra irányuló GDP-arányos bruttó és nettó EU-transzferek alakulása 2006 és 2015 között az MNB, illetve az EU Bizottság által közölt adatok alapján

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
SZINT										
MNB										
Bruttó	2,2	1,7	2,1	3,8	4,3	4,6	5,0	6,6	6,3	7,2
Nettó	1,3	0,8	1,2	2,8	3,4	3,6	3,9	5,4	5,3	6,2
EU										
Bruttó	2,0	2,4	1,9	3,8	3,7	5,3	4,2	5,8	6,4	5,2
Nettó	1,2	1,6	1,0	2,9	2,8	3,3	4,5	4,9	5,5	4,3
MNB mínusz EU: SZINT										
Bruttó	0,2	-0,7	0,3	0,0	0,6	-0,7	0,8	0,8	-0,1	2,0
Nettó	0,1	-0,8	0,1	-0,1	0,6	0,4	-0,5	0,5	-0,2	1,9
MNB: EU-elszámolás, Pü. mérleg, nettó köv.	0,2	-0,7	0,2	-0,3	0,5	-0,8	0,7	0,6	0,1	2,0
MNB Pü. mérleg mínusz nettó különbség	0,1	0,1	0,1	-0,2	-0,1	-1,2	1,2	0,1	0,2	0,1
VÁLTOZÁS										
MNB										
Bruttó		-0,3	0,5	1,4	0,7	0,4	0,3	1,7	-0,2	1,2
Nettó		-0,4	0,4	1,5	0,7	0,4	0,2	1,6	0,0	1,1
EU										
Bruttó		0,6	-0,4	1,7	0,1	1,7	-1,2	1,7	0,7	-0,9
Nettó		0,5	-0,5	1,7	0,0	0,5	1,1	0,5	0,7	-1,0
MNB mínusz EU: ÉVES VÁLTOZÁS										
Bruttó		-0,9	0,9	-0,3	0,6	-1,3	1,5	0,0	-0,8	2,1
Nettó		-0,9	0,9	-0,2	0,6	-0,2	-0,9	1,0	-0,7	2,1
MNB: EU-elszámolás, Pü. mérleg, nettó köv.		-0,9	0,9	-0,5	0,8	-1,3	1,6	-0,1	-0,5	1,9
MNB Pü. mérleg mínusz nettó különbség		0,0	0,0	-0,3	0,1	-1,2	2,5	-1,1	0,2	-0,1

Forrás: MNB: fizetési mérleg statisztika és az EU Bizottság költségvetési adatbázisa alapján saját számítás

Az, hogy az időszak egészére vonatkozó átlagos adatok, illetve a változatlan áron mért növekedési ütemek eltérnek a kétféle forrás szerint, jórészt a 2015. évi jelentős különbséghez köthető. 2015-ben ugyanis – az utolsó évben, amelyben az előző költségvetési ciklus forrásai még lehívhatók voltak – rendkívüli mértékben megemelkedett az EU-transzferek kormányzati előfinanszírozása, amit világosan jelez az EU-val szembeni nettó követelések emelkedése a pénzügyi mérlegben. Noha még nem világos, hogy az előfinanszírozott összeg mekkora részét ismeri el, illetve utalja majd át az EU, a keresleti (a növekedésre gyakorolt rövid távú) hatás

szempontjából a hazai kifizetés számít. Az 5.4 és 5.5 szakaszban, amelyben ezt a hatást vizsgáljuk majd, az EU által közölt, valamint az MNB-adatokra egyaránt támaszkodunk.

A 5.1/b táblázatban közölt mutatók egyrészt jelzik, hogy a 2015. évi fejleményeknek hatásuk volt a hosszabb távú átlagok eltérésére is, de ennél fontosabb, hogy valamennyi mutató szerint a 2011-2015 közötti periódusban jelentősen megemelkedett az EU transzferek makrogazdasági jelentősége a megelőző (2006-2010) közötti időszakokkal összehasonlítva.

5.1/b. táblázat: Az EU-transzerek GDP-arányos átlagos szintje

	Átlag 2006-14	Átlag 2006-15	Átlag 2006- 2010	Átlag 2011- 2015
SZINT				
MNB				
Bruttó	4,1	4,4	2,8	5,9
Nettó	3,1	3,4	1,9	4,9
EU				
Bruttó	3,9	4,1	2,8	5,4
Nettó	3,1	3,2	1,9	4,5
MNB mínusz EU: SZINT				
Bruttó	0,1	0,3	0,1	0,6
Nettó	0,0	0,2	0,0	0,4
MNB: EU-elszámolás, Pü. mérleg, nettó köv.	0,0	0,2	0,0	0,5
MNB Pü. mérleg mínusz nettó különbség	0,0	0,1	0,0	0,1

Forrás: lásd az 5.1/a táblázatot

A 5.1/c táblázat az EU-transzferek változatlan áron mért növekedési ütemét mutatja. Mindkét forrásból azt jelzi, hogy a transzferek beáramlása lassult a vizsgált időszak második periódusában, de ez érthető, hiszen a 2010. évi bázis jóval magasabb volt a 2006. évinél. A GDP 0,4%-os átlagos évi növekedésével összehasonlítva jól érzékelhető a változatlan áron mért bruttó, illetve nettó transzferek 11,5-14,5, illetve 15,5-19,5%-os átlagos évi növekedésének jelentősége.

5.1/c táblázat: változatlan, 2010. évi áron mért növekedési ütemek (transzferek a GDP-deflátorral deflálva)

	Évi átlagos növekedés		
	2010/2006	2015/2010	2015/2006
MNB brutó	17,1	12,6	14,6
MNB nettó	25,9	14,8	19,6
EU bruttó	15,1	8,7	11,5
EU nettó	21,6	10,6	15,4
GDP	-1,2	1,7	0,4

Forrás: lásd az 5.1/a táblázatot

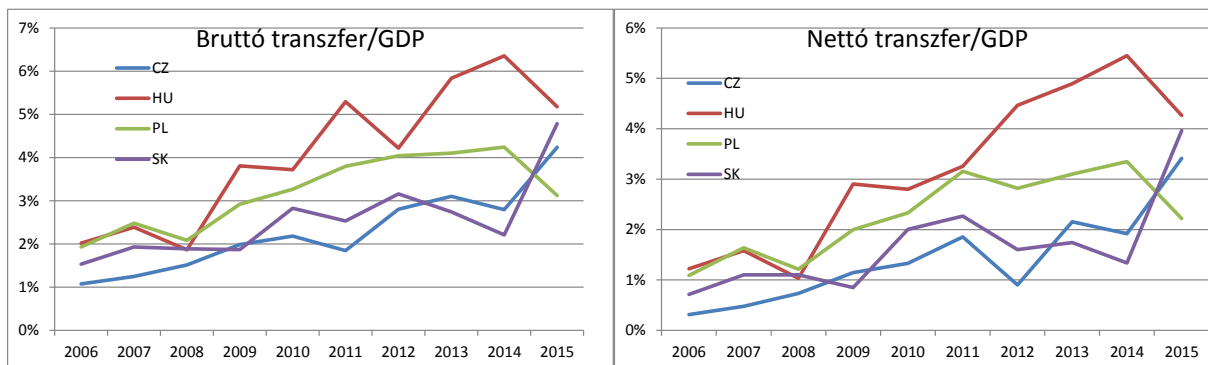
5.2. A bruttó és nettó transzferek makrogazdasági jelentősége nemzetközi összehasonlításban

A következőkben háromféle mutatóval igyekszünk érzékeltetni az EU-transzerek hazai makrogazdasági jelentőségét a másik három visegrádi országgal összehasonlítva. Az *első* az elemzők által leggyakrabban használt indikátor, a GDP-arányos bruttó, illetve nettó transzfer éves alakulása a 2006 és 2015 közötti időszakban. A *második* az egyes országoknak az összes kifizetésben való részesedését „normálja” az ország GDP-jének az EU28 összes GDP-hez

viszonyított arányával.³¹ Ennek alapján képet kaphatunk arról, hogy a bruttó transferekben való részesedés hogyan viszonyul az egyes gazdaságok relatív méretéhez. Végül a *harmadik* mutató a nettó tőkeállomány változatlan áron mért éves növekményével veti egybe a bruttó transferek alakulását.

5.1. ábra: A GDP-arányos bruttó (bal oldal) és nettó (jobb oldal) EU-transzferek alakulása a visegrádi országokban 2006 és 2015 között

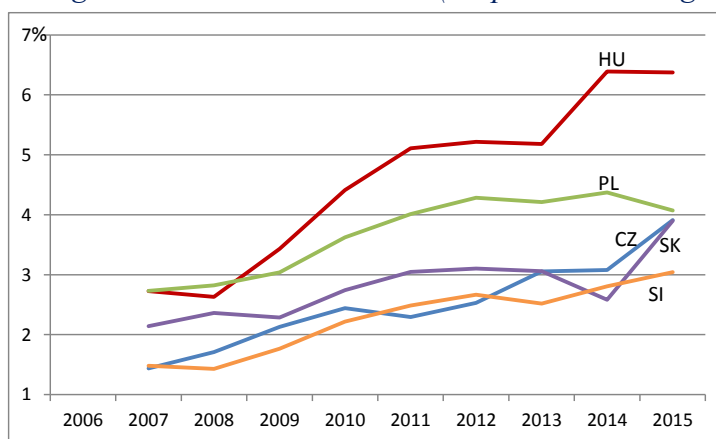

Forrás: az Európai Bizottság költségvetési adatbázisa alapján saját számítás

A 5.1. ábrán a GDP-arányos bruttó, illetve nettó transferek éves alakulása látható. Az arányok és irányzatok értelmezéséhez figyelembe kell venni, hogy az illusztrált mutatószámok az Európai Bizottság költségvetési adatbázisára támaszkodnak, amelyek – amint az 5.1. szakaszban láthattuk – Magyarországra nézve eltérnek az MNB által közölt adatoktól. 2015-ben nem csak az adatok nagysága tér el, hanem az irányzatok is ellentétesek: az MNB alapján 2015-ben 1 százalékponttal nőtt, az EU szerint ugyanennyivel csökkent mind a bruttó, mind pedig a nettó transferek beáramlása.³²

2014-ig azonban nincs lényeges eltérés az EU-, illetve az MNB-adatok által jelzett irányzatok között, és az ábrán látható, hogy 2009-től GDP arányosan a három ország közül Magyarországra áramlott a legtöbb EU-transzfer.

5.2. ábra: A bruttó transferekben eltért, relatív GDP-vel korrigált részesedések alakulása a visegrádi országokban 2006 és 2015 között (két periódusú mozgó átlag)³³

Forrás: lásd az 5.1 ábrát

³¹ A mutató: $(T_i/\Sigma T)/(\text{GDP}_i/\Sigma \text{GDP})$, ahol T a bruttó transfert, i az adott országot a Σ jel pedig az EU28-at jelöli.

³² Nem vizsgáltuk, hogy a másik három országra nézve eltérnek-e egymástól a nemzeti statisztikák, illetve az EU által közölt adatok.

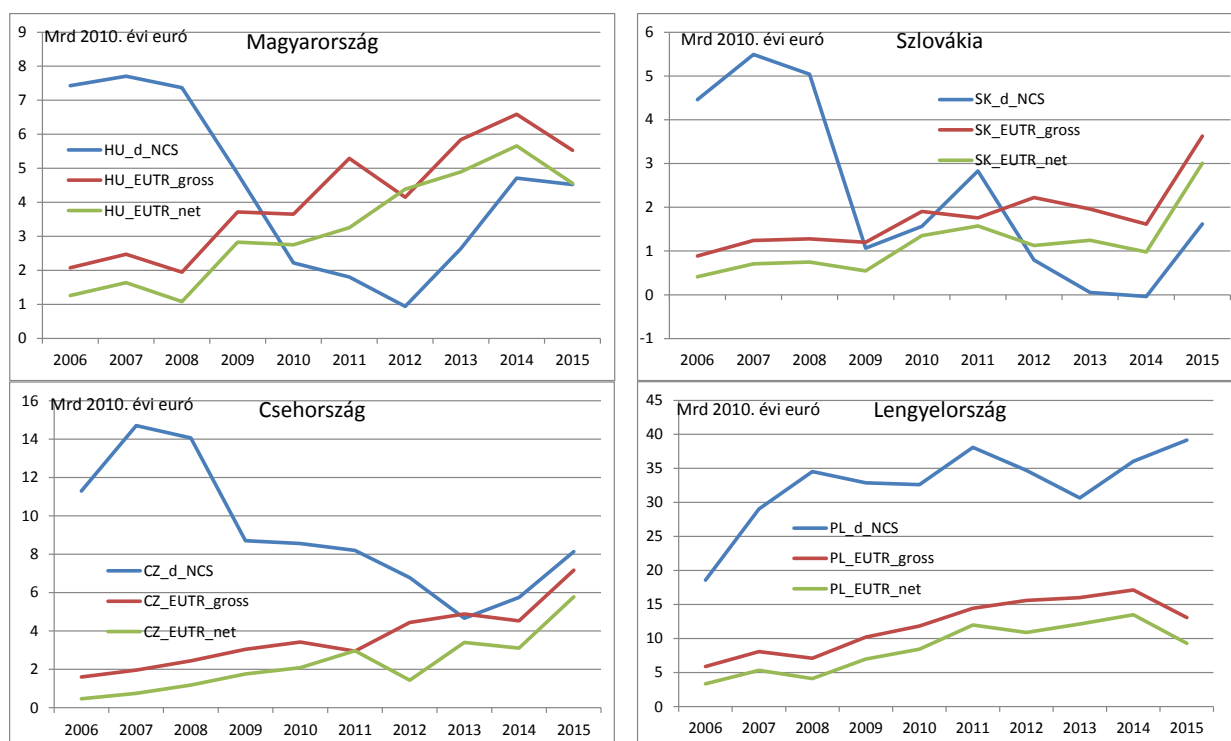
³³ A mutató meghatározását lásd a 32. lábjegyzetben.

A 5.2. ábra az összes bruttó transzferben elért korrigált (relatív GDP-vel normált) részesedéseket mutatja 2006 és 2015 között. Mivel az így számított mutatót jelentős éves ingadozások jellemzik, az ábrán a két periódusú mozgó átlagot tüntettük fel, amely jobban mutatja az irányzatok országok közötti eltéréseit.

2009-től Magyarország korrigált részesedése a bruttó EU-transzferekben egyértelműen elválik a többi országtól: meredekebben és lényegesen magasabbra is emelkedik. Az ábra azt jelzi, hogy a transzferekben való hazai részesedés növekvő – és az összehasonlított országokénál lényegesen nagyobb – mértékben haladta meg a gazdaság európai súlyát.

Végül tekintsük a transzferek változatlan áron mért szintjének alakulását a nettó tőkeállomány volumenének változásával összehasonlítva a négy visegrádi országban. A szintekről és a változásokról az 5.3/a, az arányokról pedig az 5.3/b ábra tájékoztat.

5.3/a. ábra: A bruttó és nettó EU-transzferes éves szintje és a nettó tőkeállomány változása a visegrádi országokban (Mrd euró, 2010. évi áron)

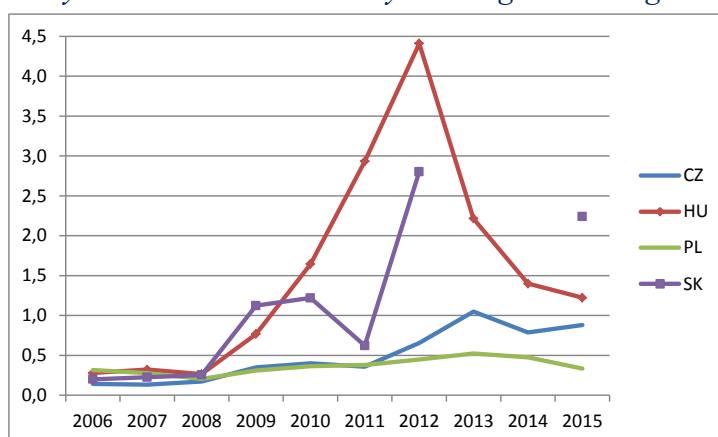

Jelölések: d_NCS: a nettó tőkeállomány változása 2010. évi változatlan áron, euróban; EUTR_gross, illetve EUTR_net: a bruttó, illetve nettó EU-transzferes 2010. évi változatlan áron, euróban.

Forrás: az Európai Bizottság adatai alapján saját számítások

A nettó tőkeállomány bővülése Lengyelországban mindvégig, Csehországban pedig 2013-ig jelentősen felülmúlta az EU-források bruttó, illetve nettó beáramlását, Magyarországon 2010-től, Szlovákiában pedig 2012-től azonban fordított volt a helyzet. Ez utóbbi országokban (különösen Magyarországon) a jelzett évektől kezdve a változatlan áron mért transzferes meghaladták a nettó tőkeállomány bővülését.

5.3/b ábra: A változatlan áron mért bruttó EU-transzfereknek a változatlan áron mért nettó tőkeállomány változásához mért aránya a visegrádi országokban

Forrás: az Európai Bizottság költségvetési adatai és az AMECO-adatbázis alapján saját számítás

A 5.3/b ábra a bruttó transfereknek a tőkeállomány változásához viszonyított arányát mutatja 2006 és 2015 között. Látható, hogy ez az arányszám Magyarországon 2008-tól 2014-ig rendkívül meredeken emelkedett (2012-ben közel 4,5-szer akkora volt a bruttó transzfer, mint a nettó tökebbővülés), továbbá 2010 és 2014 között a mutató értéke Szlovákiáét is jelentősen meghaladta. (2013-ban és 2014-ben a mutató Szlovákiára nézve nem értelmezhető, mivel nem bővült, illetve enyhén csökkent a tőkeállomány).

5.3. A bruttó transferek szerkezeti összehasonlítása

Az Európai Bizottság költségvetési adatbázisa – a kiadások felhasználási céljai alapján – a transferek következő típusait különbözteti meg:

1. *Intelligens és inkluzív növekedés* (Smart and inclusive growth)

- 1.a. Versenyképesség a növekedésért és a foglalkoztatottságért (Competitiveness for growth and jobs)
- 1.b. Gazdasági, társadalmi és területi kohézió (Economic, social and territorial cohesion)

2. *Fenntartható növekedés: természeti erőforrások* (Sustainable growth:natural resources)

- 2.0.1. Európai mezőgazdasági Garanciaalap (European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) - Market related expenditure and direct payments)
- 2.0.2. Vidékfejlesztés [European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)]

3. *Biztonság és uniós polgárság* (Security and citizenship)

Egyéb

Az 1. tétel főként a fejlesztési célú, a 2. tétel a mezőgazdasági/vidékfejlesztési típusú, a 3. tétel pedig a határvédelemhez, bel- és igazságügyhöz, továbbá bevándorláshoz kapcsolódó támogatásokat foglalja magába.

Az 5.2. táblázat a visegrádi országokra nézve kétféle mutató alapján mutatja be a bruttó transferek szerkezetének alakulását 2013 és 2015 között. Az egyik: az egyes országok évente hány százalékkal részesednek az összes transzferből, illetve a transferek egyes típusaiból (lásd a táblázat első négy oszlopát). Ez a mutató azonban csak évek között hasonlítható össze, országok között azonban nem, mivel egy nagyobb méretű gazdaság (Lengyelország) részesedése értelemszerűen magasabb, mint egy kisebbé (Szlovákia).

Éppen ezért, egy olyan mutatót is számszerűsítettünk, amely országok között és időben egyaránt összehasonlítható, s amely a szerkezeti hasonlóságokról/különbségekről, illetve ezek

változásáról is tájékoztathat. Ezt az indikátort, amelyet „specializációs” mutatónak nevezünk, az egyes transzfer-típusokban való részesedés, valamint az összes transzferben való részesedés hányadosaként határozzuk meg.

Formálisan:

$$"Specializáció" = \frac{T_{ij}}{\sum T_j} / \frac{\sum T_i}{\sum T_{ij}}$$

ahol T_{ij} az i-edik országba irányuló j-edik típusú transzfert, $\sum T_j$ a j-edik típusú összes transzfert, $\sum T_i$ az i-edik országba irányuló összes transzfert, $\sum T_{ij}$ pedig az EU28 országa részére kifizetett, valamennyi típusú transzfer összegét jelöli. A mutató értéke attól függően nagyobb vagy kisebb 1-nél, hogy az ország valamely típusú transzferből nagyobb vagy kisebb arányban részesedik, mint az összes transzferből.³⁴ Az indikátor számszerű értékei a 6.2. táblázat 5-8. oszlopában szerepelnek.

5.2. táblázat: A négy visegrádi ország részesedése az összes EU-transzferből, az egyes transzfer-típusokból (1-4. oszlop) és az egyes transzfer-típusok országonkénti relatív jelentősége („specializáció”: 5-8. oszlop) 2013-2015-ben

	Részesedés az egyes tételekből				"Specializáció"			
	Csehország	Magyarország	Lengyelország	Szlovákia	Csehország	Magyarország	Lengyelország	Szlovákia
2013								
Összesen	3,6%	4,4%	12,0%	1,5%				
1. Intelligens és inkluzív növekedés	5,4%	6,1%	16,1%	2,1%	1,50	1,39	1,34	1,42
1.a. Versenyképesség a növekedésért és a foglalkoztatottságért	0,8%	1,6%	1,7%	0,5%	0,23	0,37	0,14	0,35
1.b. Gazdasági, társadalmi és területi kohézió	6,3%	7,0%	19,0%	2,5%	1,74	1,58	1,58	1,63
2. Fenntartható növekedés: természeti erőforrások	2,1%	3,1%	8,9%	1,0%	0,58	0,70	0,74	0,65
2.0.1 . Európai mezőgazdasági Garanciaalap	1,9%	2,9%	7,3%	0,8%	0,53	0,66	0,61	0,55
2.0.2. Vidékfejlesztés	2,8%	3,8%	14,0%	1,5%	0,78	0,86	1,16	1,00
3. Biztonság és uniós polgárság	0,8%	1,3%	7,4%	0,7%	0,22	0,30	0,62	0,44
Egyéb	0,2%	0,3%	0,6%	0,1%	0,06	0,06	0,05	0,08
2014								
Összesen	3,4%	5,1%	13,6%	1,3%				
1. Intelligens és inkluzív növekedés	5,0%	7,4%	19,2%	1,8%	1,45	1,43	1,41	1,36
1.a. Versenyképesség a növekedésért és a foglalkoztatottságért	1,9%	2,4%	1,5%	0,7%	0,55	0,47	0,11	0,55
1.b. Gazdasági, társadalmi és területi kohézió	5,5%	8,2%	22,3%	1,9%	1,62	1,60	1,65	1,50
2. Fenntartható növekedés: természeti erőforrások	2,1%	3,4%	9,2%	1,0%	0,63	0,67	0,68	0,75
2.0.1 . Európai mezőgazdasági Garanciaalap	2,1%	3,1%	7,5%	0,9%	0,61	0,60	0,55	0,68
2.0.2. Vidékfejlesztés	2,6%	5,0%	15,4%	1,3%	0,75	0,96	1,13	1,03
3. Biztonság és uniós polgárság	0,7%	1,1%	6,6%	0,3%	0,21	0,22	0,49	0,26
Egyéb	0,4%	0,2%	0,5%	0,1%	0,11	0,05	0,04	0,10
2015								
Összesen	5,4%	4,3%	10,3%	2,9%				
1. Intelligens és inkluzív növekedés	9,3%	5,9%	12,8%	4,9%	1,70	1,37	1,24	1,72
1.a. Versenyképesség a növekedésért és a foglalkoztatottságért	0,8%	0,6%	1,3%	0,5%	0,15	0,14	0,12	0,16
1.b. Gazdasági, társadalmi és területi kohézió	11,4%	7,3%	15,7%	6,1%	2,10	1,68	1,53	2,11
2. Fenntartható növekedés: természeti erőforrások	2,0%	3,2%	9,0%	1,0%	0,37	0,73	0,88	0,35
2.0.1 . Európai mezőgazdasági Garanciaalap	2,0%	3,0%	8,1%	1,0%	0,38	0,70	0,79	0,35
2.0.2. Vidékfejlesztés	2,0%	3,9%	11,9%	1,1%	0,38	0,91	1,16	0,37
3. Biztonság és uniós polgárság	0,3%	2,2%	3,5%	0,5%	0,06	0,50	0,35	0,16
Egyéb	0,2%	0,3%	0,7%	0,1%	0,04	0,06	0,07	0,05

Megjegyzés: „specializáció”: az adott ország egyes tételekben való részesedéseknek az ország összes transzferben való részesedéséhez viszonyított aránya.

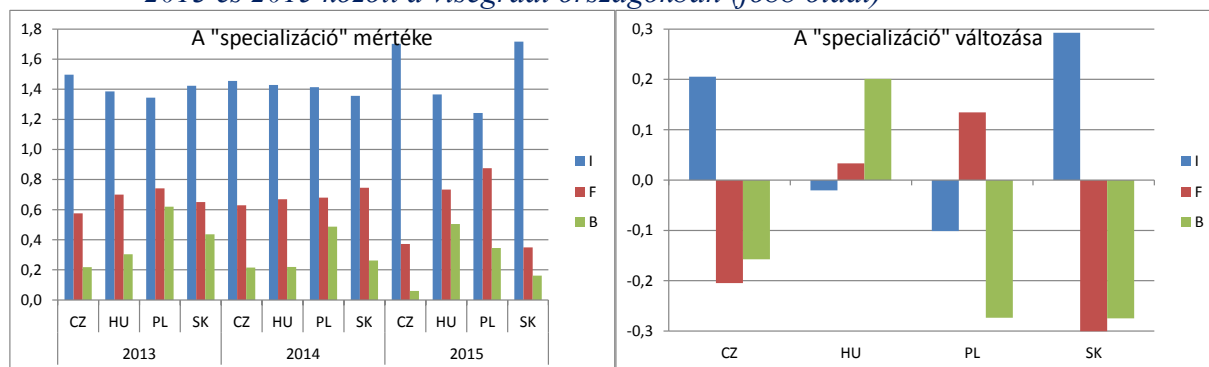
Forrás: saját számítás az Európai Bizottság költségvetési adatbázisa alapján

A négy ország részesedéseinek időbeli összehasonlítása alapján szembe tűnő, hogy amíg Csehország és Szlovákia részesedése a fejlesztési célú EU-forrásokban (1. típusú transzfer) egyértelműen emelkedett, Magyarország és Lengyelország esetében ez a részesedés a 2014. évi átmeneti emelkedés után csökkent. Eközben azonban az utóbbi két ország részesedése az összes EU-transzferben is mérséklődött. Éppen ezt a hatást szűri ki a „specializáció” mutatója, amelynek alakulásáról az 5.4. ábra ad képet.

³⁴ A mutató tartalma hasonlít a nemzetközi kereskedelmi elemzésekben használt specializációs mutatóhoz, és ugyanazt igyekszik kifejezni: melyek azok a transzfer-típusok, amelyeket az adott ország nagyobb/kisebb arányban vesz igénybe, mint amilyen arányban az összes transzferben részesedik.

Az ábra bal oldala azt mutatja, hogy a három évet együtt tekintve, nincsenek markáns eltérések az országok „specializációs” mintáit (vagyis az egyes transzfer-típusok relatív jelentőségét) illetően. Az ábra jobb oldalán azonban, amely 2013 és 2015 közötti változásokról ad képet, kirajzolódnak egyes különbségek. A fejlesztési célú források jelentősége relatív értelemben is nőtt Csehországban és Szlovákiában, miközben Magyarországon a „biztonsághoz”, Lengyelországban pedig a mezőgazdasághoz kapcsolódó támogatások relatív súlya emelkedett.

5.4. ábra: A transzferek egyes típusainak relatív jelentősége (bal oldal) és annak változása 2013 és 2015 között a visegrádi országokban (jobb oldal)

Jelölések: I: Intelligens és inkluzív növekedés; F: Fenntartható növekedés: természeti erőforrások; B: Biztonság és uniós polgárság.

Forrás: lásd az 5.2. táblázatot

5.4. A transzferek rövid távú (kereslet-oldali) növekedési hatásának becslése és nemzetközi összehasonlítása

A transzferek rövid távú, kereslet-oldali hatását erősen leegyszerűsítő feltevések alapján igyekszünk megbecsülni, ezért számításaink kizárólag illusztratív célokat szolgálnak. Feltevéseink a következők:

- Az egyes években az országokba érkező EU-transzferek teljes összegét elköltik;
- az EU-transzfereknek nincs „kiszorítási hatása”, vagyis e transzferek elmaradása esetén a transzferek összegével lenne alacsonyabb a belföldi összkereslet *szintje*;
- a transzfereknek nincs multiplikátor hatása, vagyis elköltésük nem generál további kiadásokat;
- nem számolunk a transzferek elköltésének import-vonzatával.

Az utóbbi két feltevés erősen restriktív, de ellentétes irányban befolyásolja a becslés eredményeit. Ha ezek az egymással ellentétes hatások nagyjából kioltják egymást, akkor becslésünk a transzferek okozta kereslet-bővülés egyfajta durva közelítését adhatja.

Hangsúlyozni kell, hogy a gazdasági növekedésre gyakorolt rövid távú hatás a kereslet dinamikáján, nem pedig a szintjén múlik. Konkrét témánkat tekintve, legyen bármennyire magas egy országban az EU-transzferek GDP-arányos szintje, ha évről-évre ugyanazon a magas szinten marad, akkor a kereslet-oldali *növekedési* hatás nulla. Ha pedig egy nemzetközi összehasonlításban továbbra is magas, de a korábbinál alacsonyabb szintre süllyednek a transzferek, akkor (rövid távú) növekedési hatásuk *negatív*.

Az ismertett feltevések alapján, kétféle hipotetikus szcenárió számszerűsítésével, majd ez utóbbiaknak a tényleges növekedéssel történő egybevetéssel igyekszünk érzékeltetni az EU-transzferek kereslet-oldali hatásában mutatkozó országok közötti különbségeket. Az egyik

szcenárió szerint a bruttó EU-transzferek változatlan (2010. évi) áron mért összege a 2010. évi szinten marad 2011 és 2015 között. A másik hipotetikus forgatókönyv szerint az érintett országok 2011-től nulla EU-transzferben részesülnek.

Az 5.3. táblázat 15 nettó transzferben részesülő EU-tagországról közöl illusztratív számításokat e kétféle scenárió alapján. A táblázat felső részében az országok 2010 és 2015 közötti tényleges GDP-növekedése látható, az attól való eltérésekre vonatkozó becslések pedig az alsó két blokkban szerepelnek (bal oldal: transzferek 2010. évi szinten rögzítve; jobb oldal: 2011-től nulla transzfer).

5.3. táblázat: A GDP tényleges növekedése 2010 és 2015 között a nettó transzferben részesülő EU-tagországokban (felső blokk), illetve illusztratív számítások: (a) az ettől való hipotetikus eltérés az EU transzferek 2010. évi szinten való befagyasztása esetén (bal alsó blokk), (b) 2011-től nulla transzfert feltételezve (jobb alsó blokk)

		GDP-növekedés, tény (volumenindex, 2010=100)				
		2011	2012	2013	2014	2015
BG		101,6	101,8	103,1	104,7	107,8
CZ		102,0	101,2	100,7	103,4	108,1
EE		107,6	113,2	114,9	118,3	119,5
IE		100,0	98,9	99,9	108,4	136,9
EL		90,9	84,2	81,5	82,1	81,9
ES		99,0	96,4	94,8	96,1	99,2
LV		106,2	110,5	113,8	116,5	119,7
LT		106,0	110,1	114,0	117,5	119,4
HU		101,8	100,0	101,9	105,7	108,8
MT		101,9	104,8	109,2	113,1	120,4
PL		105,0	106,6	108,0	111,5	115,6
PT		98,2	94,2	93,2	94,0	95,4
RO		101,1	101,7	105,3	108,4	112,5
SI		100,6	97,9	96,9	99,8	102,7
SK		102,8	104,4	105,9	108,6	112,5

Hipotetikus mínusz tényleges GDP-növekedés, ha bruttó EU-transzfer 2010. szinten rögzítve (eltérés %-ponban)						Hipotetikus mínusz tényleges GDP-növekedés, ha bruttó EU-transzfer 2011-től nulla (eltérés %-ponban)					
	2011	2012	2013	2014	2015		2011	2012	2013	2014	2015
BG	0,5	-1,0	-1,6	-2,3	-3,4	BG	-2,7	-4,2	-4,9	-5,5	-6,7
CZ	0,3	-0,7	-0,9	-0,7	-2,4	CZ	-1,9	-2,8	-3,1	-2,9	-4,6
EE	2,2	-0,5	-0,4	1,5	2,9	EE	-3,3	-6,0	-5,9	-4,0	-2,6
IE	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	IE	-0,9	-1,1	-1,0	-0,9	-1,1
EL	-0,3	-0,3	-0,7	-0,7	-0,3	EL	-2,9	-2,8	-3,3	-3,3	-2,9
ES	0,0	-0,1	0,0	0,2	0,0	ES	-1,3	-1,3	-1,3	-1,1	-1,3
LV	-0,1	-1,2	-0,6	-0,5	-0,1	LV	-4,8	-5,9	-5,3	-5,2	-4,8
LT	0,1	-0,3	-0,4	-0,4	2,9	LT	-5,6	-6,1	-6,1	-6,1	-2,8
HU	-1,7	-0,5	-2,2	-3,0	-1,9	HU	-5,4	-4,2	-5,9	-6,7	-5,6
MT	-0,3	-0,3	-0,8	-1,9	-0,1	MT	-2,0	-2,0	-2,5	-3,6	-1,8
PL	-0,7	-1,0	-1,2	-1,5	-0,3	PL	-4,0	-4,3	-4,4	-4,7	-3,6
PT	-0,2	-1,4	-0,9	-0,2	1,1	PT	-2,6	-3,8	-3,4	-2,7	-1,4
RO	-0,2	-0,8	-2,2	-2,5	-2,8	RO	-2,0	-2,6	-4,1	-4,3	-4,6
SI	-0,2	-0,5	-0,1	-1,0	-0,4	SI	-2,3	-2,5	-2,2	-3,1	-2,5
SK	0,2	-0,5	-0,1	0,4	-2,6	SK	-2,6	-3,3	-2,9	-2,4	-5,4

Forrás: az Európai Bizottság költségvetési adatai és az AMECO-adatbázis alapján saját számítás

A táblázat bal oldali alsó blokkjában látható, hogy illusztratív becslésünk szerint egyes országok 2014-ig illetve 2015-ig tartó növekedése gyorsabb lett volna, ha az EU-transzferek a 2010. évi szinten maradtak volna (különösen Észtországban, Lettországban és Portugáliában). Ennek az a magyarázata, hogy bár az érintett országokban viszonylag jelentős maradt, de 2010-hez viszonyítva csökkent a változatlan áron mért transzferek összege.

2011-től nulla transzfert feltételezve azonban valamennyi országban és mindegyik évben alacsonyabb lett volna a növekedés, bár a „transzfer-megvonás” százalékpontban mért hatásaiban jelentős különbségek láthatók. A 2014-ig tartó időszakban a 15 ország közül egyértelműen Magyarország lett volna a legnagyobb vesztes, és ugyanez áll a 2010-es szinten való rögzítés esetére is. 2015-re kissé módosult a sorrend: a potenciális vesztesek között Bulgária után a második helyre szorultunk nulla transzfert feltételezve, a 2010-es szintű befagyasztás esetén pedig Bulgárián kívül Románia, Csehország és Szlovákia is megelőz bennünket.

Az országok között százalékpontban mért eltérések természetesen csak a tényleges növekedési ütemekkel egybevetve hasonlíthatók tartalmilag össze. Egészen más a jelentősége például Litvánia 4,8 százalékpontnyi eltérésének, ahol 20%-kal nőtt a GDP, mint Csehország 4,6 százalékpontos eltérésének, ahol a gazdaság csak 8%-kal bővült. A GDP tényleges volumenváltozását is figyelembe véve, Magyarország 2014-ig tartó növekedése kiemelkedően transzfer-függő volt. Ezt a visegrádi országokkal való összehasonlításban mutatjuk be, a transzferek 2010. évi szintű blokkolásának feltevése alapján.

5.5. ábra: A GDP növekedése a visegrádi országokban (felül, 2010=100); eltérés a ténylegestől az EU-transzferek 2010. évi szintű rögzítését feltételezve (százalékpontban; alul, bal oldal) és az eltérés a tényleges növekedés százalékában 2014-ben és 2015-ben (alul, jobb oldal)

Forrás: lásd az 5.3. táblázatot

Amint az ábra felső grafikonján látható, Magyarország és Csehország 2011 és 2015 közötti gazdasági növekedése nagyjából azonos volt, s így közel azonos mértékben maradt el Lengyelország, illetve Szlovákia gazdaságának bővülésétől. Az ábra bal oldali alsó grafikonja azonban azt is jelzi, hogy noha 2011 és 2014 között Magyarország növekedése mintegy 2 százalékponttal meghaladta Csehországét, ebben meghatározó szerepet játszott az, hogy a Csehországba irányuló EU-transzferek (a GDP arányában) lényegesen kisebb mértékben emelkedtek, mint Magyarország esetében. A jobb oldali alsó grafikon az eltérésnek a

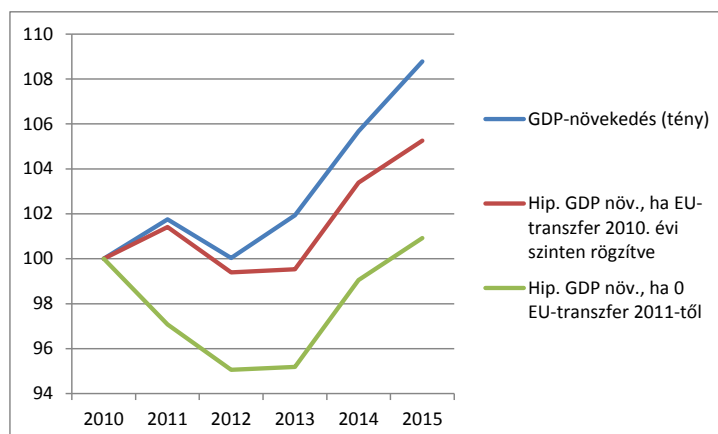
tényleges növekedéshez viszonyított arányát is mutatja: Csehországban 20%-kal, Magyarországon viszont 50%-kal lett volna alacsonyabb a 2014-ig tartó növekedés az EU-transzferek 2010. évi szintű rögzítése esetén. Magyarországot illetően 2015-re jelentősen módosultak az arányok: a transzferek hipotetikus rögzítésének relatív hatása Szlovákiáéhoz hasonló, és kissé elmarad Csehországtól. Magyarország 2015. évi fordulatának az a magyarázata, hogy az EU-adatok szerint az országunkba irányuló GDP-arányos EU-transzferek 1 százalékponttal *csökkentek* 2014-hez viszonyítva. Emlékeztetünk azonban arra, hogy az MNB-adatok ennek éppen az ellenkezőjét jelzik: 2015-ben a GDP arányában 1 százalékponttal *emelkedtek* az EU-transzferek.

Ezért a következő – a nemzetközi összehasonlításokat kiegészítő – szakaszban bemutatjuk, hogy miként fest az EU-transzferek hazai keresleti hatása az MNB adatai alapján, és röviden érintjük e transzfereknek a külső egyensúlyra gyakorolt hatását is.

5.5. Az EU-transzferek növekedési hatásának becslése és a külső egyensúlyra gyakorolt hatása MNB-adatok alapján

Amint az 5.1. szakaszban bemutatottuk, az EU-transzferekre vonatkozó MNB-adatok különösen 2015-re nézve különböznek az EU által közöltektől, ezért érdemes megnézni, hogy a növekedési hatást illetően milyen képet mutatnak az MNB-adatok.

5.6. ábra: Magyarország tényleges GDP-növekedése és becsült növekedése két hipotetikus szcenárió alapján (MNB-adatokra építve)

Forrás: MNB: fizetési mérleg statisztika és az AMECO-adatbázis alapján saját számítás

Az ábrán látható, hogy az MNB adatok alapján 2014 és 2015 között *nem szűkült* (mint az EU-adatok alapján), hanem (nagyjából 1 százalékponttal) *tágult* a tényleges növekedés, valamint a kétféle módon számított hipotetikus növekedés közötti olló. Vagyis az MNB által közölt adatok szerint 2015-ben nem csökkent, hanem tovább nőtt Magyarország gazdasági növekedésének transzfer-függősége.

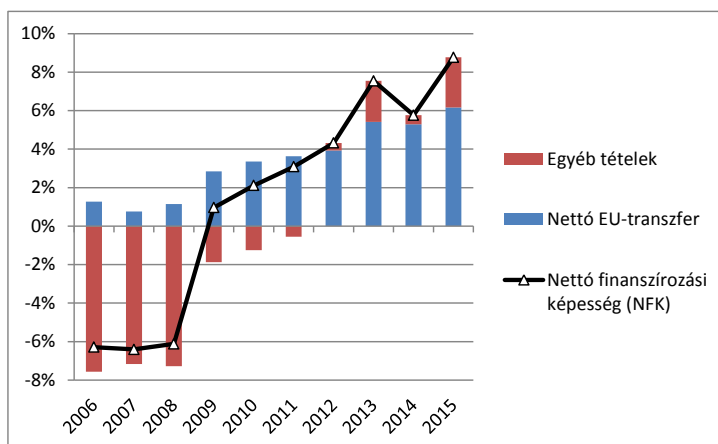
Befejezésül tekintsük az EU-transzfereknek az ország külső egyensúlyi pozíciójára gyakorolt hatását. Ez esetben nem feltevéseken alapuló becslésekre, hanem az MNB által közölt statisztikai adatokra támaszkodunk.

2009-től kezdve (amely év óta az ország „nettó finanszírozási igénye” – a fizetési mérleg folyó- és tőkemérlegének összevont egyenlege – többletbe, fordult át, s így az előjel nettó finanszírozási képességet jelez), az EU-transzferek jelentik e „finanszírozási képesség” meghatározó súlyú forrását. Az ezen kívüli tételek egyenlege 2011-ig deficitet mutatott,

továbbá 2013-ban és 2015-ben csupán a többlet mintegy 10%-a köthető hozzájuk. Kérdéses, hogy segíti-e a folyamatok megértését az a szóhasználat, amely szerint azzal, hogy nő az ország EU-alapokból történő finanszírozása, emelkedik az ország nettó „külső finanszírozási képessége” (5.7. ábra).

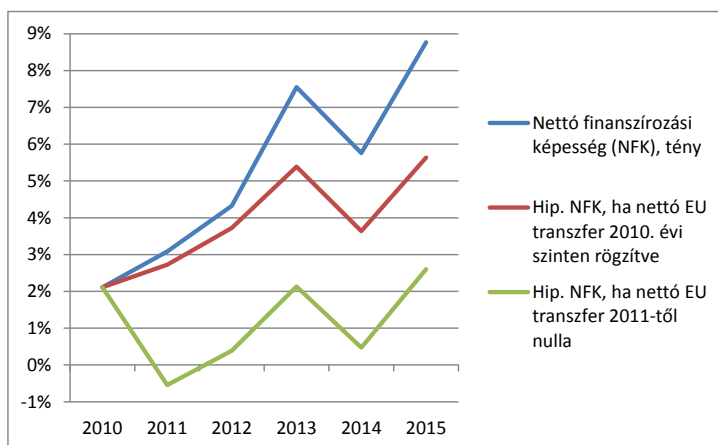
5.7 ábra: A GDP-arányos nettó finanszírozási képesség alakulása és a nettó EU-transzferek, illetve egyéb tényezők hatása 2006 és 2015 között

Forrás: MNB: fizetési mérleg és saját számítás

Legvégül bemutatjuk, hogyan nézne ki Magyarország folyó- és tőkemérlegének összevont egyenlege az előző szakaszban tárgyalt hipotetikus scenáriók esetén.

5.8 ábra: A GDP-arányos nettó finanszírozási képesség tényleges és hipotetikus alakulása két feltételezett scenárió esetén 2006 és 2015 között

Forrás: lásd az 5.7. ábra

2010 és 2015 között a folyó- és tőkemérleg GDP-arányos összevont többlete 2,1-ről 8,8%-ra, 6,7 százalékponttal emelkedett. Ha a nettó EU-transzferek a 2010. évi szinten maradnak, 3,5, ha pedig 2011-től megszűntek volna, akkor mindössze 0,5 százalékponttal emelkedett volna a GDP-arányos külső többlet.

6. Következtetések

Az Európai Unió országaiban a válság előtti fegyelmezett költségvetési politika – amelyet a viszonylag gyors gazdasági növekedés is támogatott – átalakult. A válság következtében az államháztartási kiadások növekedése, a bevételek átmeneti csökkenése, valamint a gazdasági növekedés ütemének lassulása következtében a költségvetési hiány nőtt, az állami kiadási ráta pedig tartósan megemelkedett.

Az elmúlt 2 évben mind az államháztartási kiadások, mind a költségvetési hiány GDP-arányos rátája mérséklődött, azonban mindkettő még mindig magasabb, mint a válság előtti években volt.

A kép azonban nagyon vegyes, nem csak az egyes országok által követett fiskális politika különbözik, hanem még az azonos irányú lépések is eltérő eredményekre vezettek. Ez megerősíti azt a következtetést, hogy a konszolidációs intézkedések sikeressége nagyban múlik a gazdasági adottságokon (fejlettségi szint, termelékenység, versenyképesség), valamint a társadalom szerkezetén (iskolázottság, korfa stb.), de a társadalmi bizalom³⁵ is jelentősen befolyásolhatja. Ez egyúttal annak az elismerését is jelenti, hogy nincsen egységes recept valamennyi tagállam számára a fiskális és a növekedési problémák kezelésére.

Ráadásul, a mainstream közgazdasági gondolkodás is átalakulóban van az optimális fiskális politika hatásával kapcsolatban. A válság utáni gazdasági folyamatok ismeretében némileg átértékelődni látszik az az, elsősorban a német gazdaságpolitika, illetve számos elméleti közgazdász által képviselt nézet, miszerint a válság alatt megroggyant költségvetéseket szigorú fiskális politikáéval kell orvosolni még olyankor is, amikor a monetáris politika nem képes hatékonyan ösztönözni a beragadt növekedést. Számos gazdaságpolitikus és közgazdász ma már azon a véleményen van, hogy a költségvetési forrásból finanszírozott beruházások ösztönzése a világgazdaság hosszú távú növekedését érdemben segíthetne. Ezt ambicionálja az EU Bizottság (és az EBRD) Beruházási Terve (Investment Plan) is.

Az előrejelzések szerint tehát az elkövetkező időszakban (2016-18) a fiskális politika az EU-ban enyhén *expanzív*vá válhat. Az államháztartási egyenlegek további javulása nem várható, s a Bizottság várakozásai szerint a strukturális deficit az országok többségében emelkedésnek indul és a konjunkturális élénkülést támogató fiskális expanzió a jövőben nagyobb teret kap. Ez azonban elsősorban azokra az országokra vonatkozik, amelyekben államháztartási egyensúly viszonylag stabil; azokra a (főként dél-európai) EU-országokra, amelyekben az államadósság magas és a költségvetés helyzete is instabil, kevésbé érvényes. Ez azzal a következménnyel jár(hat), hogy tovább tágul a szakadék a kedvező és a rossz helyzetű EU tagállamok között. Másfelől, a költségvetési lazítás a legfejlettebb országokban bizonyos fokú többlet keresletet támaszthat a perifériális országok termékei és szolgáltatásai iránt, valamint a keresletélénkülés hatására esetlegesen megemelkedett infláció a fejlett országokban megkönnyítheti a perifériális országok számára a versenyképességi alkalmazkodást.

A kelet-közép-európai országokban nincsen probléma a költségvetési egyenleggel – ma már Magyarországon sem, bár az államadósság még mindig itt a legmagasabb ebben az ország-csoportban. A magas államadósság Magyarországon továbbra is a fegyelmezett költségvetési politika szükségességére int.

---

³⁵ Erről bővebben lásd Gyórfy Dóra (2009): Gazdaságpolitika bizalom nélkül. In: Muraközy László (szerk.): A jelen a jövő múltja. Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 162-193.

A számítások szerint nem mutatható ki egyértelmű összefüggés sem a gazdasági növekedés és az államháztartási kiadások nagysága sem a kiadások szerkezete között. A legélesebb vízvonalat az ország fejlettségi szintje jelenti: noha az aggregált adatokon mért összefüggés azt mutatja, hogy a gazdasági növekedés üteme és az állami újraelosztási hányad között enyhe negatív kapcsolat áll fenn (azaz a „túlelosztás” némiképp hátráltatja a növekedést), a fejlettségi szintet is figyelembe véve ez a kép már árnyaltabb. Ez a képlet ugyanis elsősorban az EU-átlagnál kevésbé fejlett országok esetében érvényes, az átlagnál fejlettebb országokra már nem vagy kevésbé. Hasonló eredmény adódik a költségvetési kiadások szerkezetére vonatkozóan is. A gazdasági ügyekre fordított kiadások ugyanis erősebb gazdaság-ösztönző erővel bírnak az átlagnál fejletlenebb országokban, mint a fejlettebbekben. Ugyanakkor a szociális kiadásokra költött összegek nagyobb mértékben fékezik a gazdasági növekedést, mint az átlagnál fejlettebb országokban. Ez a matematikai összefüggés azonban azzal a paradoxonnak járna együtt, hogy az alacsonyabb relatív fejlettségű országok akkor tud(ná)nak gyorsabban növekedni, ha az egyébként is alacsonyabb nemzeti jövedelemből is kisebb arányt költenének a szociális védelemre, mint a fejlettebb országok.

Az a tény pedig, hogy EU-forrásokból származó transferek jelentősége és hatása Magyarországon lényegesen nagyobb volt, mint az összehasonlításba bevont országok körében, arra hívja fel a figyelmet, hogy mind reálgazdaságnak, mind a fiskális politikának fel kell készülnie a 2020 utáni időszakra, amikor – az előrejelzések szerint – lényegesen kevesebb támogatás fog rendelkezésre állni az alacsonyabb fejlettségű országok számára.

Mellékletek

I.a. Melléklet: A GDP arányos államháztartási kiadások százalékpontos változása 2008-2013 és 2014-2015 között (százalékpont)

	2008-2013 halmozott	2014	2015	2014-2015 halmozott
Európai Unió (28)	3,7	-0,4	-0,8	-1,2
Belgium	7,4	-0,5	-1,2	-1,7
Bulgária	0,2	4,5	-1,9	2,6
Csehország	2,8	0,0	-0,2	-0,2
Dánia	6,9	-0,5	-0,3	-0,8
Németország	1,7	-0,2	-0,4	-0,6
Észtország	4,2	-0,3	1,5	1,2
Írország	3,8	-1,1	-3,5	-4,6
Görögország	15,0	-11,4	4,6	-6,8
Spanyolország	6,2	-0,6	-1,2	-1,8
Franciaország	4,8	0,3	-0,5	-0,2
Horvátország	2,8	0,3	-1,2	-0,9
Olaszország	4,2	0,2	-0,7	-0,5
Ciprus	3,7	7,3	-8,6	-1,3
Lettország	2,9	0,5	-0,3	0,2
Litvánia	0,3	-0,8	0,3	-0,5
Luxemburg	5,0	-0,8	-0,9	-1,7
Magyarország	-0,5	0,2	0,9	1,1
Málta	0,8	1,2	0,1	1,3
Hollandia	3,8	-0,1	-1,1	-1,2
Ausztria	1,7	1,8	-0,9	0,9
Lengyelország	-0,7	-0,2	-0,7	-0,9
Portugália	5,4	1,8	-3,4	-1,6
Románia	-3,0	-0,9	1,2	0,3
Szlovénia	18,1	-10,4	-1,9	-12,3
Szlovákia	5,2	0,6	3,7	4,3
Finnország	10,7	0,6	0,2	0,8
Svédország	2,7	-0,7	-1,3	-2,0
Egyesült Királyság	3,4	-1,1	-0,8	-1,9

Forrás: Saját számítás az Eurostat adatai alapján

I.b. Melléklet: A GDP változásának százalékpontos hatása a GDP-arányos államháztartási kiadások változására 2008-2013 és 2014-2015 között (százalékpont)

	2008-2013 halmazott	2014	2015	2014-2015 halmazott
Európai Unió (28)	0,2	-0,7	-1,0	-1,8
Belgium	-1,6	-0,7	-0,7	-1,5
Bulgária	-1,5	-0,7	-1,2	-1,8
Csehország	-0,6	-1,1	-1,9	-3,0
Dánia	1,9	-0,7	-0,5	-1,3
Németország	-1,8	-0,7	-0,8	-1,5
Észtország	2,9	-1,1	-0,6	-1,7
Írország	2,7	-3,2	-7,7	-10,9
Görögország	16,3	-0,3	0,1	-0,2
Spanyolország	3,8	-0,6	-1,4	-2,0
Franciaország	-1,1	-0,4	-0,7	-1,1
Horvátország	5,0	0,2	-0,8	-0,6
Olaszország	4,5	0,2	-0,4	-0,2
Ciprus	0,0	0,0	0,0	0,0
Lettország	4,2	-0,9	-1,0	-1,9
Litvánia	-0,3	-1,1	-0,6	-1,6
Luxemburg	-2,3	-1,7	-2,0	-3,7
Magyarország	1,2	-1,8	-1,5	-3,2
Málta	-5,7	-1,5	-2,7	-4,2
Hollandia	0,2	-0,7	-0,9	-1,5
Ausztria	-1,6	-0,3	-0,5	-0,8
Lengyelország	-8,1	-1,4	-1,5	-2,9
Portugália	3,9	-0,5	-0,7	-1,2
Románia	-2,0	-1,0	-1,3	-2,3
Szlovénia	3,3	-1,5	-1,1	-2,7
Szlovákia	-4,2	-1,1	-1,6	-2,7
Finnország	2,4	0,4	-0,1	0,3
Svédország	-2,6	-1,3	-2,0	-3,3
Egyesült Királyság	-1,0	-1,4	-0,3	-1,7

Forrás: Saját számítás az Eurostat adatai alapján

I.c. Melléklet: A „kiadási hatás” százalékpontban a GDP arányos államháztartási kiadások változásában 2008-2013 és 2014-2015 között

	2008-2013 halmozott	2014	2015	2014-2015 halmozott
Európai Unió (28)	3,7	0,3	0,2	0,4
Belgium	9,0	0,2	-0,4	-0,2
Bulgária	1,8	5,1	-0,7	4,4
Csehország	6,1	-1,7	1,9	0,2
Dánia	5,1	0,2	0,2	0,4
Németország	3,4	0,4	0,4	0,8
Észtország	1,5	0,9	2,2	3,1
Írország	1,0	1,4	-0,5	0,9
Görögország	-1,3	-11,1	4,6	-6,6
Spanyolország	2,6	-0,1	0,3	0,2
Franciaország	5,9	0,7	0,4	1,1
Horvátország	-3,8	-0,2	-0,3	-0,5
Olaszország	-0,3	0,0	-0,3	-0,3
Ciprus	1,4	6,0	-8,0	-1,9
Lettország	-1,4	1,3	0,7	2,0
Litvánia	0,6	0,3	0,9	1,2
Luxemburg	7,4	0,9	1,1	2,0
Magyarország	-9,7	0,0	2,2	2,2
Málta	6,3	2,8	2,9	5,7
Hollandia	3,6	0,6	-0,2	0,4
Ausztria	3,3	1,9	-0,6	1,3
Lengyelország	4,1	1,3	0,8	2,1
Portugália	1,6	2,2	-2,7	-0,5
Románia	-11,4	-0,1	2,5	2,4
Szlovénia	14,7	-8,8	-0,8	-9,6
Szlovákia	14,0	1,7	5,3	7,0
Finnország	8,3	0,2	-0,2	-0,1
Svédország	9,2	-2,1	-0,7	-2,8
Egyesült Királyság	-4,5	2,6	5,1	7,7

Forrás: Saját számítás az Eurostat adatai alapján

II. Melléklet: A GDP arányos államháztartási kiadások funkció szerinti bontásban évenként

Államháztartási kiadások összesen (COFOG TOTAL)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	44,9	46,5	50,3	50,0	48,6	49,0	48,6	48,2
Belgium	48,2	50,3	54,1	53,3	54,4	55,8	55,6	55,1
Bulgária	37,4	36,9	39,5	36,6	34,1	34,7	37,6	42,1
Csehország	40,0	40,2	43,6	43,0	42,9	44,5	42,6	42,6
Dánia	49,6	50,5	56,8	57,1	56,8	58,3	56,5	56,0
Németország	42,8	43,6	47,6	47,3	44,7	44,4	44,5	44,3
Észtország	34,1	39,7	46,1	40,5	37,4	39,1	38,3	38,0
Írország	35,9	41,9	47,2	65,7	45,5	41,8	39,7	38,3
Görögország	47,1	50,8	54,1	52,5	54,2	55,2	60,8	49,9
Spanyolország	38,9	41,1	45,8	45,6	45,6	48,0	45,1	44,5
Franciaország	52,2	53,0	56,8	56,4	55,9	56,8	57,0	57,5
Horvátország	44,9	44,7	47,3	47,2	48,8	47,1	47,8	48,2
Olaszország	46,8	47,8	51,1	49,9	49,1	50,8	51,0	51,2
Ciprus	37,7	38,6	42,3	42,2	42,5	41,9	41,4	48,7
Lettország	33,9	37,2	43,6	44,7	39,0	37,0	36,9	37,3
Litvánia	35,3	38,1	44,9	42,3	42,5	36,1	35,6	34,8
Luxemburg	37,7	39,6	45,3	44,2	43,3	44,6	43,3	42,4
Magyarország	50,1	48,8	50,7	49,6	49,7	48,6	49,5	49,9
Málta	41,2	42,6	41,9	41,1	41,0	42,4	41,9	43,1
Hollandia	42,5	43,6	48,2	48,2	47,0	47,1	46,4	46,2
Ausztria	49,1	49,8	54,1	52,7	50,8	51,1	50,9	52,7
Lengyelország	43,1	44,4	45,2	45,6	43,6	42,6	42,4	42,1
Portugália	44,5	45,3	50,2	51,8	50,0	48,5	49,9	51,7
Románia	38,2	38,8	40,6	39,6	39,1	36,5	35,2	34,9
Szlovénia	42,2	43,9	48,2	49,3	50,0	48,6	60,3	49,8
Szlovákia	36,1	36,7	43,9	42,0	40,5	40,1	41,0	41,6
Finnország	46,8	48,3	54,8	54,8	54,4	56,2	57,5	58,1
Svédország	49,7	50,3	53,1	51,2	50,5	51,7	52,4	51,8
Egyesült Királyság	42,8	46,6	49,6	48,8	46,9	46,8	44,9	43,9

Forrás: Eurostat

Általános közszolgáltatások (COFOG 01)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	6,4	6,6	6,7	6,7	6,9	6,9	6,9	6,7
Belgium	8,7	8,7	9,1	8,6	8,7	8,6	8,6	8,4
Bulgária	7,3	5,0	7,1	3,8	3,8	3,5	3,6	6,3
Csehország	4,3	4,3	4,7	4,5	4,4	6,4	4,8	4,8
Dánia	6,7	7,1	7,9	7,9	8,2	9,2	7,6	7,2
Németország	6,1	6,4	6,6	6,6	6,7	6,5	6,4	6,3
Észtország	3,4	3,2	3,8	3,4	3,5	4,0	4,0	4,0
Írország	3,5	3,9	4,6	5,4	5,9	6,5	6,6	6,1
Görögország	11,6	11,5	12,2	12,3	12,9	10,9	9,8	9,9
Spanyolország	4,9	5,1	5,6	5,5	6,2	6,6	7,1	6,9
Franciaország	7,1	7,2	7,2	6,8	6,8	6,9	6,9	6,7
Horvátország	7,6	7,5	8,1	8,5	9,0	8,0	8,9	8,9
Olaszország	8,6	8,9	8,6	8,3	8,6	9,3	9,0	8,9
Ciprus	10,0	9,9	10,9	9,7	10,2	11,4	10,1	18,8
Lettország	3,9	3,8	4,7	4,8	4,8	4,8	4,8	4,9
Litvánia	4,0	4,0	4,4	4,6	8,5	4,5	5,3	4,6
Luxemburg	4,5	4,8	5,3	5,6	5,5	5,6	5,0	4,7
Magyarország	9,5	9,3	10,1	9,4	9,0	9,6	10,3	10,2
Málta	7,0	7,3	7,8	6,8	7,2	7,4	7,0	7,1
Hollandia	5,5	5,7	5,5	5,7	5,3	5,2	5,1	5,2
Ausztria	7,6	7,3	7,9	7,7	7,4	7,3	7,2	6,9
Lengyelország	5,4	5,4	5,6	5,6	5,6	5,7	5,7	5,0
Portugália	6,8	6,1	7,1	6,9	8,1	8,7	8,9	8,8
Románia	4,5	4,8	4,3	4,5	4,8	4,9	4,9	4,7
Szlovénia	5,6	5,4	5,9	5,8	6,1	6,0	6,8	7,5
Szlovákia	4,6	4,4	6,0	5,0	5,2	5,1	5,5	5,7
Finnország	6,7	7,0	7,8	7,7	8,0	8,2	8,3	8,3
Svédország	7,7	7,8	7,4	7,4	7,6	7,7	7,8	7,8
Egyesült Királyság	4,6	4,8	4,7	5,5	5,8	5,4	5,6	5,4

Forrás: Eurostat

Általános közszolgáltatásokból: Államadóssággal kapcsolatos tranzakciók (COFOG 01.7)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	:	:	2,7	2,8	3,0	3,0	2,8	2,6
Belgium	4,1	4,0	3,9	3,7	3,7	3,7	3,5	3,4
Bulgária	1,1	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,9
Csehország	1,2	1,1	1,3	1,4	1,3	1,4	1,4	1,3
Dánia	1,7	1,5	2,0	2,0	2,1	1,9	1,8	1,6
Németország	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,4	2,1	1,9
Észtország	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Írország	1,0	1,3	2,0	3,0	3,4	4,1	4,3	4,0
Görögország	4,7	5,1	5,3	6,1	7,6	5,3	4,2	4,1
Spanyolország	1,6	1,6	1,8	1,9	2,6	3,2	3,6	3,6
Franciaország	2,7	3,0	2,6	2,5	2,8	2,7	2,4	2,3
Horvátország	1,9	2,0	2,4	2,7	3,3	3,6	3,7	3,9
Olaszország	4,7	4,8	4,4	4,3	4,6	5,2	4,9	4,7
Ciprus	2,7	2,6	2,3	2,0	2,2	2,9	3,2	2,9
Lettország	0,4	0,6	1,5	1,7	1,8	1,8	1,7	1,7
Litvánia	0,8	0,7	1,3	1,9	1,9	2,1	1,9	1,8
Luxemburg	0,4	0,4	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
Magyarország	4,1	4,1	4,6	4,2	4,2	4,6	4,6	4,1
Málta	3,5	3,4	3,3	3,1	3,2	3,0	2,9	2,9
Hollandia	2,0	2,1	2,1	1,9	1,9	1,9	1,8	1,7
Ausztria	3,3	3,1	3,4	3,1	3,0	2,9	2,8	2,7
Lengyelország	2,2	2,2	2,5	2,6	2,6	2,7	2,6	2,0
Portugália	3,1	3,3	3,2	3,2	4,6	5,1	5,1	5,2
Románia	:	:	1,6	1,6	1,8	1,8	1,8	1,7
Szlovénia	1,3	1,1	1,5	1,8	2,0	2,2	2,8	3,3
Szlovákia	1,5	1,3	1,6	1,4	1,6	1,9	2,0	2,0
Finnország	1,5	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4
Svédország	1,6	1,5	1,1	1,0	1,1	0,9	0,8	0,7
Egyesült Királyság	2,2	2,3	1,9	2,9	3,2	2,9	2,9	2,7

Forrás: Eurostat

Általános közszolgáltatások államadóssággal kapcsolatos tranzakciók nélkül								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	:	:	4,0	3,9	3,9	3,9	4,1	4,1
Belgium	4,6	4,7	5,2	4,9	5,0	4,9	5,1	5,0
Bulgária	6,2	4,2	6,4	3,1	3,1	2,7	2,9	5,4
Csehország	3,1	3,2	3,4	3,1	3,1	5,0	3,4	3,5
Dánia	5,0	5,6	5,9	5,9	6,1	7,3	5,8	5,6
Németország	3,4	3,7	3,9	4,0	4,1	4,1	4,3	4,4
Észtország	3,2	3,0	3,6	3,2	3,3	3,8	3,8	3,8
Írország	2,5	2,6	2,6	2,4	2,5	2,4	2,3	2,1
Görögország	6,9	6,4	6,9	6,2	5,3	5,6	5,6	5,8
Spanyolország	3,3	3,5	3,8	3,6	3,6	3,4	3,5	3,3
Franciaország	4,4	4,2	4,6	4,3	4,0	4,2	4,5	4,4
Horvátország	5,7	5,5	5,7	5,8	5,7	4,4	5,2	5,0
Olaszország	3,9	4,1	4,2	4,0	4,0	4,1	4,1	4,2
Ciprus	7,3	7,3	8,6	7,7	8,0	8,5	6,9	15,9
Lettország	3,5	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0	3,1	3,2
Litvánia	3,2	3,3	3,1	2,7	6,6	2,4	3,4	2,8
Luxemburg	4,1	4,4	4,7	5,0	4,9	5,0	4,3	4,1
Magyarország	5,4	5,2	5,5	5,2	4,8	5,0	5,7	6,1
Málta	3,5	3,9	4,5	3,7	4,0	4,4	4,1	4,2
Hollandia	3,5	3,6	3,4	3,8	3,4	3,3	3,3	3,5
Ausztria	4,3	4,2	4,5	4,6	4,4	4,4	4,4	4,2
Lengyelország	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0	3,0	3,1	3,0
Portugália	3,7	2,8	3,9	3,7	3,5	3,6	3,8	3,6
Románia	:	:	2,7	2,9	3,0	3,1	3,1	3,0
Szlovénia	4,3	4,3	4,4	4,0	4,1	3,8	4,0	4,2
Szlovákia	3,1	3,1	4,4	3,6	3,6	3,2	3,5	3,7
Finnország	5,2	5,5	6,3	6,3	6,5	6,7	6,9	6,9
Svédország	6,1	6,3	6,3	6,4	6,5	6,8	7,0	7,1
Egyesült Királyság	2,4	2,5	2,8	2,6	2,6	2,5	2,7	2,7

Forrás: Eurostat

Védelem (COFOG 02)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	1,4	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3
Belgium	1,0	1,1	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Bulgária	1,4	1,2	1,2	1,7	1,2	1,1	1,2	1,4
Csehország	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,8	0,8	0,7
Dánia	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2
Németország	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0
Észtország	1,3	1,7	2,2	1,7	1,5	1,8	1,8	1,8
Írország	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Görögország	2,8	3,0	3,3	2,7	2,4	2,4	2,1	2,7
Spanyolország	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9
Franciaország	1,7	1,7	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7
Horvátország	1,4	1,6	1,5	1,5	1,6	1,5	1,4	1,5
Olaszország	1,2	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2
Ciprus	1,6	1,6	1,7	2,1	1,8	1,8	1,6	1,4
Lettország	1,4	1,5	1,2	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
Litvánia	1,8	1,4	1,4	1,2	1,0	1,0	1,0	1,1
Luxemburg	0,2	0,3	0,3	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3
Magyarország	1,3	1,0	0,9	1,2	1,1	0,7	0,7	0,6
Málta	0,6	0,6	0,9	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8
Hollandia	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1
Ausztria	0,8	0,9	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Lengyelország	1,9	1,9	1,5	1,6	1,6	1,5	1,7	1,5
Portugália	1,2	1,3	1,5	2,0	1,3	1,1	1,1	1,0
Románia	1,8	1,5	1,5	1,4	0,8	0,7	0,8	0,8
Szlovénia	1,4	1,4	1,5	1,5	1,2	1,1	1,0	0,9
Szlovákia	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Finnország	1,4	1,4	1,6	1,5	1,4	1,5	1,5	1,4
Svédország	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,3
Egyesült Királyság	2,3	2,5	2,6	2,6	2,5	2,4	2,3	2,2

Forrás: Eurostat

Közrend és közbiztonság (COFOG 03)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	1,8	1,8	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
Belgium	1,7	1,8	1,9	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9
Bulgária	2,8	2,6	2,8	2,5	2,4	2,2	2,6	2,8
Csehország	1,9	1,9	2,0	1,9	1,8	1,7	1,8	1,7
Dánia	0,9	1,0	1,1	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0
Németország	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Észtország	2,1	2,7	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9
Írország	1,5	1,8	1,8	1,7	1,5	1,5	1,5	1,4
Görögország	1,5	1,6	1,8	1,8	1,7	1,9	1,9	2,1
Spanyolország	1,9	2,0	2,1	2,2	2,2	2,0	2,0	2,0
Franciaország	1,5	1,5	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
Horvátország	2,1	2,1	2,2	2,2	2,4	2,2	2,2	2,1
Olaszország	1,9	1,8	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Ciprus	1,9	1,9	2,1	2,2	2,1	2,0	2,1	1,7
Lettország	2,5	2,2	2,1	1,9	1,8	1,8	1,9	2,0
Litvánia	1,7	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7
Luxemburg	0,9	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Magyarország	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	2,0	1,9
Málta	1,4	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Hollandia	1,8	1,8	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0	1,9
Ausztria	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3
Lengyelország	2,3	2,4	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2
Portugália	1,8	1,8	2,0	2,1	2,3	2,1	2,3	2,2
Románia	2,4	2,2	2,1	2,4	2,2	2,2	2,2	2,1
Szlovénia	1,7	1,7	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,6
Szlovákia	1,9	1,9	2,2	2,2	2,2	2,1	2,2	2,3
Finnország	1,2	1,3	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3
Svédország	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,3
Egyesült Királyság	2,4	2,5	2,7	2,6	2,4	2,3	2,1	2,0

Forrás: Eurostat

Gazdasági ügyek (COFOG 04)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	4,1	4,6	4,9	5,1	4,5	4,7	4,3	4,2
Belgium	5,5	6,0	6,7	6,8	7,4	7,7	6,9	7,0
Bulgária	5,1	6,2	4,2	5,1	4,3	5,2	5,5	4,9
Csehország	6,4	6,7	7,3	6,7	6,5	6,2	5,9	6,1
Dánia	2,9	2,8	3,3	3,4	3,4	3,7	3,5	3,6
Németország	3,3	3,6	4,0	4,8	3,7	3,7	3,5	3,3
Észtország	4,3	4,9	6,2	4,6	4,5	4,6	4,7	4,8
Írország	3,9	5,5	6,8	25,4	7,4	3,2	2,7	3,2
Görögország	4,3	5,7	5,4	4,5	4,1	6,7	15,0	3,7
Spanyolország	5,2	5,4	5,7	5,8	5,5	7,9	4,5	4,4
Franciaország	4,3	4,5	4,9	5,1	4,8	5,0	4,9	5,1
Horvátország	7,0	6,9	7,0	6,1	6,6	5,7	6,0	6,2
Olaszország	4,2	4,0	4,7	4,2	4,2	4,1	4,2	4,1
Ciprus	3,4	3,4	3,5	3,7	3,6	3,0	2,9	2,8
Lettország	4,8	6,2	7,3	8,8	5,4	4,9	4,8	4,9
Litvánia	4,2	4,6	3,9	4,5	4,0	3,3	3,5	3,2
Luxemburg	4,1	4,0	4,7	4,5	4,7	4,7	4,5	4,5
Magyarország	6,5	5,7	5,8	6,0	7,3	6,2	6,8	7,4
Málta	5,3	6,7	4,4	4,4	4,4	5,0	5,1	5,4
Hollandia	4,2	4,4	5,4	5,2	4,8	4,5	3,8	4,2
Ausztria	5,9	6,3	7,7	6,5	6,1	6,3	5,7	7,4
Lengyelország	4,6	5,2	5,6	5,9	5,6	4,8	4,1	4,6
Portugália	4,2	4,6	4,8	6,4	4,4	3,8	3,8	6,9
Románia	8,6	8,0	7,9	7,0	7,1	6,6	6,2	5,9
Szlovénia	4,0	4,5	4,6	4,8	5,4	4,2	15,0	5,7
Szlovákia	4,2	4,6	5,6	4,8	4,3	4,2	4,3	4,5
Finnország	4,4	4,6	4,9	4,8	4,8	4,9	4,8	4,8
Svédország	3,9	4,2	4,5	4,4	4,3	4,5	4,3	4,3
Egyesült Királyság	3,0	5,2	4,4	3,4	3,0	3,5	3,1	3,0

Forrás: Eurostat

Környezetvédelem (COFOG 05)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
Belgium	0,7	0,8	0,9	1,0	1,2	1,2	1,2	0,9
Bulgária	1,2	0,7	1,1	0,7	0,7	0,7	0,9	0,7
Csehország	0,9	0,9	0,7	1,0	1,3	1,3	1,0	1,1
Dánia	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
Németország	0,5	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Észtország	0,8	1,0	1,0	-0,2	-0,3	0,8	0,6	0,6
Írország	1,1	1,2	1,1	1,0	0,8	0,8	0,6	0,6
Görögország	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	1,1	1,7	1,6
Spanyolország	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0	0,9	0,8	0,8
Franciaország	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Horvátország	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Olaszország	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0
Ciprus	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3
Lettország	0,9	0,8	0,2	0,3	0,7	0,7	0,7	0,7
Litvánia	0,9	0,8	1,2	1,3	0,7	0,8	0,5	0,6
Luxemburg	1,0	1,0	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1
Magyarország	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,2
Málta	1,6	1,5	1,6	1,9	1,3	1,4	1,4	1,6
Hollandia	1,6	1,6	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5
Ausztria	0,4	0,4	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Lengyelország	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,9
Portugália	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5
Románia	0,4	0,5	0,6	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8
Szlovénia	0,7	0,8	0,9	0,7	0,8	0,8	0,8	1,0
Szlovákia	0,7	0,8	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7
Finnország	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3
Svédország	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Egyesült Királyság	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8

Forrás: Eurostat

Lakásügyek és településfejlesztési ügyek (COFOG 06)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	0,9	0,9	1,0	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Belgium	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4
Bulgária	1,3	1,5	1,3	1,0	1,1	1,0	1,3	1,6
Csehország	1,0	0,9	1,0	1,0	0,9	0,7	0,8	0,9
Dánia	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
Németország	0,8	0,7	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4
Észtország	0,6	0,6	0,1	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4
Írország	2,0	1,9	1,5	1,3	0,9	0,8	0,7	0,7
Görögország	0,2	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Spanyolország	0,9	1,1	1,3	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5
Franciaország	1,2	1,2	1,5	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Horvátország	1,1	1,1	1,0	1,3	1,4	0,9	1,0	0,7
Olaszország	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7
Ciprus	2,3	2,5	3,0	2,6	2,5	2,1	1,9	2,2
Lettország	1,2	1,2	1,1	1,5	1,3	1,2	1,2	1,1
Litvánia	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Luxemburg	0,6	0,7	0,9	0,8	0,9	1,0	0,7	0,8
Magyarország	1,0	0,9	1,2	0,7	0,8	0,9	0,8	0,9
Málta	0,6	0,7	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3
Hollandia	0,4	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Ausztria	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Lengyelország	1,1	1,1	1,1	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
Portugália	1,0	1,0	1,1	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6
Románia	1,5	1,3	1,4	1,3	1,2	1,1	1,2	1,2
Szlovénia	0,6	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8	0,7	0,9
Szlovákia	0,7	0,7	0,9	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6
Finnország	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Svédország	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
Egyesült Királyság	1,1	1,0	1,3	1,0	0,8	0,8	0,6	0,6

Forrás: Eurostat

Egészségügy (COFOG 07)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	6,5	6,7	7,4	7,3	7,1	7,1	7,2	7,2
Belgium	6,7	7,2	7,7	7,7	7,6	7,9	8,0	8,1
Bulgária	4,0	4,4	4,0	4,5	4,2	4,4	4,5	5,5
Csehország	6,6	6,6	7,4	7,5	7,7	7,8	7,7	7,7
Dánia	7,7	7,9	8,9	8,6	8,5	8,7	8,6	8,7
Németország	6,3	6,4	7,1	7,0	6,8	6,8	7,1	7,2
Észtország	4,3	5,1	5,5	5,3	5,0	5,0	5,0	5,1
Írország	6,9	7,7	8,5	8,1	8,1	8,2	7,9	7,6
Görögország	6,0	6,4	6,8	6,8	6,4	5,8	5,1	4,7
Spanyolország	5,7	6,0	6,8	6,6	6,5	6,2	6,1	6,1
Franciaország	7,4	7,4	7,9	7,9	7,9	8,0	8,1	8,2
Horvátország	6,1	6,3	6,6	6,3	6,4	7,1	6,8	6,7
Olaszország	6,7	7,0	7,5	7,4	7,1	7,2	7,2	7,2
Ciprus	2,6	2,7	3,0	3,0	3,1	3,0	3,1	2,7
Lettország	4,0	4,3	4,6	4,2	4,1	3,9	3,7	3,8
Litvánia	5,2	5,6	6,7	6,9	6,6	5,9	5,6	5,5
Luxemburg	4,5	4,7	5,4	5,1	4,9	5,1	5,2	5,0
Magyarország	5,0	4,9	5,2	5,1	5,1	5,2	5,0	5,0
Málta	5,5	5,3	5,1	5,3	5,4	5,5	5,7	6,0
Hollandia	6,7	6,8	7,8	7,8	7,9	8,3	8,2	8,1
Ausztria	7,4	7,6	7,9	7,9	7,8	7,8	7,8	7,9
Lengyelország	4,5	5,0	5,0	5,0	4,7	4,6	4,6	4,6
Portugália	7,0	7,2	7,9	7,3	6,8	6,5	6,4	6,2
Románia	3,7	3,8	4,2	4,1	4,1	3,8	4,0	4,0
Szlovénia	5,8	6,1	6,8	7,0	7,1	7,1	6,9	6,6
Szlovákia*	1,6	1,6	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,9
Finnország	6,6	7,0	7,9	7,9	7,8	8,2	8,3	8,3
Svédország	6,4	6,6	7,1	6,8	6,8	6,9	7,0	7,0
Egyesült Királyság	6,8	7,2	8,0	7,8	7,6	7,5	7,5	7,6

Forrás: Eurostat

*Megjegyzés: Szlovákia 2015 elején megváltoztatott adata feltehetőleg hibás az Eurostat adatbázisában. 2015-öt megelőzően a megfelelő szlovák adat a GDP kb-5%-át tette ki. Az adatmódosítás mögött átcsoportosítás állhat: bizonyos egészségügyi szolgáltatásokat a szociális védelmi funkcióba soroltak át.

Szabadidő kultúra és vallásügyek (COFOG 08)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0
Belgium	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3
Bulgária	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	1,5
Csehország	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,2
Dánia	1,7	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Németország	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Észtország	2,0	2,3	2,3	2,1	1,9	1,8	2,1	2,0
Írország	0,7	0,9	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
Görögország	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6
Spanyolország	1,6	1,6	1,6	1,7	1,5	1,2	1,1	1,2
Franciaország	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
Horvátország	1,0	1,0	1,0	1,1	0,9	1,2	1,5	1,3
Olaszország	0,8	0,8	0,9	0,8	0,5	0,7	0,8	0,7
Ciprus	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,0	0,9	0,9
Lettország	1,7	1,8	1,8	1,6	1,6	1,5	1,6	1,7
Litvánia	1,0	1,1	1,2	1,0	1,0	0,8	0,8	0,9
Luxemburg	1,3	1,2	1,4	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
Magyarország	1,5	1,5	1,4	1,8	1,8	1,9	1,8	2,0
Málta	0,5	0,6	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	1,1
Hollandia	1,5	1,7	1,8	1,8	1,7	1,6	1,5	1,5
Ausztria	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Lengyelország	1,1	1,3	1,3	1,4	1,3	1,2	1,1	1,2
Portugália	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9
Románia	1,1	1,1	1,1	1,0	1,1	1,0	0,9	1,0
Szlovénia	1,2	1,6	1,7	2,2	1,9	1,9	1,8	1,7
Szlovákia	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
Finnország	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,5	1,4
Svédország	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Egyesült Királyság	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,7	0,7

Forrás: Eurostat

Oktatás (COFOG 09)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	4,9	5,0	5,3	5,3	5,1	5,0	5,0	4,9
Belgium	5,5	5,7	6,0	6,0	6,1	6,3	6,4	6,3
Bulgária	3,6	3,9	4,1	3,6	3,4	3,4	3,7	4,1
Csehország	4,7	4,7	5,0	5,1	5,1	5,1	5,1	5,2
Dánia	5,9	6,1	7,0	7,2	6,9	7,0	7,0	7,2
Németország	3,9	3,9	4,3	4,4	4,3	4,3	4,3	4,3
Észtország	5,9	6,7	7,2	6,6	6,2	6,2	5,9	5,6
Írország	4,5	5,0	5,0	5,0	5,0	4,8	4,5	4,3
Görögország	3,6	3,8	4,1	4,1	4,4	4,5	4,6	4,4
Spanyolország	4,0	4,2	4,6	4,5	4,4	4,2	4,1	4,1
Franciaország	5,3	5,4	5,7	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5
Horvátország	4,7	4,7	4,9	5,1	4,9	4,9	5,1	4,7
Olaszország	4,5	4,4	4,6	4,4	4,1	4,1	4,1	4,1
Ciprus	5,8	6,2	6,6	6,8	6,6	6,1	6,5	5,8
Lettország	5,6	6,3	6,7	6,2	5,9	5,7	5,7	5,9
Litvánia	5,3	6,1	7,2	6,4	6,1	5,8	5,6	5,4
Luxemburg	4,5	4,9	5,5	5,2	5,4	5,6	5,2	5,2
Magyarország	5,5	5,3	5,4	5,5	5,1	4,7	4,6	5,2
Málta	5,2	5,2	5,4	5,6	5,7	5,7	5,8	5,8
Hollandia	5,1	5,3	5,7	5,6	5,5	5,5	5,4	5,4
Ausztria	4,7	4,9	5,1	5,1	5,0	5,0	5,0	5,0
Lengyelország	5,7	5,7	5,5	5,5	5,4	5,4	5,3	5,3
Portugália	6,4	6,7	7,3	7,6	7,3	6,2	6,2	6,2
Románia	3,9	4,4	4,0	3,3	4,1	3,0	2,8	3,0
Szlovénia	5,9	6,1	6,6	6,5	6,4	6,5	6,5	5,9
Szlovákia	3,5	3,5	4,2	4,2	4,1	4,1	4,0	4,1
Finnország	5,8	5,8	6,5	6,6	6,5	6,4	6,4	6,4
Svédország	6,3	6,5	6,8	6,5	6,5	6,5	6,6	6,6
Egyesült Királyság	5,9	6,1	6,6	6,6	6,0	5,7	5,3	5,2

Forrás: Eurostat

Szociális védelem (COFOG 10)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	17,2	17,6	19,5	19,4	19,1	19,4	19,5	19,5
Belgium	16,8	17,4	19,1	18,7	18,9	19,5	20,1	19,9
Bulgária	10,1	10,6	12,9	13,1	12,3	12,5	13,5	13,4
Csehország	11,9	11,9	13,1	13,0	13,2	13,4	13,6	13,2
Dánia	21,5	21,6	24,4	25,1	24,9	24,7	24,9	24,5
Németország	18,7	18,6	20,6	19,9	18,8	18,8	18,8	18,8
Észtország	9,3	11,5	15,4	14,2	12,6	12,2	11,8	11,8
Írország	11,3	13,5	16,5	16,4	14,7	14,9	14,1	13,2
Görögország	15,7	17,0	18,6	18,8	20,6	21,0	19,6	20,1
Spanyolország	12,8	13,8	16,0	16,6	16,8	17,5	17,9	17,6
Franciaország	21,6	21,8	23,7	23,6	23,7	24,2	24,4	24,8
Horvátország	13,6	13,1	14,6	14,7	15,1	15,2	14,6	15,7
Olaszország	17,5	18,1	19,8	19,8	19,8	20,5	21,0	21,4
Ciprus	8,6	8,9	10,0	10,6	11,1	11,3	11,9	12,2
Lettország	8,0	9,1	14,0	14,2	12,3	11,4	11,5	11,5
Litvánia	10,7	12,1	16,4	14,1	12,4	12,0	11,4	11,5
Luxemburg	16,0	17,1	19,7	19,1	18,1	18,7	18,8	18,6
Magyarország	17,3	17,5	18,2	17,5	17,0	16,7	16,5	15,6
Málta	13,4	13,3	14,2	13,7	13,7	13,9	13,8	13,7
Hollandia	14,3	14,7	16,3	16,6	16,5	16,8	17,0	16,9
Ausztria	19,5	19,7	21,4	21,5	20,8	21,0	21,4	21,7
Lengyelország	15,7	15,8	16,4	16,6	15,7	15,8	16,2	16,1
Portugália	14,6	15,0	16,9	17,1	17,7	18,2	19,2	18,5
Románia	10,2	11,3	13,6	13,8	12,8	12,3	11,5	11,4
Szlovénia	15,3	15,6	17,5	18,2	18,7	18,5	18,8	18,0
Szlovákia	17,4	17,5	20,1	20,4	19,4	19,8	20,1	20,0
Finnország	19,1	19,4	22,7	22,8	22,6	23,8	24,8	25,4
Svédország	20,5	20,4	22,1	21,1	20,4	21,1	21,6	21,3
Egyesült Királyság	14,9	15,5	17,3	17,3	17,1	17,3	16,8	16,5

Forrás: Eurostat

Szociális védelemből: időskor és hátramaradottak (COFOG 10.2 és 10.3)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Európai Unió (28)	:	:	:	:	:	:	:	:
Belgium	8,9	9,3	9,9	9,9	10,0	10,3	10,8	10,8
Bulgária	5,9	6,0	:	:	:	:	:	:
Csehország	6,6	6,8	7,5	8,0	8,6	8,8	8,9	8,6
Dánia	6,7	6,8	7,5	7,6	7,9	8,0	8,2	8,4
Németország	11,1	11,1	11,8	11,5	11,0	11,1	11,0	11,0
Észtország	5,4	6,4	8,1	7,9	7,0	6,8	6,8	6,8
Írország	3,5	4,0	5,1	5,2	5,0	5,3	4,8	4,6
Görögország	12,1	13,6	14,5	15,0	16,3	17,5	16,2	16,9
Spanyolország	7,9	8,1	9,0	9,5	10,1	10,7	11,3	11,6
Franciaország	13,0	13,4	14,3	14,5	14,6	14,9	15,1	15,3
Horvátország	7,1	7,4	7,4	7,4	7,5	7,9	7,4	8,1
Olaszország	14,3	14,7	15,7	15,9	15,9	16,4	16,7	16,8
Ciprus	4,4	4,5	5,0	5,5	5,8	6,2	6,6	7,2
Lettország	4,6	5,3	8,3	9,0	8,1	7,7	7,7	7,4
Litvánia	6,2	6,3	7,9	7,0	6,3	6,4	6,2	6,5
Luxemburg	9,6	9,9	11,2	10,9	10,6	11,0	10,8	10,9
Magyarország	8,2	8,6	8,6	8,6	8,8	9,2	9,2	8,7
Málta	9,0	8,9	9,8	9,6	9,7	10,0	9,9	9,6
Hollandia	5,7	5,7	6,3	6,4	6,6	6,8	6,9	6,9
Ausztria	13,0	13,2	14,2	14,2	14,0	14,2	14,5	14,7
Lengyelország	10,6	11,1	11,2	11,2	10,8	10,9	11,2	11,0
Portugália	10,3	10,6	11,9	12,2	13,0	13,2	14,3	13,7
Románia	:	:	10,2	10,3	10,0	9,7	9,0	9,1
Szlovénia	9,6	9,8	10,8	11,2	11,4	11,7	11,9	11,6
Szlovákia	7,0	6,8	7,9	7,9	7,7	7,8	8,0	8,2
Finnország	8,9	9,2	10,9	11,0	11,4	12,1	12,7	13,0
Svédország	10,5	10,8	11,8	11,1	10,8	11,3	11,6	11,3
Egyesült Királyság	7,2	7,5	8,3	8,3	8,3	8,7	8,7	8,6

Forrás: Eurostat

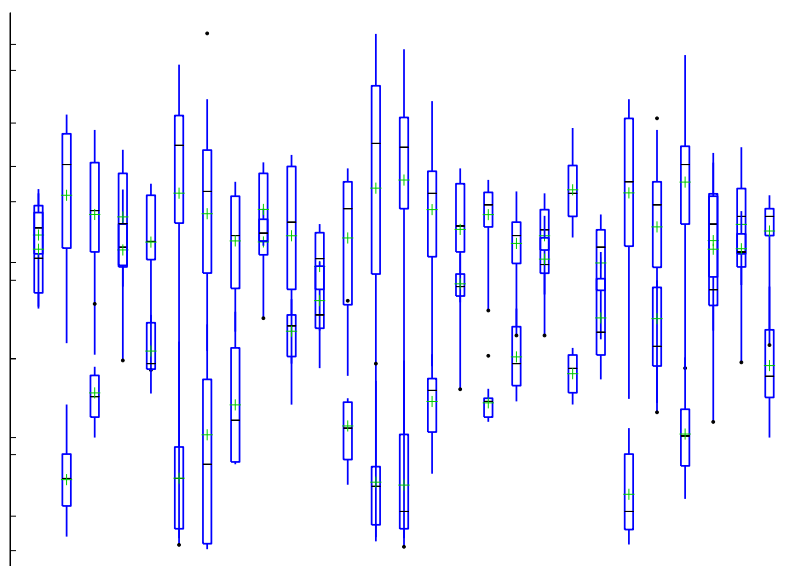
III. Melléklet: A panel ismertetése

GDP volumenváltozása 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	1,4	-2,3	0,5	1,8	2,6	3,6	(n=13)
Bulgária	3,5	-4,2	0,8	5,1	6,7	7,7	(n=13)
Csehország	2,5	-4,8	0,6	2,7	5,2	6,9	(n=13)
Dánia	0,7	-5,1	-0,2	0,8	2,0	3,8	(n=13)
Németország	1,1	-5,6	0,2	1,1	3,5	4,1	(n=13)
Észtország	3,6	-14,7	2,1	6,1	7,7	10,3	(n=13)
Írország	2,5	-4,6	-0,6	3,7	5,9	8,5	(n=13)
Spanyolország	1,1	-3,6	-1,4	1,4	3,5	4,2	(n=13)
Franciaország	1,1	-2,9	0,4	1,1	2,3	2,8	(n=13)
Horvátország	1,4	-7,4	-1,4	2,1	5,0	5,6	(n=13)
Olaszország	-0,2	-5,5	-1,4	0,2	1,6	2,0	(n=13)
Ciprus	1,3	-5,9	-2,2	2,8	4,2	4,9	(n=13)
Lettország	3,9	-14,3	-0,6	6,2	9,2	11,9	(n=13)
Litvánia	4,3	-14,8	2,8	6,0	7,6	11,1	(n=13)
Luxemburg	2,8	-5,4	0,3	3,6	4,8	8,4	(n=13)
Magyarország	1,7	-6,6	0,6	1,9	4,1	4,9	(n=13)
Málta	2,5	-2,5	1,9	3,0	3,7	4,3	(n=13)
Hollandia	1,0	-3,9	-0,1	1,4	2,1	3,7	(n=13)
Ausztria	1,4	-3,8	0,7	1,7	2,8	3,6	(n=13)
Lengyelország	3,8	1,3	2,4	3,6	5,1	7,0	(n=13)
Portugália	0,0	-4,0	-1,5	0,8	1,7	2,5	(n=13)
Románia	3,6	-7,1	0,9	4,2	7,5	8,5	(n=13)
Szlovénia	1,9	-7,8	-0,3	3,0	4,2	6,9	(n=13)
Szlovákia	4,2	-5,5	2,0	5,1	6,1	10,8	(n=13)
Finnország	1,1	-8,3	-0,8	2,0	3,5	5,2	(n=13)
Svédország	2,0	-5,2	0,5	2,4	3,9	6,0	(n=13)
Egyesült Királyság	1,6	-4,3	1,4	2,4	2,8	3,5	(n=13)
Görögország	-2,2	-9,1	-6,4	-3,2	2,0	5,7	(n=9)

Újraelosztási hányad 2002 és 2014 között

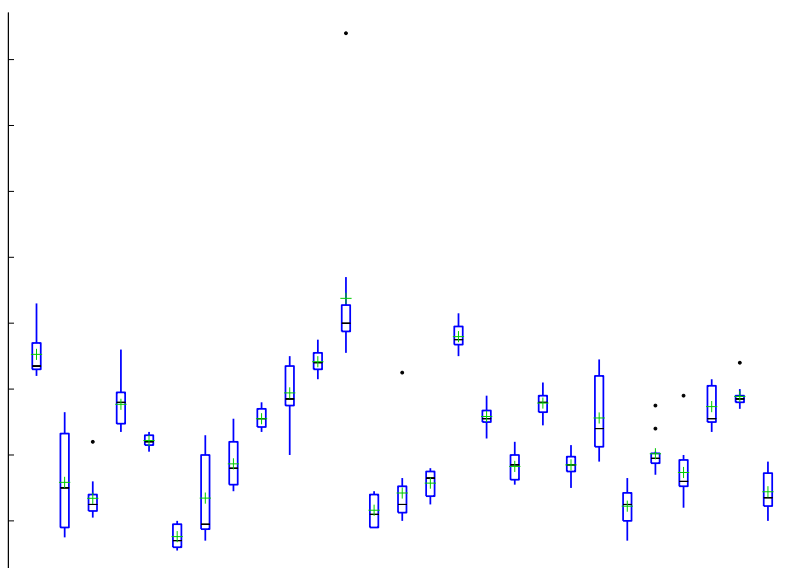
Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemszám (évek)
Belgium	52,0	48,2	49,2	51,4	54,8	55,8	(n=13)
Bulgária	37,3	33,7	35,7	37,4	39,0	42,1	(n=13)
Csehország	42,8	40,0	41,3	42,6	44,0	48,5	(n=13)
Dánia	54,0	49,6	50,9	53,6	56,8	58,3	(n=13)
Németország	45,5	42,8	44,4	44,7	47,3	47,8	(n=13)
Észtország	37,4	33,6	34,2	37,4	39,4	46,1	(n=13)
Írország	40,2	32,9	33,3	38,3	43,7	65,7	(n=13)
Spanyolország	42,1	38,3	38,5	41,1	45,7	48,0	(n=13)
Franciaország	54,5	52,2	52,5	53,0	56,8	57,5	(n=13)
Horvátország	46,8	44,7	45,2	47,1	47,8	48,8	(n=13)
Olaszország	48,7	46,8	47,0	47,8	50,9	51,2	(n=13)
Ciprus	40,7	37,0	38,6	40,6	42,3	48,7	(n=13)
Lettország	37,2	33,4	34,5	36,9	38,2	44,7	(n=13)
Litvánia	37,0	33,6	34,2	35,3	40,2	44,9	(n=13)
Luxemburg	42,3	37,7	40,4	43,0	43,8	45,3	(n=13)
Magyarország	49,8	48,6	49,0	49,6	50,4	51,7	(n=13)
Málta	42,2	41,0	41,3	42,3	42,5	45,2	(n=13)
Hollandia	45,1	42,3	43,3	44,7	47,1	48,2	(n=13)
Ausztria	51,3	49,1	50,5	51,0	52,7	54,1	(n=13)
Lengyelország	44,1	42,1	42,9	44,4	45,3	45,7	(n=13)
Portugália	47,6	43,7	45,3	46,7	50,1	51,8	(n=13)
Románia	36,4	33,2	34,2	35,3	39,0	40,6	(n=13)
Szlovénia	47,6	42,2	44,6	45,8	49,6	60,3	(n=13)
Szlovákia	40,2	36,1	38,2	40,1	41,8	45,1	(n=13)
Finnország	52,0	46,8	48,4	49,4	55,5	58,1	(n=13)
Svédország	52,0	49,7	50,9	51,8	53,0	54,4	(n=13)
Egyesült Királyság	44,6	40,0	42,6	43,9	46,9	49,6	(n=13)
Görögország	52,2	45,1	48,5	52,5	54,7	60,8	(n=9)

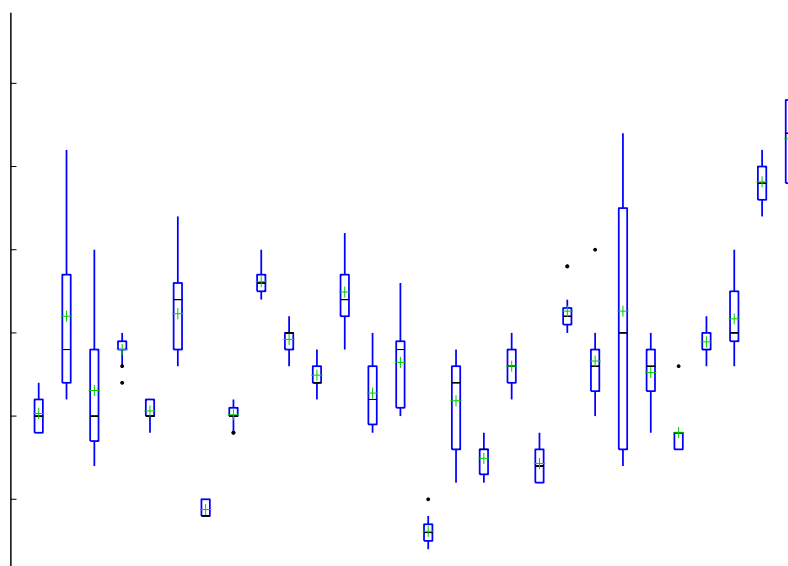
Általános közszolgáltatások (COFOG01) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	9,1	8,4	8,6	8,7	9,4	10,6	(n=13)
Bulgária	5,2	3,5	3,8	5,0	6,7	7,3	(n=13)
Csehország	4,7	4,1	4,3	4,5	4,8	6,4	(n=13)
Dánia	7,5	6,7	7,0	7,6	7,9	9,2	(n=13)
Németország	6,4	6,1	6,3	6,4	6,6	6,7	(n=13)
Észtország	3,5	3,1	3,2	3,4	3,9	4,0	(n=13)
Írország	4,7	3,4	3,8	3,9	6,0	6,6	(n=13)
Spanyolország	5,7	4,9	5,1	5,6	6,4	7,1	(n=13)
Franciaország	7,1	6,7	6,9	7,1	7,4	7,6	(n=13)
Horvátország	7,9	6,0	7,5	7,7	8,7	9,0	(n=13)
Olaszország	8,8	8,3	8,6	8,8	9,1	9,5	(n=13)
Ciprus	10,8	9,1	9,8	10,0	10,6	18,8	(n=13)
Lettország	4,3	3,8	3,8	4,2	4,8	4,9	(n=13)
Litvánia	4,8	4,0	4,3	4,5	5,1	8,5	(n=13)
Luxemburg	5,1	4,5	4,8	5,3	5,5	5,6	(n=13)
Magyarország	9,6	9,0	9,4	9,5	9,9	10,3	(n=13)
Málta	7,2	6,5	7,0	7,1	7,4	7,8	(n=13)
Hollandia	5,7	5,1	5,3	5,7	6,0	6,4	(n=13)
Ausztria	7,6	6,9	7,3	7,6	7,8	8,2	(n=13)
Lengyelország	5,7	5,0	5,5	5,7	6,0	6,3	(n=13)
Portugália	7,1	5,8	6,3	6,8	8,4	8,9	(n=13)
Románia	4,4	3,4	4,0	4,5	4,9	5,3	(n=13)
Szlovénia	6,0	5,4	5,8	5,9	6,1	7,5	(n=13)
Szlovákia	5,5	4,4	5,1	5,2	5,9	7,8	(n=13)
Finnország	7,5	6,7	7,0	7,1	8,1	8,3	(n=13)
Svédország	7,8	7,4	7,6	7,7	7,8	8,8	(n=13)
Egyesült Királyság	4,9	4,0	4,5	4,7	5,5	5,8	(n=13)
Görögország	11,3	9,8	10,4	11,5	12,3	12,9	(n=9)

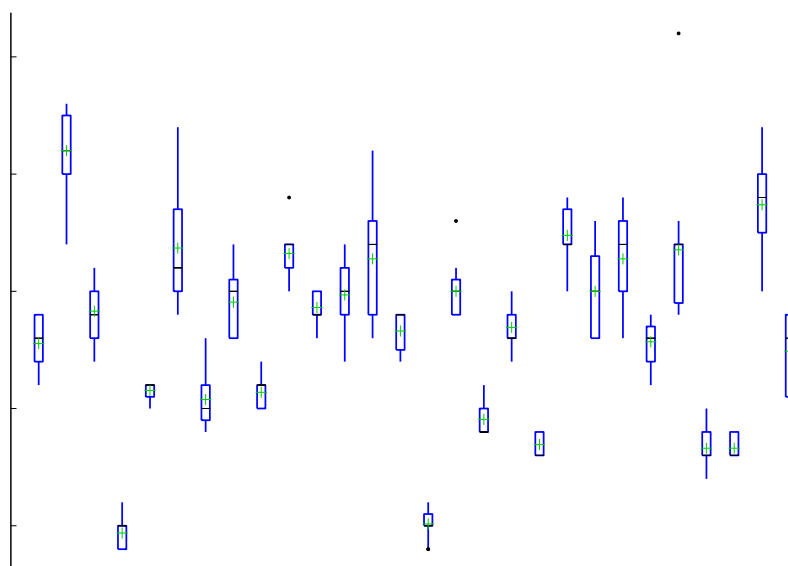
Védelem (COFOG02) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	1,0	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	(n=13)
Bulgária	1,6	1,1	1,2	1,4	1,9	2,6	(n=13)
Csehország	1,2	0,7	0,9	1,0	1,4	2,0	(n=13)
Dánia	1,4	1,2	1,4	1,4	1,5	1,5	(n=13)
Németország	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	(n=13)
Észtország	1,6	1,3	1,4	1,7	1,8	2,2	(n=13)
Írország	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	(n=13)
Spanyolország	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	(n=13)
Franciaország	1,8	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0	(n=13)
Horvátország	1,5	1,3	1,4	1,5	1,5	1,6	(n=13)
Olaszország	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3	1,4	(n=13)
Ciprus	1,7	1,4	1,6	1,7	1,9	2,1	(n=13)
Lettország	1,1	0,9	1,0	1,1	1,3	1,5	(n=13)
Litvánia	1,3	1,0	1,1	1,4	1,5	1,8	(n=13)
Luxemburg	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5	(n=13)
Magyarország	1,1	0,6	0,8	1,2	1,3	1,4	(n=13)
Málta	0,7	0,6	0,7	0,8	0,8	0,9	(n=13)
Hollandia	1,3	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	(n=13)
Ausztria	0,7	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	(n=13)
Lengyelország	1,6	1,5	1,6	1,6	1,7	1,9	(n=13)
Portugália	1,3	1,0	1,2	1,3	1,4	2,0	(n=13)
Románia	1,6	0,7	0,8	1,5	2,3	2,7	(n=13)
Szlovénia	1,3	0,9	1,2	1,3	1,4	1,5	(n=13)
Szlovákia	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9	1,3	(n=13)
Finnország	1,4	1,3	1,4	1,4	1,5	1,6	(n=13)
Svédország	1,6	1,3	1,5	1,5	1,8	2,0	(n=13)
Egyesült Királyság	2,4	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	(n=13)
Görögország	2,7	2,1	2,4	2,7	2,9	3,3	(n=9)

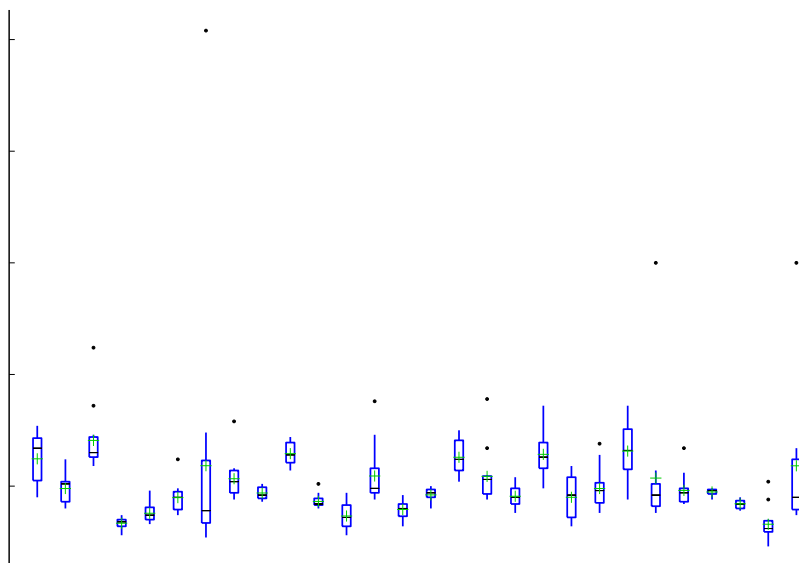
Közrend és közbiztonság (COFOG03) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	1,8	1,6	1,7	1,8	1,9	1,9	(n=13)
Bulgária	2,6	2,2	2,5	2,6	2,8	2,8	(n=13)
Csehország	1,9	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	(n=13)
Dánia	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1	(n=13)
Németország	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	(n=13)
Észtország	2,2	1,9	2,0	2,1	2,4	2,7	(n=13)
Írország	1,5	1,4	1,5	1,5	1,6	1,8	(n=13)
Spanyolország	2,0	1,8	1,8	2,0	2,1	2,2	(n=13)
Franciaország	1,6	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	(n=13)
Horvátország	2,2	2,0	2,1	2,2	2,2	2,4	(n=13)
Olaszország	1,9	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	(n=13)
Ciprus	2,0	1,7	1,9	2,0	2,1	2,2	(n=13)
Lettország	2,1	1,8	1,9	2,2	2,3	2,6	(n=13)
Litvánia	1,8	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9	(n=13)
Luxemburg	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	(n=13)
Magyarország	2,0	1,9	1,9	2,0	2,1	2,3	(n=13)
Málta	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,6	(n=13)
Hollandia	1,8	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0	(n=13)
Ausztria	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	(n=13)
Lengyelország	2,2	2,0	2,2	2,2	2,4	2,4	(n=13)
Portugália	2,0	1,8	1,8	2,0	2,2	2,3	(n=13)
Románia	2,1	1,8	2,0	2,2	2,3	2,4	(n=13)
Szlovénia	1,8	1,6	1,7	1,8	1,9	1,9	(n=13)
Szlovákia	2,2	1,9	2,0	2,2	2,2	3,1	(n=13)
Finnország	1,3	1,2	1,3	1,3	1,4	1,5	(n=13)
Svédország	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	(n=13)
Egyesült Királyság	2,4	2,0	2,3	2,4	2,5	2,7	(n=13)
Görögország	1,7	1,4	1,6	1,8	1,9	2,1	(n=9)

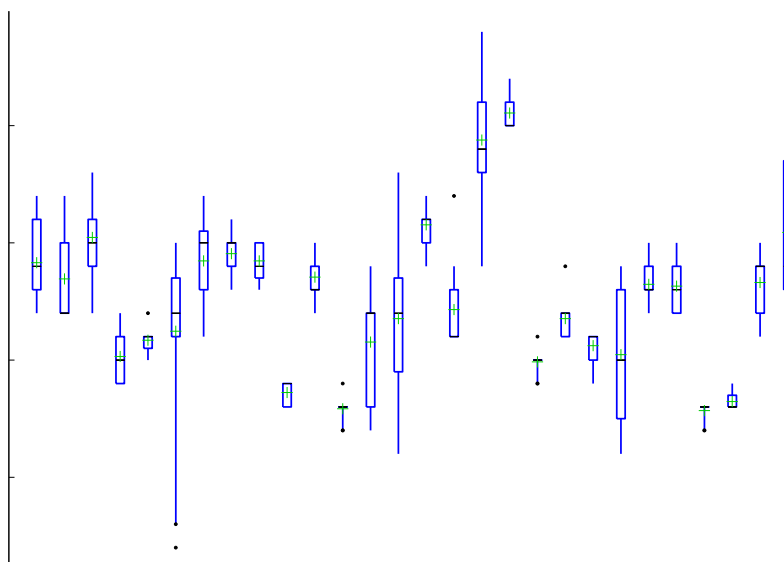
Gazdasági ügyek (COFOG04) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	6,2	4,5	5,3	6,7	7,2	7,7	(n=13)
Bulgária	4,9	4,0	4,3	5,1	5,2	6,2	(n=13)
Csehország	7,0	5,9	6,3	6,5	7,2	11,2	(n=13)
Dánia	3,3	2,8	3,2	3,4	3,5	3,7	(n=13)
Németország	3,8	3,3	3,5	3,7	4,1	4,8	(n=13)
Észtország	4,5	3,7	4,0	4,5	4,8	6,2	(n=13)
Írország	5,9	2,7	3,4	3,9	6,2	25,4	(n=13)
Spanyolország	5,3	4,4	4,7	5,2	5,7	7,9	(n=13)
Franciaország	4,7	4,3	4,5	4,6	5,0	5,1	(n=13)
Horvátország	6,5	5,7	6,1	6,4	7,0	7,2	(n=13)
Olaszország	4,3	4,0	4,2	4,2	4,5	5,1	(n=13)
Ciprus	3,7	2,8	3,2	3,6	4,2	4,7	(n=13)
Lettország	5,5	4,4	4,7	4,9	5,8	8,8	(n=13)
Litvánia	4,0	3,2	3,7	4,0	4,2	4,6	(n=13)
Luxemburg	4,6	4,0	4,5	4,7	4,9	5,0	(n=13)
Magyarország	6,3	5,2	5,7	6,2	7,1	7,5	(n=13)
Málta	5,4	4,4	4,7	5,3	5,5	8,9	(n=13)
Hollandia	4,5	3,8	4,2	4,5	4,9	5,4	(n=13)
Ausztria	6,4	4,9	5,8	6,3	7,0	8,6	(n=13)
Lengyelország	4,5	3,2	3,6	4,6	5,4	5,9	(n=13)
Portugália	4,9	3,8	4,3	4,8	5,2	6,9	(n=13)
Románia	6,6	4,4	5,8	6,6	7,6	8,6	(n=13)
Szlovénia	5,4	3,8	4,1	4,6	5,1	15,0	(n=13)
Szlovákia	4,8	4,2	4,3	4,7	4,9	6,7	(n=13)
Finnország	4,7	4,4	4,7	4,8	4,9	4,9	(n=13)
Svédország	4,2	3,9	4,0	4,2	4,4	4,5	(n=13)
Egyesült Királyság	3,3	2,3	3,0	3,1	3,5	5,2	(n=13)
Görögország	5,9	3,7	4,0	4,5	6,2	15,0	(n=9)

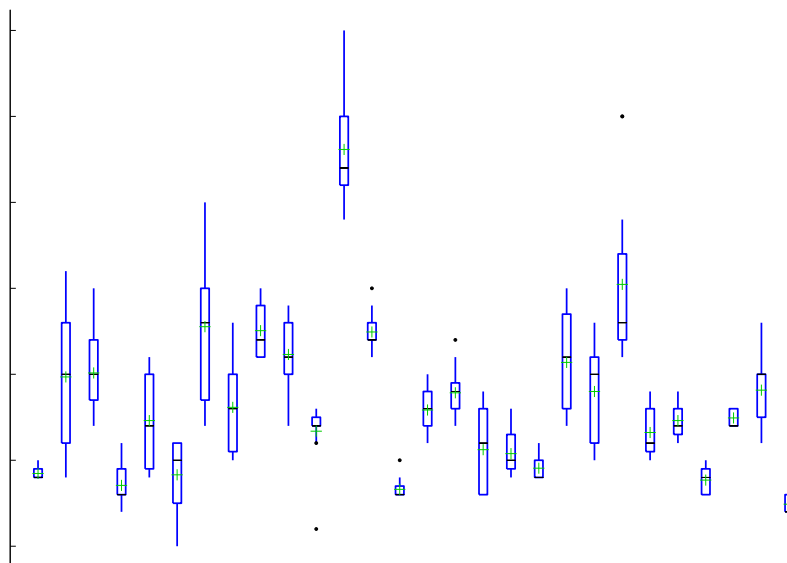
Környezetvédelem (COFOG05) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	0,9	0,7	0,8	0,9	1,1	1,2	(n=13)
Bulgária	0,8	0,7	0,7	0,7	1,0	1,2	(n=13)
Csehország	1,0	0,7	0,9	1,0	1,1	1,3	(n=13)
Dánia	0,5	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7	(n=13)
Németország	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	(n=13)
Észtország	0,6	-0,3	0,6	0,7	0,9	1,0	(n=13)
Írország	0,9	0,6	0,8	1,0	1,1	1,2	(n=13)
Spanyolország	1,0	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	(n=13)
Franciaország	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	(n=13)
Horvátország	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	(n=13)
Olaszország	0,9	0,7	0,8	0,8	0,9	1,0	(n=13)
Ciprus	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	(n=13)
Lettország	0,6	0,2	0,3	0,7	0,7	0,9	(n=13)
Litvánia	0,7	0,1	0,5	0,7	0,9	1,3	(n=13)
Luxemburg	1,1	0,9	1,0	1,1	1,1	1,2	(n=13)
Magyarország	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	1,2	(n=13)
Málta	1,4	0,9	1,3	1,4	1,6	1,9	(n=13)
Hollandia	1,6	1,5	1,5	1,5	1,6	1,7	(n=13)
Ausztria	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	(n=13)
Lengyelország	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	(n=13)
Portugália	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	(n=13)
Románia	0,5	0,1	0,3	0,5	0,8	0,9	(n=13)
Szlovénia	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9	1,0	(n=13)
Szlovákia	0,8	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0	(n=13)
Finnország	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	(n=13)
Svédország	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	(n=13)
Egyesült Királyság	0,8	0,6	0,7	0,9	0,9	1,0	(n=13)
Görögország	1,0	0,8	0,8	0,9	1,4	1,7	(n=9)

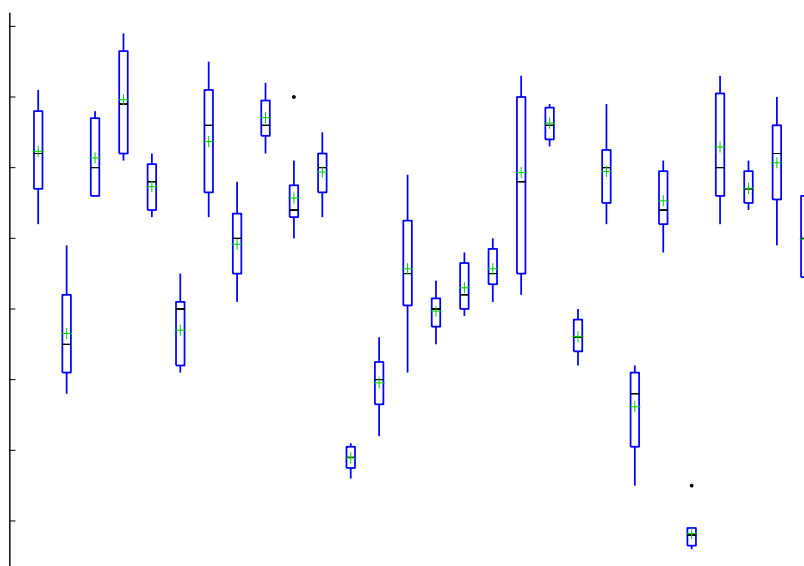
Lakásügyek és településfejlesztési ügyek (COFOG06) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	(n=13)
Bulgária	1,0	0,4	0,6	1,0	1,3	1,6	(n=13)
Csehország	1,0	0,7	0,9	1,0	1,2	1,5	(n=13)
Dánia	0,4	0,2	0,3	0,3	0,5	0,6	(n=13)
Németország	0,7	0,4	0,5	0,7	1,0	1,1	(n=13)
Észtország	0,4	0,0	0,3	0,5	0,6	0,6	(n=13)
Írország	1,3	0,7	0,9	1,3	1,5	2,0	(n=13)
Spanyolország	0,8	0,5	0,6	0,8	1,0	1,3	(n=13)
Franciaország	1,3	1,1	1,1	1,2	1,4	1,5	(n=13)
Horvátország	1,1	0,7	1,0	1,1	1,3	1,4	(n=13)
Olaszország	0,7	0,1	0,7	0,7	0,8	0,8	(n=13)
Ciprus	2,3	1,9	2,1	2,2	2,5	3,0	(n=13)
Lettország	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3	1,5	(n=13)
Litvánia	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	(n=13)
Luxemburg	0,8	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	(n=13)
Magyarország	0,9	0,7	0,8	0,9	1,0	1,2	(n=13)
Málta	0,6	0,3	0,3	0,6	0,8	0,9	(n=13)
Hollandia	0,5	0,4	0,5	0,5	0,7	0,8	(n=13)
Ausztria	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	(n=13)
Lengyelország	1,1	0,7	0,8	1,1	1,4	1,5	(n=13)
Portugália	0,9	0,5	0,6	1,0	1,1	1,3	(n=13)
Románia	1,5	1,1	1,2	1,3	1,7	2,5	(n=13)
Szlovénia	0,7	0,5	0,6	0,6	0,8	0,9	(n=13)
Szlovákia	0,7	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	(n=13)
Finnország	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	(n=13)
Svédország	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	(n=13)
Egyesült Királyság	0,9	0,6	0,8	1,0	1,0	1,3	(n=13)
Görögország	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	(n=9)

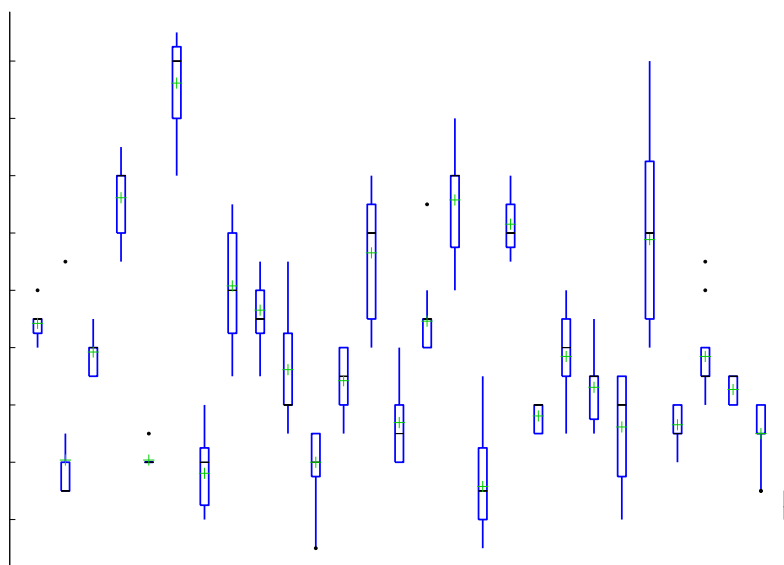
Egészségügy (COFOG07) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	7,2	6,2	6,7	7,2	7,8	8,1	(n=13)
Bulgária	4,7	3,8	4,1	4,5	5,2	5,9	(n=13)
Csehország	7,1	6,6	6,6	7,0	7,7	7,8	(n=13)
Dánia	8,0	7,1	7,2	7,9	8,7	8,9	(n=13)
Németország	6,7	6,3	6,4	6,8	7,1	7,2	(n=13)
Észtország	4,7	4,1	4,2	5,0	5,1	5,5	(n=13)
Írország	7,4	6,3	6,7	7,6	8,1	8,5	(n=13)
Spanyolország	5,9	5,1	5,5	6,0	6,4	6,8	(n=13)
Franciaország	7,7	7,2	7,5	7,6	8,0	8,2	(n=13)
Horvátország	6,6	6,0	6,3	6,4	6,8	8,0	(n=13)
Olaszország	6,9	6,3	6,7	7,0	7,2	7,5	(n=13)
Ciprus	2,9	2,6	2,8	2,9	3,1	3,1	(n=13)
Lettország	4,0	3,2	3,7	4,0	4,3	4,6	(n=13)
Litvánia	5,6	4,1	5,1	5,5	6,3	6,9	(n=13)
Luxemburg	5,0	4,5	4,8	5,0	5,2	5,4	(n=13)
Magyarország	5,3	4,9	5,0	5,2	5,7	5,8	(n=13)
Málta	5,6	5,1	5,4	5,5	5,9	6,0	(n=13)
Hollandia	6,9	5,2	5,5	6,8	8,0	8,3	(n=13)
Ausztria	7,6	7,3	7,4	7,6	7,9	7,9	(n=13)
Lengyelország	4,6	4,2	4,4	4,6	4,9	5,0	(n=13)
Portugália	6,9	6,2	6,5	7,0	7,3	7,9	(n=13)
Románia	3,6	2,5	3,1	3,8	4,1	4,2	(n=13)
Szlovénia	6,5	5,8	6,2	6,4	7,0	7,1	(n=13)
Szlovákia	1,8	1,6	1,7	1,8	1,9	2,5	(n=13)
Finnország	7,3	6,2	6,6	7,0	8,1	8,3	(n=13)
Svédország	6,7	6,4	6,5	6,7	7,0	7,1	(n=13)
Egyesült Királyság	7,1	5,9	6,6	7,2	7,6	8,0	(n=13)
Görögország	6,0	4,7	5,5	6,0	6,6	6,8	(n=9)

Szabadidő, kultúra és vallásügyek (COFOG08) 2002 és 2014 között

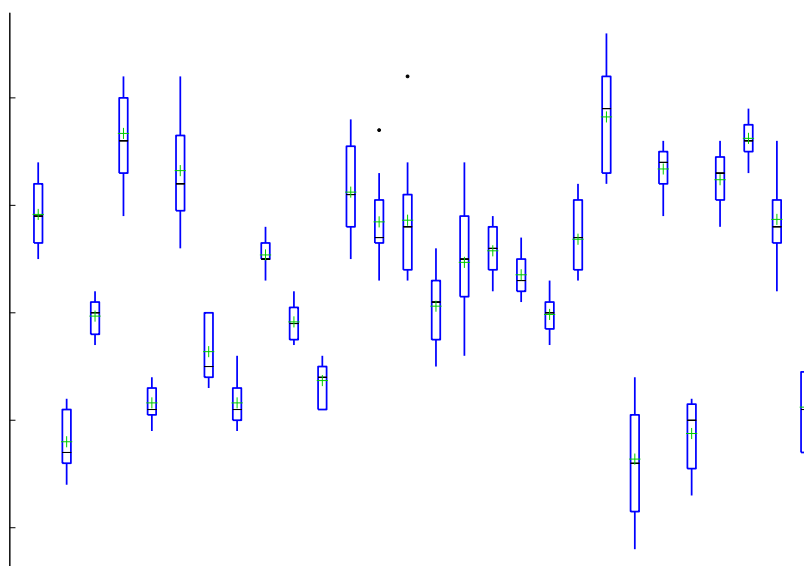
Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	1,3	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	(n=13)
Bulgária	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	1,5	(n=13)
Csehország	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	(n=13)
Dánia	1,7	1,5	1,6	1,8	1,8	1,9	(n=13)
Németország	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	(n=13)
Észtország	2,1	1,8	2,0	2,2	2,3	2,3	(n=13)
Írország	0,8	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	(n=13)
Spanyolország	1,4	1,1	1,3	1,4	1,6	1,7	(n=13)
Franciaország	1,3	1,1	1,3	1,3	1,4	1,5	(n=13)
Horvátország	1,1	0,9	1,0	1,0	1,3	1,5	(n=13)
Olaszország	0,8	0,5	0,8	0,8	0,9	0,9	(n=13)
Ciprus	1,1	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2	(n=13)
Lettország	1,5	1,2	1,3	1,6	1,7	1,8	(n=13)
Litvánia	0,9	0,8	0,8	0,9	1,0	1,2	(n=13)
Luxemburg	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,7	(n=13)
Magyarország	1,7	1,4	1,6	1,8	1,8	2,0	(n=13)
Málta	0,7	0,5	0,6	0,7	0,9	1,1	(n=13)
Hollandia	1,6	1,5	1,6	1,6	1,7	1,8	(n=13)
Ausztria	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	(n=13)
Lengyelország	1,2	0,9	1,1	1,2	1,3	1,4	(n=13)
Portugália	1,1	0,9	1,0	1,1	1,1	1,3	(n=13)
Románia	0,9	0,6	0,8	1,0	1,1	1,1	(n=13)
Szlovénia	1,6	1,2	1,3	1,6	1,9	2,2	(n=13)
Szlovákia	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	(n=13)
Finnország	1,2	1,0	1,1	1,1	1,2	1,5	(n=13)
Svédország	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1	(n=13)
Egyesült Királyság	0,9	0,7	0,9	0,9	1,0	1,0	(n=13)
Görögország	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	(n=9)

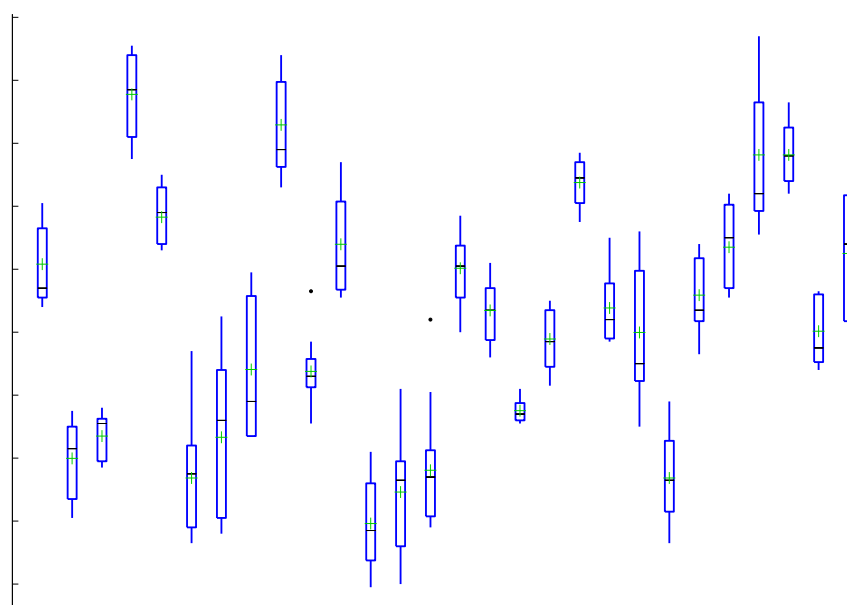
Oktatás (COFOG09) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	5,9	5,5	5,7	5,9	6,2	6,4	(n=13)
Bulgária	3,8	3,4	3,6	3,7	4,1	4,2	(n=13)
Csehország	5,0	4,7	4,8	5,0	5,1	5,2	(n=13)
Dánia	6,7	5,9	6,3	6,6	7,0	7,2	(n=13)
Németország	4,2	3,9	4,1	4,1	4,3	4,4	(n=13)
Észtország	6,3	5,6	6,0	6,2	6,7	7,2	(n=13)
Írország	4,6	4,3	4,4	4,5	5,0	5,0	(n=13)
Spanyolország	4,2	3,9	4,0	4,1	4,3	4,6	(n=13)
Franciaország	5,5	5,3	5,5	5,5	5,7	5,8	(n=13)
Horvátország	4,9	4,7	4,8	4,9	5,1	5,2	(n=13)
Olaszország	4,4	4,1	4,1	4,4	4,5	4,6	(n=13)
Ciprus	6,1	5,5	5,8	6,1	6,6	6,8	(n=13)
Lettország	5,8	5,3	5,7	5,7	6,1	6,7	(n=13)
Litvánia	5,9	5,3	5,4	5,8	6,1	7,2	(n=13)
Luxemburg	5,1	4,5	4,8	5,1	5,3	5,6	(n=13)
Magyarország	5,5	4,6	5,2	5,5	5,9	6,4	(n=13)
Málta	5,6	5,2	5,4	5,6	5,8	5,9	(n=13)
Hollandia	5,4	5,1	5,2	5,3	5,5	5,7	(n=13)
Ausztria	5,0	4,7	4,9	5,0	5,1	5,3	(n=13)
Lengyelország	5,7	5,3	5,4	5,7	6,1	6,2	(n=13)
Portugália	6,8	6,2	6,3	6,9	7,2	7,6	(n=13)
Románia	3,6	2,8	3,2	3,6	4,1	4,4	(n=13)
Szlovénia	6,3	5,9	6,2	6,4	6,5	6,6	(n=13)
Szlovákia	3,9	3,3	3,6	4,0	4,2	4,2	(n=13)
Finnország	6,2	5,8	6,1	6,3	6,5	6,6	(n=13)
Svédország	6,6	6,3	6,5	6,6	6,8	6,9	(n=13)
Egyesült Királyság	5,9	5,2	5,7	5,8	6,1	6,6	(n=13)
Görögország	4,1	3,6	3,7	4,1	4,5	4,6	(n=9)

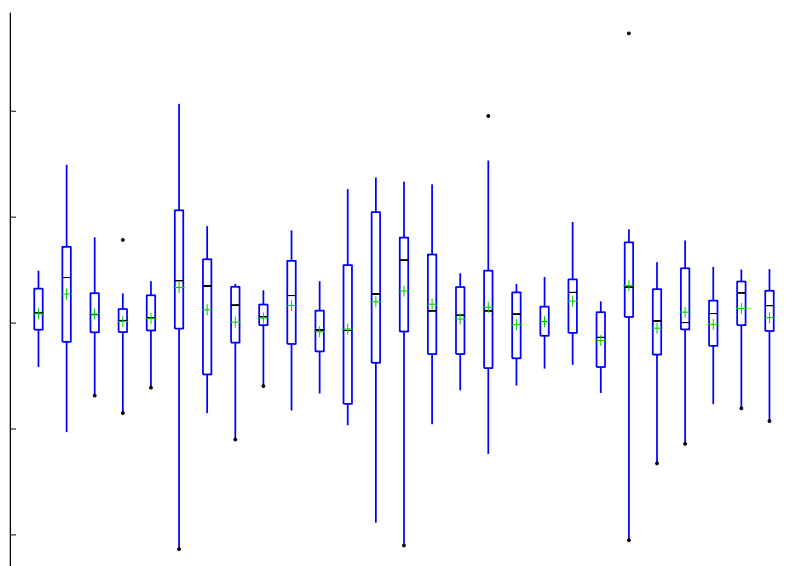
Szociális védelem (COFOG10) 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	18,2	16,8	17,1	17,4	19,3	20,1	(n=13)
Bulgária	12,0	10,1	10,7	12,3	13,0	13,5	(n=13)
Csehország	12,7	11,7	11,9	13,1	13,3	13,6	(n=13)
Dánia	23,6	21,5	22,2	23,7	24,8	25,1	(n=13)
Németország	19,7	18,6	18,8	19,8	20,6	21,0	(n=13)
Észtország	11,4	9,3	9,8	11,5	12,4	15,4	(n=13)
Írország	12,7	9,6	10,1	13,2	14,8	16,5	(n=13)
Spanyolország	14,8	12,7	12,7	13,8	17,2	17,9	(n=13)
Franciaország	22,6	20,6	21,3	21,8	24,0	24,8	(n=13)
Horvátország	14,8	13,1	14,3	14,6	15,2	17,3	(n=13)
Olaszország	18,8	17,1	17,4	18,1	20,2	21,4	(n=13)
Ciprus	9,9	7,9	8,8	9,7	11,2	12,2	(n=13)
Lettország	10,9	8,0	9,2	11,3	11,9	14,2	(n=13)
Litvánia	11,6	9,8	10,2	11,4	12,3	16,4	(n=13)
Luxemburg	18,0	16,0	17,1	18,1	18,8	19,7	(n=13)
Magyarország	16,7	15,2	15,8	16,7	17,4	18,2	(n=13)
Málta	13,5	13,1	13,2	13,4	13,8	14,2	(n=13)
Hollandia	15,8	14,3	14,9	15,7	16,7	17,0	(n=13)
Ausztria	20,8	19,5	20,1	20,9	21,4	21,7	(n=13)
Lengyelország	16,8	15,7	15,8	16,4	17,6	19,0	(n=13)
Portugália	16,0	13,0	14,5	15,0	18,0	19,2	(n=13)
Románia	11,4	9,3	10,3	11,3	12,6	13,8	(n=13)
Szlovénia	17,2	15,3	16,4	16,7	18,4	18,8	(n=13)
Szlovákia	18,7	17,1	17,4	19,0	20,1	20,4	(n=13)
Finnország	21,6	19,1	19,9	20,4	23,3	25,4	(n=13)
Svédország	21,6	20,4	20,8	21,6	22,5	23,3	(n=13)
Egyesült Királyság	16,0	14,8	15,1	15,5	17,2	17,3	(n=13)
Görögország	18,5	15,1	16,4	18,8	20,4	21,0	(n=9)

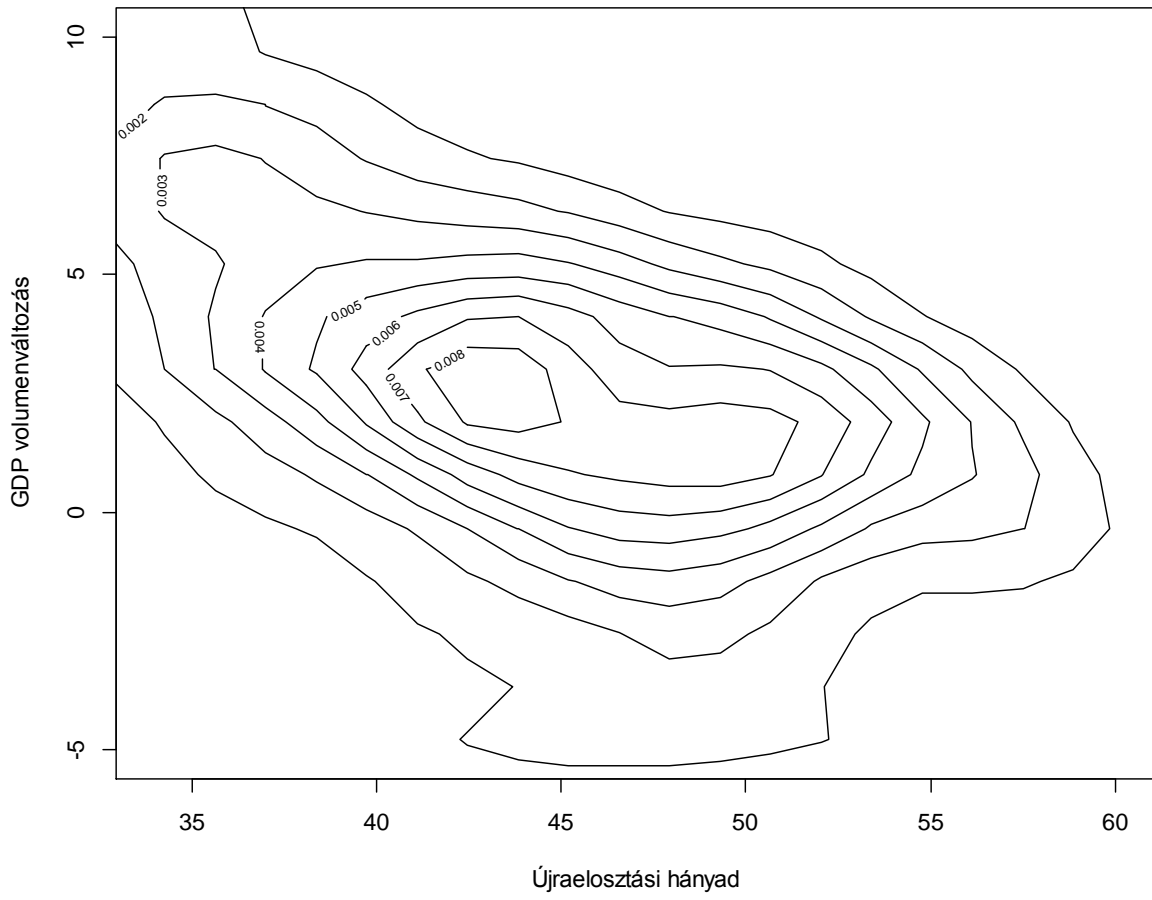

Magánberuházások 2002 és 2014 között

Ország	Átlag	Min	Q1	Medián	Q3	Max	Elemzés (évek)
Belgium	1,8	-8,3	-1,3	1,9	6,5	9,9	(n=13)
Bulgária	5,5	-20,6	-3,6	8,6	14,4	29,9	(n=13)
Csehország	1,7	-13,7	-1,8	1,6	5,7	16,2	(n=13)
Dánia	0,3	-17,0	-1,7	0,5	2,7	15,7	(n=13)
Németország	0,8	-12,2	-1,4	1,0	5,3	7,9	(n=13)
Észtország	6,7	-42,7	-1,1	8,0	21,3	41,4	(n=13)
Írország	2,5	-17,0	-9,7	7,0	12,1	18,3	(n=13)
Spanyolország	0,2	-22,0	-3,7	3,4	6,9	7,4	(n=13)
Franciaország	0,9	-11,9	-0,4	1,2	3,5	6,2	(n=13)
Horvátország	3,3	-16,5	-4,0	5,2	11,8	17,5	(n=13)
Olaszország	-1,6	-13,3	-5,4	-1,3	2,4	7,9	(n=13)
Ciprus	-1,1	-19,3	-15,3	-1,4	11,0	25,3	(n=13)
Lettország	4,0	-37,7	-7,5	5,5	21,0	27,5	(n=13)
Litvánia	6,1	-42,0	-1,6	11,9	16,2	26,7	(n=13)
Luxemburg	3,6	-19,1	-5,9	2,3	13,0	26,2	(n=13)
Magyarország	0,8	-12,7	-5,9	1,5	6,8	9,4	(n=13)
Málta	3,0	-24,7	-8,5	2,3	9,9	39,1	(n=13)
Hollandia	-0,3	-11,8	-6,7	1,7	5,8	7,4	(n=13)
Ausztria	0,3	-8,6	-2,4	0,3	3,1	8,7	(n=13)
Lengyelország	4,1	-7,9	-1,9	5,8	8,3	19,1	(n=13)
Portugália	-3,3	-13,2	-8,3	-2,7	2,1	4,1	(n=13)
Románia	7,1	-41,0	1,2	6,8	15,3	54,7	(n=13)
Szlovénia	-1,0	-26,5	-6,0	0,4	6,4	11,5	(n=13)
Szlovákia	2,1	-22,8	-1,2	0,1	10,4	15,6	(n=13)
Finnország	-0,2	-15,3	-4,3	1,8	4,3	10,6	(n=13)
Svédország	2,7	-16,1	-0,4	5,7	7,9	10,1	(n=13)
Egyesült Királyság	1,0	-18,5	-1,5	3,3	6,1	10,2	(n=13)
Görögország	-8,1	-26,9	-18,8	-12,7	4,0	24,4	(n=9)

Az újraelosztási hányad és a GDP volumenváltozásának kontúr-ábrája

IV. Melléklet: A számítások eredményei Ausztráliára, az USA-ra és Japánra

A funkció szerinti kormányzati kiadások hatása a növekedésre Ausztrália esetében (2002-2013)

Változó	Modell ³⁶									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Konstans	13,538 (10,564)	6,405 (10,505)	8,38 (14,098)	3,782 (10,238)	6,724 (10,484)	11,912 (9,779)	6,258 (9,817)	8,367 (12,91)	4,194 (9,32)	6,48 (9,897)
TOT	-0,414 (0,341)	-0,116 (0,276)	-0,118 (0,275)	-0,161 (0,277)	-0,136 (0,309)	-0,23 (0,261)	-0,1 (0,307)	-0,136 (0,286)	0,115 (0,332)	-0,102 (0,283)
PI	0,054 (0,035)	0,07* (0,037)	0,067 (0,038)	0,07* (0,036)	0,07* (0,037)	0,053 (0,035)	0,068 (0,038)	0,071* (0,037)	0,073* (0,034)	0,069* (0,036)
COFOG01	0,786 (0,606)									
COFOG02		-0,15 (2,575)								
COFOG03			-1,251 (5,793)							
COFOG04				0,993 (1,52)						
COFOG05					0,189 (1,31)					
COFOG06						-2,227 (1,633)				
COFOG07							-0,094 (0,823)			
COFOG08								-1,944 (7,52)		
COFOG09									-1,178 (1,074)	
COFOG10										-0,078 (0,399)
R ²	0,53	0,43	0,44	0,47	0,44	0,54	0,44	0,44	0,51	0,44
F-próba ³⁷	5,214**	3,848*	3,883*	4,192**	3,862*	5,36**	3,856*	3,9*	4,824**	3,877*

Forrás: OECD, Kopint-Tárki

³⁶ * 10%-on szignifikáns eredmény, ** 5%-on szignifikáns eredmény, *** 1 %-on szignifikáns eredmény

³⁷ H₀: $\forall \beta = 0$

A funkció szerinti kormányzati kiadások hatása a növekedésre Japán esetében (2005-2014)

Változó	Modell ³⁸									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Konstans	-63,344* (24,718)	29,491* (7,324)	46,005* (14,498)	6,619 (9,346)	10,639 (17,597)	-1,861 (18,557)	-35,9 (32,229)	18,639 (16,008)	-89,395 (59,828)	48,92 (38,941)
TOT	-0,231 (0,16)	0,535* (0,187)	0,537 (0,268)	0,297 (0,483)	-0,078 (0,251)	-0,054 (0,268)	3,335 (2,629)	0,027 (0,257)	-1,651 (0,995)	-3,644 (3,057)
PI	0,404** (0,071)	0,238*** (0,033)	0,201** (0,047)	0,186* (0,092)	0,203 (0,127)	0,276* (0,101)	0,491* (0,197)	0,23* (0,067)	0,49* (0,165)	0,10 (0,143)
COFOG01	16,288* (5,719)									
COFOG02		-56,533** (13,126)								
COFOG03			-48,775* (16,836)							
COFOG04				-4,388 (4,687)						
COFOG05					-5,567 (14,084)					
COFOG06						6,081 (14,297)				
COFOG07							-14,201 (10,827)			
COFOG08								-52,305 (50,242)		
COFOG09									44,431 (27,945)	
COFOG10										5,888 (5,068)
R ²	0,83	0,9	0,83	0,61	56,0	56,2	66,2	0,63	0,70	0,64
F-próba ³⁹	13,73***	25,99***	14,06***	5,24*	4,39*	4,42*	6,23**	5,48**	7,175**	5,791**

Forrás: OECD, Kopint-Tárki

³⁸ * 10%-on szignifikáns eredmény, ** 5%-on szignifikáns eredmény, *** 1 %-on szignifikáns eredmény

³⁹ H₀: $\forall \beta = 0$

A funkció szerinti kormányzati kiadások hatása a növekedésre az Amerikai Egyesült Államok esetében (2002-2014)

Változó	Modell ⁴⁰									
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5) ⁴¹	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
Konstans	7,587* (3,344)	8,473** (1,992)	2,834 (3,55)	5,957* (2,363)	n/a	9,661** (2,065)	7,27** (1,781)	4,091 (2,31)	2,274 (3,216)	5,906* (2,916)
TOT	-0,201* (0,107)	-0,222* (0,09)	-0,27** (0,067)	-0,224** (0,053)	n/a	-0,248** (0,065)	-0,087 (0,08)	-0,16** (0,04)	-0,306** (0,071)	-0,04 (0,157)
PI	0,138*** (0,012)	0,138*** (0,012)	0,153*** (0,013)	0,15*** (0,014)	n/a	0,149*** (0,012)	0,144*** (0,011)	0,151*** (0,011)	0,148*** (0,011)	0,144*** (0,013)
COFOG01	0,215 (1,157)									
COFOG02		0,271 (0,549)								
COFOG03			3,903 (2,336)							
COFOG04				0,972 (0,738)						
COFOG05					n/a					
COFOG06						1,186 (0,885)				
COFOG07							-0,369 (0,256)			
COFOG08								10,086* (4,436)		
COFOG09									1,636* (0,792)	
COFOG10										-0,441 (0,464)
R ²	0,95	0,95	0,95	0,95	n/a	0,95	0,96	0,97	0,96	0,95
F-próba ⁴²	70,27***	71,97***	92,63***	84,05***	n/a	84,56***	86,82***	111,9***	104,6***	77,3***

Forrás: OECD, Kopint-Tárki

⁴⁰ * 10%-on szignifikáns eredmény, ** 5%-on szignifikáns eredmény, *** 1 %-on szignifikáns eredmény

⁴¹ Az USA COFOG statisztikája nem tartalmaz környezetvédelemmel kapcsolatos államháztartási kiadásokat (COFOG05)

⁴² H₀: $\forall \beta = 0$